

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΠΗ΄ - Τεύχος 11 - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἑπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΔΟΚΙΜΙΩΝ: Κωνσταντῖνος Χολέβας, Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Βασίλειος Τζέροπος, Δρ Θ.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Ν. Κάλτζιας, Ἰασιῶν 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
<http://www.ecclesia.gr> e-mail: periodika@ecclesia.gr

Γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἀνακοινώσεων καὶ εἰδήσεων ἀπευθύνεσθε:

- γιὰ τὸ περιοδικὸ ΕΚΚΛΗΣΙΑ: periodika@ecclesia.gr
- γιὰ τὸ περιοδικὸ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ: efimerios@ecclesia.gr • γιὰ τὸ περιοδικὸ ΘΕΟΛΟΓΙΑ: theologia@ecclesia.gr

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ	740
ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ	
<i>Τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,</i> <i>Περί τοῦ τρόπου ἀποστολῆς τῶν Περιοδικῶν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καί</i> <i>«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»</i>	741
ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ	
<i>Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καί Οἴνουσσῶν κ. Μάρκου,</i> <i>Ὁ σταυρικός καί ἀναστάσιμος χαρακτήρας τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας</i> <i>(Ἐνθρονιστήριος Λόγος)</i>	742
<i>Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Διονυσίου,</i> <i>Ἐνθρονιστήριος Λόγος</i>	745
ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ	
<i>Τοῦ π. Θεοδώρου Ἱ. Κομμαριανοῦ,</i> <i>Ἡ λειτουργική Ἑρμηνευτική (Μυσταγωγικά Ὑπομνήματα) ἀπό τόν ΣΤ΄</i> <i>ἕως τόν ΙΒ΄ αἰῶνα</i>	751
<i>Τοῦ Γεωργίου Ν. Φίλια,</i> <i>Ἐρωτήματα ὡς πρός τή Λατρεία</i>	761
<i>Τοῦ Παναγιώτου Ἱ. Σκαλτσῆ,</i> <i>Ἡ προσευχή ὡς ἔκφραση τῆς πνευματικῆς ζωῆς</i>	764
<i>Τοῦ Μάριου Μπέγγου,</i> <i>Ἐτήσιος Ἀπολογισμός 2011 (Ἰανουάριος - Ὀκτώβριος) Διορθοδόξου Κέντρου</i> <i>τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος</i>	771
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ	
<i>Τοῦ Παναγιώτου Ἱ. Μπούμη,</i> <i>Τό Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς («Τό ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον»)</i>	775
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	779
ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ.....	787
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	789
ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ	796
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΜΟΥ ΠΗ΄ (2011)	797

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ Δεκεμβρίου 2011 τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ δημοσιεύει τὴν ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῖς Συνόδου γιὰ τὴν ἀποστολὴ τῶν περιδικῶν ΕΚΚΛΗΣΙΑ καὶ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ στοὺς Ἱερεῖς μέσῳ τῶν κατὰ τόπους Ἱερῶν Μητροπόλεων λόγῳ ὑπερβολικῆς αὐξήσεως τῶν ταχυδρομικῶν τελεῶν.

Στὸ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ θὰ διαβάσετε τοὺς Ἐνθρονιστηρίους Λόγους τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου κ. Μάρκου καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Διονυσίου.

Στὰ ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ δημοσιεύουμε τὶς εἰσηγήσεις τῶν Πανεπιστημιακῶν Καθηγητῶν π. Θεοδώρου Κουμαριανοῦ καὶ Γεωργίου Φίλια στὸ IB΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο, τὸ ὁποῖο διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως στὸν Βόλο (27-29 Σεπτεμβρίου 2010). Στὴν ἴδια ἐνότητα δημοσιεύουμε καὶ τὴν εἰσηγήσιν τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ. κ. Παν. Σκαλτσῆ στὴν Ἡμερίδα τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικοῦ Ἔργου πού πραγματοποιήθηκε στίς 16 Ἰουνίου 2011 στὴν Πεντέλη. Δημοσιεύουμε ἐπίσης τὸν ἀπολογισμό πεπραγμένων τοῦ δεκαμήνου Ἰανουαρίου-Ὀκτωβρίου 2011 τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως καταγράφεται ἀπὸ τὸν μέχρι προσφάτως Διευθυντὴ τοῦ Κέντρου Καθηγητὴ κ. Μάριο Μπέγζο, ὁ ὁποῖος ἔχει ἤδη ἀναλάβει καθήκοντα ὡς Κοσμητορ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Στὴ στήλη τῶν ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΩΝ θὰ βρεῖτε μία μελέτη τοῦ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου κ. Παναγιώτου Μπούμη μέ τίτλο «Τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς-Τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον».

Ἡ ὕλη τοῦ τεύχους συμπληρώνεται μέ τὶς συνήθεις στήλες τῶν Κανονισμῶν, τῶν Προκηρῶσεων, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Χρονικῶν καὶ τῶν Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν εἰδήσεων.

Ὅπως κάθε χρόνο στὸ τέλος τοῦ τεύχους δημοσιεύεται ὁ Πίνακας Περιεχομένων καὶ τῶν ἔνδεκα τευχῶν τοῦ ἔτους.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Περί τοῦ τρόπου ἀποστολῆς τῶν Περιοδικῶν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καί «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 6502
Ἀριθμ. Ἀθήνησι 8η Νοεμβρίου 2011
Διεκπ. 2874

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
Τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καί
Τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος, ἐν τῇ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 3ης μηνός

Νοεμβρίου ἐξ., λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπικρατοῦ-
σαν δυσμενεστάτην οἰκονομικὴν κατάστασιν, ἤχ-
θη εἰς τὴν Ἀπόφασιν, ὅπως ἀπὸ τοῦδε καί εἰς τό
ἐξῆς τὰ Ἑκκλησιαστικά Περιοδικά “ΕΦΗΜΕ-
ΡΙΟΣ” καί “ΕΚΚΛΗΣΙΑ” μὴ διακινῶνται μέσῳ τῶν
Ἑλληνικῶν Ταχυδρομείων ἀλλὰ θὰ ἀποστέλλω-
νται εἰς τὰς κατὰ τόπους Ἱεράς Μητροπόλεις διὰ
τοῦ ΚΤΕΛ, προκειμένου ἵνα διανέμονται κατὰ τὰς
Ἱερατικὰς Συνάξεις εἰς τοὺς δικαιούχους Ἐφημε-
ρίους.

Ἐντολῇ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Διαυλείας Γαβριήλ

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

‘Ο σταυρικός και αναστάσιμος χαρακτήρας τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου

(Ἐνθρονιστήριος Λόγος, Χίος, 10.11.2011)

«Πῶς τό ἀσθενές ἐνισχύσω, καί τό πεπτωκός ἀναστήσω, καί τό πλανώμενον ἐπιστρέψω, καί τό ἀπολωλός ἐκζητήσω, καί φυλάξω τό ἰσχυρόν»;

Τό ἔργο, τό ὁποῖον ἐτέλεσε ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, χαρακτηρίζεται ὡς ἀπολύτρωση καί ἐλευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τά δεινά πού τόν κατέχουν καί προῆλθαν ἀπό τήν παρακοή καί τήν πώση τοῦ Ἀδάμ. Τοῦτο ἐτέλεσεν ὁ Κύριός μας ὡς αἰώνιος Ἀρχιερεὺς διὰ τῆς καταλλαγῆς τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό. Τό Ἀρχιερατικό ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ μας περιλαμβάνει ὅλα τά πολυειδή παθήματα πού ὑπέστη ὁ Κύριός μας μέ τήν ἐνανθρώπησή Του ἀπό τήν Βηθλεέμ μέχρι τέλους, ἰδίως δέ καί κατ’ ἐξοχίαν τόν σταυρικό θάνατο στόν Γολγοθᾶ γιά τίς ἁμαρτίες τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ θυσία αὐτή εἶναι ἔξαρση τῆς θείας μεγαλειότητος, λατρεία καί τιμὴ τῆς δικαιοσύνης καί τῶν ἄλλων ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ, πηγὴ τῆς θείας

Χάριτος καί κάθε πνευματικοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς κατὰ τήν ἀνθρώπινη φύση Του, ὁ προσφέρων καί προσφερόμενος καί διαδιδόμενος, ἄσπιλος θύτης καί ἄσπιλον ἐθελόθυτο θῦμα.

Συνεπῶς, ἡ μεγάλη τιμὴ καί εὐθύνη τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας ἀναφέρεται κατ’ ἀρχάς στόν ἔξαγιασμό τῆς ζωῆς ἀπό τήν Ἐκκλησία. Διότι ἂν τό θεμελιῶδες νόημα καί ὁ σκοπός τῶν μυστηρίων, διὰ τῶν ὁποίων «σημαίνεται» καί ὑπάρχει ἡ Ἐκκλησία, εἶναι ὁ ἔξαγιασμός τῆς ζωῆς ἐκάστου ἀνθρώπου, τότε τό μεγάλο καί ἀτίμητο δῶρο τῆς Ἀρχιερωσύνης συνιστᾶ τόν πῖο πολύτιμο θησαυρό τῆς Ἐκκλησίας γιά τή μεταμόρφωση καί σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ἀπό τήν ἀποστολική ἐποχὴ καί ἐξῆς ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐκφραζομένη στό πρόσωπο τοῦ Ἐπισκόπου, ἀπέβλεπε στό γεγονός τῆς σωτηρίας.

‘Ο κληρὸς καί ὁ λαὸς τῆς Χίου ὑπεδέχθησαν τόν νέο Μητροπολίτη κ. Μάρκο, ὁ ὁποῖος συνοδεύσταν ἀπό τόν Σεβ. Μητροπολίτη Κερκύρας κ. Νεκτᾶριο, Ἀντιπρόεδρο τῆς Δ.Ι.Σ., καί τόν Τοποτηρητὴ Σεβ. Μητροπολίτη Μηθύμνης κ. Χρυσόστομο.

Αυτό κηρύττεται και όμολογείται στο Ευαγγέλιο του Χριστού, πού μεταλαμπαδεύεται διά του Πνεύματος από γενιά σε γενιά, μέχρι σήμερα. Μιά σωτηρία, όχι ή τυχοῦσα, αλλά έν Χριστῷ Ἰησοῦ, πού συντελεῖται κατ' έξοχήν διά τῶν ἐκκλησιαστικῶν μυστηρίων και σώζει όντολογικά τόν πιστό από τήν άμαρτία, από τόν θάνατο και από τήν ύποδούλωση σ αυτό τόν κόσμο. Αὐτή ή σωτηρία, πού βιώνεται επί είκοσι αἰῶνες έντός τῆς Ἐκκλησίας, δίνει νέο προορισμό και καινούργιο νόημα στη ζωή μας. Ἐμπειρικά ύφίσταται ως έσωτερική μεταμόρφωση και έσχατολογικά κατανοεῖται ως ό έσχατος προορισμός του μετασηματισμού του θνητού σέ θεόν κατά χάρη.

Σέ αυτό λοιπόν τό μοναδικό και άνεπανάληπτο γεγονός ανοίγεται τό χάρισμα τῆς Ἀρχιερωσύνης, τό όποιο μέ «μετά φόβου Θεοῦ» άναδεχόμαστε ως ταπεινοί διάκονοι από τή μητέρα Ἐκκλησία. Συγκλονιστικό τό γεγονός, άνείπωτη ή εύλογία, φοβερή ή άποστολή. Συλλογίζομαι τήν ύψηλή εύθύνη και βαθύτατη οὐσία τῆς άρχιερατικῆς διακονίας: δέν εἶναι ή δύναμη, ούτε ή έξουσία, ούτε ή δόξα. Ἡ άληθινή ύπεροχικότητα τῆς Ἀρχιερωσύνης εἶναι ή σταυρική ζωή του Ἐπισκόπου. Ὅπως άκριβῶς ό Ἰησοῦς Χριστός μέ τή σταυρική θυσία του λύτρωσε τό άθρώπινο γένος, έτσι όφείλει κι ό Ἐπίσκοπος νά προσφερθεῖ μέ άγάπη και άυταπάρνηση για τό ποιμνίό του και τή δική του σωτηρία. Γι' αυτό ή οὐσία τῆς Ἀρχιερωσύνης, κατά τόν άπόστολο Παῦλο, εἶναι τό νά γίνει «τά πάντα τοῖς πάσιν», δηλαδή νά καταστει ό Ἐπίσκοπος τά πάντα στους πάντες, όπως ό Θεός (Α' Κορ. 15,28). Αυτό σημαίνει ότι δέν έχει τίποτα δικό του, ούτε ζει καμιά άτομική ζωή, αλλά στέκεται στο κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας και τῆς λατρευτικῆς σύναξης, και ως νεφέλη οὐράνια επισκιάζει προσευχητικά και μεσιτευτικά προς τόν Θεό Πατέρα τό ποιμνίό του.

* * *

Ὁ σταυρικός χαρακτήρας τῆς άρχιερατικῆς διακονίας άκούγεται ιδιαίτερα παράδοξα στη δική μας εποχή, πού έχει θεοποιήσει τήν άνεση και τήν εύμάρεια. Άκούγεται όχι μόνο παράλογος, αλλά και άσυμβίβαστος μέ τή λογική του κόσμου, ό όποιος άφ ενός μέν επιδιώκει μέ κάθε τρόπο τό

κυνήγι τῆς εύδαιμονίας και τῆς καλοπέρασης, άφ' έτέρου δέ λανθασμένα θεωρεῖ τους έν ύπεροχῆ διακόνους τῶν μυστηρίων του Χριστού ως λαχταροῦντες τή διάκριση, τό χρῆμα, τήν προβολή, τή δόξα και τήν έπιβολή στους άλλους. Ἄγνοεῖ ό «κόσμος οὔτος», κατά τήν έκφραση του εύαγγελιστοῦ Ἰωάννου για τόν αντίθεο κόσμο, ότι ό πρωταρχικός, μοναδικός και ισόβιος σκοπός του άξιωθέντος τῆς Ἀρχιερατικῆς άξίας συνίσταται στην άνάληψη του Ευαγγελικοῦ ζυγοῦ, θυσιαζόμενος και προσφερόμενος, μέ τήν άπάρνηση του έαυτοῦ του και μέ τό νά σηκώνει τόν σταυρό του Χριστοῦ (Μάρκ. 8,34).

* * *

Από αυτό συνάγεται ότι σταθερό και διηνεκές πρότυπο του Ἐπισκόπου εἶναι ή διδασκαλία και ή ζωή του καλοῦ, του μεγάλου και του άληθινοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ό όποιος θυσίασε τή ζωή του για χάρη τῆς άνθρωπότητας. Ἐκεῖνον μιμεῖται ό Ἐπίσκοπος ώστε νά καταστει κι ό ίδιος ίερουργός του Ευαγγελίου, «όδηγός τυφλῶν, φῶς τῶν έν σκότει, παιδευτής άφρόνων, διδάσκαλος νηπίων, φωστήρ έν κόσμῳ». Γι' αυτό ή άυταπάρνηση και ή άρση του σταυροῦ φανερώνουν τήν άυθεντικότητα τῆς κλήσης του και του προορισμοῦ του. Και γι' αυτό όφείλει όχι μόνο νά μήν παρασύρεται από ήχηρά και εύκολα συνθήματα του «κόσμου τούτου», τά όποια γοητεύουν άρχικῶς αλλά τελικῶς άπογοητεύουν, αλλά και νά επαναφέρει προς τό εύαγγελικό φῶς τους πεπλανημένους και στερημένους του νοήματος τῆς ζωῆς, τῆς όντως έν Χριστῷ ζωῆς. Ἔτσι, ό θνητός και πιστός άνθρωπος άναδεικνύεται θεῖος λειτουργός και πιστός οἰκονόμος τῆς άναδεχθείσας άρχιερατικῆς χάριτος.

Οἱ Ἀρχιερεῖς μετέχουν τῆς Ἀρχιερωσύνης του Χριστοῦ, μετέχουν του Σταυροῦ και τῆς Ἀναστάσεως, πού δέν ξεχωρίζονται. Ὁ άνθρωπος δέν μπορεῖ νά σταυρωθεῖ, ούτε βεβαίως νά άναστηθεῖ, αλλά μόνο νά μεθέξει του Σταυροῦ και τῆς Ἀναστάσεως του Χριστοῦ. Τό μυστήριο αυτό εἶναι:

α) Ἡ προαιώνιος άγάπη του Θεοῦ, β) ή πράξη (μεάνοια και κάθαρση καρδίας) και γ) ή θεωρία (γνώση Θεοῦ). Ἐπομένως, χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Ὁρθοδόξου Ἀρχιερέως εἶναι:

- Ἡ ἀγάπη,
 - Ἡ ἀπάθεια (δέν ἐπηρεάζεται στήν διαποίμανση ἀπό πάθη, ιδίως τῆς φιλαργυρίας, μνησικακίας κ.λπ.),
 - Ἡ θεωρία, δηλαδή θεολογία ἐμπειρική ἢ βρασιζόμενη στούς ἐμπείρους πατέρες· κίνδυνος καί πειρασμός μεγάλος εἶναι ἡ κένωση τοῦ Σταυροῦ, ἦτοι (μεταξὺ ἄλλων) ἡ ἀντικατάσταση τῆς ἐμπειρικής ἀπλῆς θεολογίας μέ ἀνθρωπίνους στοχασμούς καί ἡ ἀντικατάσταση τοῦ Εὐαγγελίου ἀπό ἀνθρώπινες - προσωπικές ἐπιλογές. Αὐτή ἡ κένωση, τό κατέβασμα ἀπό τόν Σταυρό, συνεπάγεται τήν ἀπώλεια τῆς Ἀναστάσεως καί τήν ἔκπτωση ἀπό τήν Ἀρχιερωσύνη τοῦ Χριστοῦ.

Στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας ξεχωρίζει ὡς πρότυπο ἀληθινοῦ ποιμένος ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἄλλοτε χριστιανικῆς πρωτεύουσας τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς κλεινῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος γράφει τά συγγλονιστικά αὐτά λόγια: «Πέστε μου πῶς θά ἐνισχύσω τό ἀδύναμο πρόβατο, πῶς θά σηκώσω τό πεσμένο, πῶς θά ἐπιστρέψω τό πλανώμενο, πῶς θά ἀναζητήσω τό χαμένο, πῶς θά διαφυλάξω τό ἰσχυρό. Πέστε μου πῶς θά τά μάθω ὅλα αὐτά»; Μέσα στή ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καλεῖται ὁ Ἐπίσκοπος μέ τρόπους διαποτισμένους ἀπό τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νά ποιμάνει, νά καθοδηγήσει τούς πιστούς στό δρόμο τῆς ἀρετῆς, τῆς προσευχῆς καί τῆς κατά Χριστόν τελείωσης. Πρόκειται γιά δρόμο σκληρό, ἐπίπονο καί ὀδυνηρό, πού ὅμως τό τέρας του εἶναι λυτρωτικό.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ πόνος τοῦ Σταυροῦ καί τῆς σταυρικῆς πορείας φωτίζεται πάντοτε ἀπό τή χάρά τῆς Ἀναστάσεως. Γιατί ἀναντιρρήτως ἕνας σταυρός χωρίς ἀνάσταση ἀποτελεῖ ἀποτυχία καί τραγωδία, ἐνῶ μιά ἀνάσταση χωρίς σταυρό θά εἶναι μιά νίκη χωρίς βαρῦτητα καί ἀξία. Ἡ ζωὴ τοῦ Θεανθρώπου μας δεικνύει ὁ σταυρός καί ἡ ἀνάσταση εἶναι ἀλληλένδετα ὄχι μόνο στό μυστήριο τῆς σωτηρίας μας, ἀλλά καί στόν ἀγώνα καί τή ζωὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων. Γι' αὐτό ἡ θεληματική ἄρση τοῦ σταυροῦ ἀποτελεῖ οὐσιαστικῶς πηγὴ δυνάμεως, πού μεταμορφώνει τίς δυσκολίες καί τά προβλήματα τῆς ζωῆς. Αὐτό σημαίνει ὅτι μέσα ἀπό τήν πάλη καί τήν ἀγωνία τῆς ζωῆς, ἔστω καί ἂν δέν νικᾶμε πάντοτε, τουλάχισ-

στον ὀριμάζουμε πνευματικά, ὥστε νά ἀντέχουμε τούς πειρασμούς καί νά προχωροῦμε.

Ἐμπιστευόμαστε, λοιπόν, ἀνεπιφύλακτα τήν ἀλήθεια πού ὁ Θεός μᾶς ἀποκάλυψε. Ἀπαρνόμαστε τόν ἑαυτό μας. Ἀπελευθερώνομαστε ἀπό τόν ἀσφυκτικό κλοιό τοῦ ἐγώ. Ἀπελευθερώνομαι ἀπό τόν παραλογισμό πού μᾶς ὠθεῖ νά ὑπερτονίζουμε καί νά ὑψώνουμε τόν ἑαυτό μας σέ εἶδωλο, γύρω ἀπό τό ὁποῖο ζητᾶμε νά στρέφεται ἡ ζωὴ ἡ δικιά μας καί τῶν γύρω μας. «Ὁ Χριστός ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν». Αὐτός εἶναι ὁ ἀναστάσιμος χαρακτήρας τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας. Ἀποφυγὴ ἀπὸ μιά αὐτοκαταστροφικὴ πορεία, πού ἀναφέρεται ἀποκλειστικά στόν ἑαυτό μας καί μέ τήν ἱκανοποίηση τῶν δικῶν μας ἐπιθυμιῶν. Τό νά μπορούμε νά αἰσθανθοῦμε τίς ἀνάγκες τῶν ἀδελφῶν συνανθρώπων μας ἀποτελεῖ γεγονός ἀναστάσιμο, ἀφοῦ συνιστᾷ ἔκφραση τοῦ ἀγῶνα καί τῆς νίκης, τῆς θυσίας καί τῆς δόξας, τῆς ζωῆς καί τῆς σωτηρίας ὑπὲρ τοῦ κόσμου. Ζώντας τήν ὄντως ζωὴ τοῦ ἀναστάσιμου Χριστοῦ καί τό χάρισμα τῆς Ἀρχιερωσύνης μετέχει στό θαῦμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἡ περιπετειώδης πορεία τοῦ ἀνθρώπου δέν μένει στήν τραγωδία καί ἀπόγνωση τῆς πολύμορφης ἁμαρτίας.

* * *

Ἔτσι, ὁ σταυρικός καί ἀναστάσιμος χαρακτήρας τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας φθάνει στό ἀποκορύφωμα ὅταν διακονοῦμε μέ ἀγάπη, μέ τιμότητα καί μέ ταπεινωση, μέ κόπο καί μέ θυσία, τούς ἀδελφούς τοῦ ἐμπιστευθέντος ποιμνίου μας, καθὼς τότε ἐπιβεβαιώνουμε ὅτι ἀκολουθοῦμε τόν Χριστό καί θεραπεύουμε ὅ,τι πονάει τόν ἄνθρωπο. Συνεπῶς, κάθε φορὰ πού διακονοῦμε καί ὑπηρετοῦμε τούς συνανθρώπους μας, μᾶς διαπερνᾷ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καί ζοῦμε τήν παρουσία τοῦ Ἀναστημένου μας Χριστοῦ. Καί ὁ οἰκονόμος τῆς ἀρχιερατικῆς χάριτος καθίσταται ἡ ζῶσα μαρτυρία γιά τούς γύρω του ὅτι ὁ Ἀναστημένος Κύριος εἶναι μεθ' ἡμῶν, ἀνάμεσά μας, καί παίρνουμε ζωὴ ἀπὸ τή δική Του ζωὴ, φωτιζόμαστε ἀπὸ τό φῶς Του καί κοινωνοῦμε τῆς βασιλείας Του, βασιλείας φωτός καί ἀτελείωτης ζωῆς.

«Δεῦτε λάβετε Φῶς, ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου Φωτός καί δοξάσατε Χριστόν τόν Ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν».

Ἐνθροניστήριος Λόγος

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Διονυσίου,

(Ζάκυνθος, 12.11.2011)

«Ἀναστάς πορεύου σύν αὐτοῖς μηδέν διακρινόμενος» (Πράξ. 10, 20).

Αὐτή ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ ἀποκαλυφθεῖσα θαυμασῶς εἰς τόν Θεῖον καί Πρωτοκορυφαῖον Πέτρον, ἡ ἴδια ἀπεκαλύφθη καί εἰς τήν ἐμὴν ἐλαχιστότητα, ἐκδηλωθεῖσα δαυιλῶς διά τῆς ὁμοθύμου γνώμης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνέδειξεν ἐμέ, τόν πραγματικά ἐλάχιστον ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου, Ἐπίσκοπον καί πνευματικόν Ποιμένα τῆς κατά τήν Θεόσωστον ταύτην ἐπαρχίαν λογικῆς τοῦ Χριστοῦ ποιμνῆς. Ἀνερχόμενος τάς βαθμίδας τοῦ ἁγίου τούτου θρόνου, ἀκούω νά ἡγεῖ ἐν τῇ ψυχῇ μου μυστική φωνή λέγουσα μοι, ὡς πάλαι τῷ Μωυσῆ: «Λῦσον τόν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων σου, ὁ γάρ τόπος ἐν ᾧ ἔστηκας ἅγιός ἐστι». Καί ἀληθινά εἶναι ὄντως γῆ ἁγία ὁ θρόνος οὗτος, δι' ὃ καί ἐπ' αὐτοῦ ἱστάμενος αἰσθάνομαι δεδικοιολογημένην

συντριβήν ἐν τῇ καρδίᾳ μου, φοβούμενος μή ἐν τῷ ὑπάτῳ τούτου ἀξιώματι τῆς Ἐκκλησίας ὁμοιάσω τόν τό πῦρ ἐγγίζοντα χόρτον.

Χαίρω, ὅτι μέ ἠλέησεν, ἡ τά πάντα διέπουσα Θεία Πρόνοια, νά παραλάβω μίαν Μητρόπολιν τοῦ Ἰονίου, μίαν Μητρόπολιν μέ λαμπρῆ ἱστορία καί πλούσια πνευματική καί πολιτισμική παράδοση.

Ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Θεόκριτος, ὁ Στράβων καί ὁ Πλίνιος, ὕμνησαν τήν Ζάκυνθο. Ἡ Ζάκυνθος διά μέσου τῶν αἰώνων ὀνομάστηκε «ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς», «νύμφη τοῦ Ἰονίου», χαρακτηριστήριε δέ καί «γῆνις Παράδεισος». Εἶναι πατρίδα πολλῶν λογίων ἀνδρῶν καί ποιητῶν, πού μέ τό ἔργο τους συνέθεσαν αὐτή τήν λαμπρῆ πολιτισμική παράδοση. Μεταξύ ἄλλων, προβάλλουν φωτεινές οἱ φυσιογνωμίες τῶν μεγάλων ποιητῶν Ἀνδρέα Κάλβου καί Διονυσίου Σολωμοῦ, πού ὑπῆρξαν βαθεῖς μελετητές τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ὁ νέος Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Διονύσιος γίνεται δεκτός ἀπό τόν κληρο καί τίς τοπικές Ἀρχές τῆς Ζακύνθου. Συνοδεύεται ἀπό τόν Σεβ. Μητροπολίτη Δωδώνης (πρώην Ζακύνθου) κ. Χρυσόστομο.

Ὁ Κάλβος, ὁ ποιητής τῆς «Λύρας», τῶν σονέτων καί τῶν ὠδῶν, κατέλαβε ἐξέχουσα θέση στόν Ἑλληνικό Παρνασσό, ἀποκληθεῖς «νέος Πίνδαρος». Ὁ Διονύσιος Σολωμός, ὁ ἐθνικός ποιητής μας τοῦ «Ὕμνου εἰς τήν Ἐλευθερίαν», ἐκφράζοντας τήν ἔντονη θρησκευτικότητά του, ψάλλει: «Γλυκό ἴναι τῆς Παράδεισος νά μελετᾷς τά κάλλη». Ἄλλά καί ὁ Ζακύνθιος ποιητής τῶν «Τάφων» καί τῶν «Χαρίτων» καί θεατρικός συγγραφέας Οὐγκος Φώσκολος κατέχει ἰδιαίτερη θέση στήν ἱστορία τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ πνεύματος.

Ὁ Γεώργιος Τερτσέτης, ἐπίσης μέ τήν πλούσια ποιητική καί πεζογραφική προσφορά του, ἀλλά καί τήν θαυμαστή καί γενναία στάση του μέσα στήν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης, κοσμεῖ τήν λαμπρή αὐτή χορεία τῶν πνευματικῶν τέκνων τῆς Ζακύνθου. Μεγάλα, τέλος, πνευματικά ἀναστήματα, ὅπως οἱ ἱεράρχες Κατήφορος, Κατραμῆς καί Λάτας καί ὁ ἱεροδιδάσκαλος Ἀντώνιος Μαρτελάος, λαμπρύνουν τήν ἱστορία τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Στέκομαι μέ θαυμασμό ἀπέραντο καί ἰδιαίτερη συγκίνηση μπροστά σ' αὐτήν τήν πνευματική καί πολιτισμική παράδοση τῆς Ζακύνθου, ἡ ὁποία προξενεῖ μέσα μου ἕναν ἔντονο συγκλονισμό καί μέ ὠθεῖ νά ἀναφωνῶ, ὅπως καί ὁ Ἀνδρέας Κάλβος στόν «Φιλόπατρι»: «ὦραία καί μόνη ἡ Ζάκυνθος μέ κυριεύει...» καί νά προσεύχομαι μαζί μέ τόν Σολωμό στόν Ἅγιο Διονύσιο, τόν προστάτη τοῦ νησιοῦ μας, νά διατηρεῖ ζωντανή αὐτή τήν πνευματική πορεία τῆς πατρίδας μας.

Χαίρω ἐπίσης, διότι ὁ Καλός Θεός μέ ἀξιώνει νά διακονήσω σέ μία Μητρόπολη, ὅπου ὁ προκάτοχός μου Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρῶην Ζακύνθου καί νῦν Μητροπολίτης Δωδώνης κ. Χρυσόστομος ἐργάστηκε ἐπί μακρά σειρά ἐτῶν καί μέ τή σοφή του ποιμαντορία ἐδημιούργησε πλούσιο πνευματικό καί προνοιακό - κοινωνικό ἔργο. Αὐτή ἡ εὐτυχῆς συγκυρία δημιουργεῖ εἰς τήν συνείδησίν μου, εἰς τήν φιλότιμον ὑπευθυνότητά μου καί εἰς τήν εὐθιξίαν μου δύο ὑποχρεώσεις: Πρῶτον μέν εὐγνωμόνως νά ἐνθυμοῦμαι πάντοτε καί νά μνημονεύω εὐλαβῶς ἐν πάσαις μου ταῖς Ἱερουργίαις τόν Γέροντά μου. Δεύτερον δέ, νά προσπαθῆσω καί ἐγώ, μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις, νά προσθέσω εὐχρηστούς δομικούς λίθους εἰς τό Θε-

όκτιστον καί εὐαγέστατον τοῦτο οἰκοδόμημα, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ζακύνθου.

Ἄπό τά βάθη τῆς συγκινημένης καρδιάς μου ὁλόθερμα ἀναπέμπω δοξολογία καί ὕμνον πρὸς τόν Πανάγαθον Δωρεοδότη Κύριο, τόν ποιῶντα μεγάλα καί ἀνεξιχνίαστα, ἔνδοξα τε καί ἐξαισία ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός εἰς ὅλον τόν κόσμον, εἰς ὅλη τήν Ἐκκλησία του, εἰς ὅλα τά παιδιά του, τοὺς πιστοὺς καί εὐλαβεῖς Χριστιανούς καί εἰς τοὺς θεοσεβεῖς ὑπηρετές καί λειτουργοὺς τοῦ Ἱεροῦ Του θυσιαστηρίου. Δοξάζω τόν Πανάγιο Τριαδικό Θεό, διότι ἀνάμεσα εἰς τά πλάσματά του, δέν παρέβλεψε τήν ἁμαρτωλότητά μου καί δέν ἀρνήθηκε νά χορηγήσει καί εἰς ἐμέ τό θεῖο ἔλεός Του. Ἄλλ' οἰκονόμησε τόσο τέλεια τά γεγονότα τῆς ζωῆς μου, ὥστε μετέτρεψε τήν ἀσθένεια σέ δύναμη, τήν ἀγνωσία σέ γνώση, τήν ταπεινότητα καί ἀφάνεια σέ λαμπρότητα καί δόξα, τήν ὁποία οὐδέποτε εἶχα σκεφθεῖ ὅτι ἦταν δυνατόν νά ἀποκτήσω. Διότι δέν ὑπάρχει, νομίζω, μεγαλύτερα τιμή, ἀπό τό νά καθίσταται ὁ χοϊκός καί γήινος ἄνθρωπος κληρικός καί Ἱερεὺς τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Νά ὑπηρετεῖ τόν ἐπί γῆς Θεϊκό θρόνον, νά λειτουργεῖ εἰς τό Ἱερό θυσιαστήριον, νά χειραγωγεῖ τίς ἀθάνατες ψυχές γιά νά τίς ὀδηγήσει, ἀνάμεσα ἀπό τίς παγίδες τοῦ πονηροῦ εἰς τήν ὁδόν τῆς λυτρώσεως καί τῆς σωτηρίας. Καί δέν ὑπάρχει ἀνώτερο ἀξίωμα καί γνησιότερα δόξα, ἀπό τό νά κληθεῖ κανεὶς ἀπό τόν Φιλάνθρωπο Κύριο εἰς τό μέγα τῆς Ἀρχιεροσύνης Ὑπουργεῖον «οὐ γάρ ἐαυτῷ τίς λαμβάνει τήν τιμὴν ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» καί νά γίνει τῆς Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπος καί Ποιμὴν ψυχῶν ἀθανάτων. Ὑμνον εὐχαριστίας προσφέρω καί πρὸς τόν πολιοῦχο καί προστάτη τῆς Νήσου μας, τόν Ἅγιο τῆς συγγνώμης, τόν Ἅγιο πού βρῆκε τήν δύναμη νά συγχωρέσει τόν φονιά τοῦ ἀδελφοῦ του, τόν Ἅγιο Διονύσιο, πού ἡ πληρότητα τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς διαπερνᾷ καί τήν ἀνθρώπινη καί τῆ θεία ὑπόστασή του. Τό γεγονός αὐτό συνειδητοποιήθηκε ἀπό ὅλους τοὺς πιστοὺς σέ τέτοιο ὑψηλό βαθμό, ὥστε κανεὶς νά μὴν ἀμφισβητεῖ ὅτι ὁ ἀσκητῆς τῆς Ἀναφωνήτρας καί τῶν Στροφάδων, ὑπῆρξε ὁ πολιτικός ἀστήρ τῆς Ἀγιοσύνης. Ἔτσι κι ἐγώ αὐτή τήν ἱερή στιγμή, κλίνοντας εὐλαβικά τό γόνυ μου μπροστά στόν πολιοῦχο καί προστάτη τῆς νήσου μας, δοκιμάζω τήν μεγαλύτερα τῆς ζωῆς μου συγκίνησιν.

Δέν είναι ἐκκλησιαστικῶς ἐπιτρεπτόν νά ἀναπτύξω πρόγραμμα στήν Ἀγάπη Σας, τόν Περιούσιο λαό τοῦ Θεοῦ. Διότι, πρόγραμμά μου εἶναι τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, τό ὁποῖον εἶναι δύναμις εἰς σωτηρίαν παντί τῷ πιστεύοντι, κατά τόν πρῶτον μετά τόν Ἔνα θεῖον οὐρανοβάμονα Παῦλον. Τό πρόγραμμά μου εἶναι ἐκεῖνο τῆς Ἐκκλησίας Του. Διά τούς ἐκκλησιαστικούς ποιμένας, ἔλεγεν μέγας Πατριάρχης, ἕνα πρόγραμμα ὑπάρχει, τό πρόγραμμα τό αἰώνιο τῆς Ἐκκλησίας. Καί αὐτό τό πρόγραμμα, εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ Ζωή καί σωτηρία, ἡ Θέωσις τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτό ἐπιτυγχάνεται μέσῳ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ βιώματος τῆς ἐν Χριστῷ Θείας τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου Ἀληθείας, ἣτις ἐστίν ὁ Χριστός. Τοῦτον λοιπόν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, εὐαγγελίζομαι Ἰμῖν σήμερον. Διά τοῦτο δέ ἀκριβῶς καί ἰδιαίτερα σημασία πρέπει νά δοθεῖ εἰς τήν διακονίαν καί πίστην συμμετοχῆν εἰς τήν μυστηριακῆν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, διότι αὐτά ἀποτελοῦν τήν πηγὴν ἀλλά καί τήν βᾶσιν τῆς ὅλης ἐκκλησιαστικῆς καί πνευματικῆς ἀλλά καί ἠθικῆς καί φιλανθρωπικῆς ζωῆς, μετά τῆς κοινωνικῆς ὡσαύτως τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτές τίς δραστηριότητες θά προσπαθῆσω νά διακονήσω μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις, συμπαραστάτας πολυτιμοτάτους ἔχων πρῶτον τόν Γέροντά μου κ.κ. Χρυσόστομον, σέ συνεργασία μέ τούς εὐλογημένους συνεργούς μου καί συνεκδήμους εἰς τόν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, ἀγαπητούς ἀδελφούς συμπρεσβύτερους καί συλλειτουργούς μου καί συνδιακόνους μου καί συμμοναστάς. Μέσα σ' αὐτό τά πλαίσιο τοῦ Εὐαγγελικοῦ καθήκοντός μου, θά εἶναι ἐκ προοιμίου δεδομένη ἡ στοργή καί μέριμνα καί ἡ ἀγρυπνος φροντίδα μου πρὸς τήν μαθητιῶσαν καί φοιτητιῶσαν νεολαίαν, ἰδιαίτερα δέ στά δύσκολα αὐτά χρόνια πού διαστρέφεται καί μολύνεται ἡ ψυχὴ τῆς. Ὅμοιως γιά τούς ἀδελφούς τῆς λεγομένης τρίτης ἡλικίας, τούς συμπαθεῖς ἡλικιωμένους, ἀπομάχους τῆς ζωῆς, ἀπαιτεῖται ἡ ἐκδήλωσις σεβασμοῦ καί ἀγάπης καί στοργῆς ὅλων μας ἀνθ' ὧν ἐμόχθησαν ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τήν ζωὴν τους. Τά εὐαγῆ τοῦ Κυρίου Σκηνώματα, τά πανσέβαστα Μοναστήρια μας ἀναμένουν τήν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης μας, ἀφοῦ παραλαμβάνω αὐτά ἐκ τῶν τιμίων χειρῶν τοῦ Σεπτοῦ Προκατόχου μου, πολλά ἐπί-

σης ποιήσαντος ὑπὲρ ἀνακαινίσεως αὐτῶν, ὑποδειγματικῶς δέ ἐκ βάθρων ἀνεγείραντος τό καλλιμάραρον νέον Σέμνωμα τῆς Νήσου μας τὰς δύο νοτιοανατολικὰς πτέρυγας τῆς Ἱερᾶς Αὐτοκρατορικῆς καί Κοινοβιακῆς Μονῆς Στροφάδων καί Ἁγίου Διονυσίου. Ἦλθα μέ θεῖαν ἐντολήν εἰς τήν Ζάκυνθον, οὐδέν νά πάρω, ἀλλά τουναντίον νά δώσω ἐμαυτὸν εἰς τήν διακονίαν τοῦ εὐγενοῦς Ζακυνθινοῦ Λαοῦ. Ἦλθα νά συνεχίσω τό ἔργον τό θαυμαστόν τοῦ Γέροντός μου, ὁ ὁποῖος τήν στιγμήν αὐτὴν μοῦ παραδίδει τήν ἱεράν σκυτάλην. Εἶναι σάν νά ἀκούω τά λόγια τοῦ Κυρίου «Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Ὁ ποιμὴν ὁ καλός τήν ψυχὴν αὐτοῦ τίθεισιν ὑπὲρ τῶν προβάτων». Αὐτὴ τὴν πολύτιμη παρακαταθήκη πού σήμερον παραλαμβάνω θά διαφυλάσσω μέ τήν ἐνδυναμοῦσαν με χάριν τοῦ Κυρίου καί τήν Εὐλογίαν πρό πάντων τοῦ Πολιούχου μας Ἁγίου Διονυσίου, οὕτινος ἀνάξιος φερώνυμος ὑπάρχω, ἔχων Αὐτὸν ἐμπνευστήν μου στήν ἐξάσκησιν τοῦ ποικιλόμορφου ποιμαντικοῦ ἔργου μου. Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐμπράκτου ἀγάπης καί χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης δέον νά ἀποτελεῖ τό νυχθημερόν μέλημά μου, ὡς Ἐπισκόπου, τό μέλημα τῶν πρεσβυτέρων συγκυρηναίων καί ὄλων τῶν εἰδικῶν συνεργατῶν μου, ὥστε Κλῆρος καί Λαός νά μὴ εἴμεθα Χριστιανοὶ τῶν λόγων μόνον, ἀλλά καί τῶν ἔργων, προπαντός τῶν ἔργων συμπάθειας καί συμπαραστάσεως παντός ἀνεξαίρετως δοκιμαζομένου τέκνου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί παντός ἀνθρώπου ὡς εἰκόνας Θεοῦ. Καί κατά τήν ἐπίσημον αὐτὴν ἡμέραν καί ὥραν, θά ἐπεθύμουν μακρὰν πάσης ἐννοίας προγραμματισμοῦ ὡς εἶπον, ἤδη, νά ταξινομήσω κάπως πιό συγκεκριμένα τίς σκέψεις μου.

«Καί πρῶτον μὲν καί πρῶτον ἐστίν», κατά τόν μύστην τῆς θεολογίας καί ὑπιδέτην τῆς Ἀριανζοῦ ἀετόν Θεολόγον Γρηγόριον, τό τῆς ἐπικειμένης εὐγνωμοσύνης μου πανίερρον καθήκον. Ἀκούω κάλλιστα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς Διαθήκης Του, λέγοντος πρὸς τούς μαθητάς Του, «μείζονα ταύτης ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει ἵνα τίς θῆῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ». Ταύτην ἰσοστασίως ἐπλήρωσε ἀκριβοδικαίως εἰπεῖν καί ὁ παριστάμενος καί συνοδεύων με Γέροντάς μου. Ἐθυσίασε τόν θρόνον του ὑπὲρ τῆς ἐμῆς εὐτελείας καί ταπεινότητος. Εἶναι τό δεῖγμα ἀψευδές.

«Βοἴα καί κηρύττει καί φθέγγεται». Καί ἐπίκαιρα προσθέτει καί ὁ φωστήρας τῶν Νυσσαέων θεολόγος ὅτι, «πᾶς λόγος τῶν ἔργων διεzeugμένος μάταιος ἂν εἴη καθ' ἑαυτὸν καί ἀνυπόστατος, ἢ δὲ τῶν ἔργων φύσις ἐν ὑποστάσει καί ἀληθείᾳ τὰ λεγόμενα δείκνυσι».

Πολυσέβαστέ μου Γέροντα, Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι θά ἐκφράζω ἔσαεὶ τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸ πρόσωπό Σᾶς γιὰ τὴν γενναία αὐτὴ πρᾶξη σας. Διότι, ὅ,τι γίνεται σήμερα εἰς τὴν Ζάκυνθον, δέν θά ἐγίνετο χωρὶς τὴν ἰδικὴν Σᾶς στοργὴν καί θυσίαν. Καί προέχει καί τοῦτο ἀκόμη. Ὅτι, ἐνῶ εἶναι πασίγνωστον ὅτι «εἶσθε ἄμπελος εὐκληματοῦσα» καί πολλές καί πλείστους ἀναδενδράδας εὐκληματούσας καί ἐκεῖνας, δηλαδή πολλά πνευματικά τέκνα, ἄξιους ἀδελφούς κληρικούς ὑπηρετάς ἔχετε προσφέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐκ πάντων τούτων, ἐμέ τὸν ἐλάχιστον ἐπελέξατε εἰς διαδοχὴν Σας. Εὖξασθε, λοιπόν, ἵνα φανῶ ἄξιος τῆς τιμῆς ταύτης.

Δεύτερον δέ καθῆκον ἐπιτακτικόν, ἀπορρέον ἐκ τῆς ἐπισκοπικῆς μου ὁμολογίας, εἶναι ἡ διαφύλαξις τῆς ἀμωμήτου ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως, διό καί δηλῶ μέ ἀγκραιφνῆ συνείδησιν τῶν λόγων μου ὅτι, θά διαφυλάξω μέ ἱερά εὐθύνη τὸ ποιμνίον μου ἀπὸ τούς λύκους τῶν αἰρέσεων, ποικιλωνύμων καί ποικιλομόρφων, καί τῶν ψευτοδιδασκάλων, ἐπικαλούμενος ἔσαεὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ Κυρίου καί τίς ἀδιάλειπτες εὐχές τοῦ Ὁσίου Διονυσίου, περιθρῖγκοῦντος τὴν Ἁγίαν Ὀρθοδοξίαν μας ἐπὶ τὸσους αἰῶνας καί φυλάσσοντος τὰ σύνορα τῆς Ὀρθοδοξίας πρὸς δυσμάς.

* * *

Τὸ ἴδιο ὅμως ἐνδιαφέρον καί τὴν πατρικὴ ἀγάπη θά δεῖξω καί πρὸς τούς τυχόν παραπλανηθέντας ἀδελφούς, πρὸς τούς ὁποίους ἀπευθύνω θερμὴ παράκληση νά ἐπανέλθουν στὴν ἁγία κληρονομία τῶν πατέρων μας, μέσα στὴν μάνδρα τοῦ Ἁγίου Διονυσίου μας, τοῦ ὁποίου πιστὸς οἰκονόμος καθίσταμαι τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἁγίου Καθηγουμένου καί τῶν Πατέρων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς του. Παρακαλῶ καί ἱκετεύω τούς συνεκδήμους εἰς τὸ πνευματικὸν σκάμμα ἀδελφούς συγκληρικούς μου Πρεσβυτέρους καί Διακόνους καί Μοναστάς, διὰ τὴν πολυτιμωτάτην συναντίληψιν

των. Καί τὴν τοιαύτην συναντίληψιν θερμῶς ἐξαιτουμαι καί παρὰ τῶν ἀδελφῶν Λαϊκῶν καί πρὸ παντός πάσης Ἀρχῆς καί Ἐξουσίας τῆς Μυροβόλου Νήσου τοῦ Ἁγίου μας, τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων, τῶν Συλλόγων καί φορέων τοῦ τοπικοῦ τύπου, ὡς καί τὴν πολυτιμωτάτην συναντίληψιν ὄλων σας, τὴν πρόθυμον καί εὐγενῆ συνεργασίαν καί συμπαράστασιν σας, γιὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς Νήσου καί τὴν ἐν Χριστῷ προκοπὴν βίου καί πίστεως πάντων ἀνεξαιρέτως. Ζητῶ τὴν σταθερὴ ἐμμονή σας, τὴν προσήλωσή σας στὴν Ἁγίαν καί Ἀμώμητον Ὀρθόδοξον Πίστιν καί Ἀλήθειαν, μετὰ τῆς ὁποίας εἶναι συνυφασμένα καί τὰ εὐγενῆ ἰδανικά τῆς Πίστεως καί τῆς Πατρίδος, ὅπως καί οἱ ὑπὸ πρωτοφανῆ κρίσιν εὐρισκόμενες ἠθικὲς ἀξίες.

Τρίτον ἐπιτακτικόν καθῆκον ὀρθοῦται ἡ καλλιέργεια τοῦ ἥθους καί τοῦ ὑψηλοῦ ἑλληνορθοδόξου φρονήματος τῆς σπουδαζούσης νεολαίας, τῆς χρυσῆς αὐτῆς ἐλπίδος τῆς Πατρίδος, τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς κοινωνίας μας. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ πρέπει νά ἀποτελέσει ἀντικείμενο θερμῆς προσευχῆς καί νυχθημέρου μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἐπισκόπου, τῆς οἰκογενείας, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καί τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Ἔτσι, θά διαφυλάξω μέν, ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ, τὰ παιδιά μας ἀπὸ τὸν λευκὸν θάνατον τῶν ναρκωτικῶν καί ἀπὸ τὴν ἐξαχρείωσιν τοῦ χαρακτήρος των, διὰ νά τὰ καμαρώσωμεν εὐτυχεῖς καί καταξιωμένους οἰκογενειάρχας, ἐπιστήμονας καί ἐπαγγελματίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία καί ἡ Πολιτεία, ἀλλὰ καί ὁ φιλόχριστος κατὰ ξηράν, θάλασσαν καί ἀέρα στρατός, θά ἐπιλέξουν τὰ χρηστά καί ἄριστα στελέχη των. Ὁ ἀγροτικὸς κόσμος καί ὁ ἀστικὸς κόσμος τῶν μικρῶν καί τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, βιοτεχνιῶν καί βιομηχανιῶν καί ἡ ἀριστοκρατία τοῦ πνεύματος, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ ἱατροί, οἱ δικαστικοί, οἱ δικηγόροι καί δημοσιογράφοι μαζί μέ τούς ἀόκνως ἐργαζομένους εἰς τὴν κρατικὴν μηχανὴν τῆς ὑπαλληλίας καί τούς ἄγρυπνους φρουροὺς τῆς τάξεως καί τῆς ἀσφαλείας μας, ἀποτελοῦν ἐπίσης τὸ ἐπίκεντρο τῶν προσευχῶν μας καί καύχησι καί ὑπερηφάνειά μας.

Ὁ Ἐπίσκοπος δέν ἀπολαμβάνει μόνο χαρὲς ἀπὸ τὰ παιδιά του. Κυρίως ἐπωμίζεται τίς εὐθύνες καί τίς ἀγωνίες τους. Ὅφειλε νά προσεύχεται ὄχι

μόνον διά τόν ἑαυτό του, ἀλλά καί διά τό ποίμνιό του. Νά δακρύζει ὄχι μόνο γιά τά ἰδικά του ἁμαρτήματα, ἀλλά καί γιά τῶν χριστιανῶν τά ἀγνοήματα. Νά ἀνησυχεῖ καί νά ἀγωνίζεται γιά τήν ἀντιμετώπιση καί τῶν δικῶν τους πειρασμῶν, ὅπως προσπαθεῖ καί τίς δικές του νά ὑπερβεῖ δυσκολίες. Ὑπόδειγμα πρέπει νά ἔχει τόν Θεῖο Ἀπόστολο Παῦλο, ὁ ὁποῖος ἔλεγε «Τίς ἀσθενεῖ καί οὐκ ἀσθενῶ; Τίς σκανδαλίζεται καί οὐκ ἐγώ πυροῦμαι;».

Ἔρχομαι νά διακονήσω ἕνα λαό μέ πολιτισμό, μέ θαυμάσια ἔθιμα, τά ὁποῖα παραλαμβάνω ἀπό τόν Γέροντά μου καί θά τά συνεχίσω μέ θρησκευτική εὐλάβεια, ἕνα λαό μέ κουλτούρα, ἕνα λαό συνετό, εὐγενικό, θεοσεβῆ, μέ τή γνωστή ἔμφυτο καί πηγαία καλοσύνη καί ἐγκαρδιότητα, χαρακτηριστικό γνώρισμα τῶν Ἰονίων Νήσων. Διά τοῦτο, καθώς βλέπω συγκεντρωμένο τό πλῆθος μέσα εἰς τόν ἱερόν χώρον τοῦ περικαλλοῦς τούτου Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν Ξένων, ἀδιστακτως ἐπαναλαμβάνω τοῦ προφητάνακτος ψαλμοῦ τούς λόγους: «Αὕτη ἡ γενεά ζητούντων τόν Κύριον, ζητούντων τό πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ». Τί ἄλλο θά ἦτο δυνατόν νά ζητήσω, ἀναλαμβάνων τήν διαποίμανσιν τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως, ἀπό τό νά ἀποκτήσω τέκνα πορευόμενα ἐν φόβῳ Κυρίου;

Ὁ Ἐπίσκοπός σας δέν ἐπιδιώκει τίποτε ἄλλο, παρά μόνο τοῦτο νά σᾶς διδάξει καί νά κηρύξει, Ἰησοῦν Χριστόν καί τοῦτον Ἐσταυρωμένον. Δέν ζητῶ τίποτε ἀπό σᾶς. Καθώς λέγει ὁ Θεῖος Παῦλος: «Οὐ ζητῶ τά ὑμῶν, ἀλλά ὑμᾶς ζητῶ». Ζητῶ τό χέρι σας διά νά σᾶς χειραγωγῆσω εἰς Χριστόν. Ζητῶ τήν καρδιά σας διά νά τήν μεταφέρω εἰς τόν Χριστόν. Ζητῶ τό πρόσωπό σας, ὄχι νά μέ διακονήσει, ἀλλά νά τό ὑπηρετήσω. Πρὸ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ὁ Κύριος καί Διδάσκαλος Ἰησοῦς Χριστός ἐζώσθη τό λέντιον καί ἔνιψε τῶν μαθητῶν Του τούς πόδας. Καί ἐγώ θά τολμήσω τό υπόδειγμά του νά μιμηθῶ καί νά ἐπαναλάβω τούς λόγους Του: «Οὐκ ἤλθον διακονηθῆναι, ἀλλά διακονῆσαι».

Ὅταν θά κάθομαι εἰς τό Μητροπολιτικό Γραφεῖο, τοῦ ὁποῖου ἡ πόρτα θά εἶναι ἀνοικτή, ὅπως ἦταν ἀνοικτή καί ἐπὶ Χρυσοστόμου Β΄, θά δέχομαι τούς χριστιανούς καί θά προσφέρω σ' αὐτούς

τίς ὑπηρεσίες μου. Καί ὅταν ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ θά ὑψώνω τά χέρια εἰς προσευχήν, πάλιν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς σωτηρίας σας θά προσφέρω. Ἄλλωστε, ἀπό σήμερον, ἡ σωτηρία σας θά εἶναι συνυφασμένη μέ τήν δική μου σωτηρία, ἐφ' ὅσον κατά τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἀπό τήν ἰδική σας ἐν Χριστῷ πρόοδο θά κριθῆ τό δικό μου ἔργο καί ἡ δική μου ψυχή. Φροντίστε νά μέ κρατήσετε μακριά ἀπό μικρότητες καί ὑποθέσεις πού δέν ἀρμόζουν σέ λειτουργοῦς τοῦ Ὑψίστου. Καθώς καί ἐγώ θά προσπαθῆσω νά σᾶς βοηθήσω νά ὑψωθεῖτε ὑπεράνω ἀκόμη καί τῶν ἰδικῶν σας ἀδυναμιῶν. Αἰσθάνομαι τίς ψυχές σας νά ἐξαρτῶνται εἰς τά κρόσσια τοῦ Ἱεροῦ ἐπιτραχηλίου μου καί νά κάμπουν τόν τράχηλό μου. Εὐχόμαι ὁ Κύριος νά τίς κάνει νά λάμψουν ὡς ἀστέρες καί ὡς πολύτιμοι λίθοι νά κοσμήσετε τήν ἐπισκοπική μίτρα. Νά γίνετε καύχησίς μου ἐν Κυρίῳ.

* * *

Θεέ μου!!! Πόσον εἶναι τρομερά βαρῦ νά εἶσαι Ἐπίσκοπος, ὅταν ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Κυπριανός, μέ ὄλον τό κῆρος τοῦ Ἀποστολικοῦ Πατρός δογματίζει: «Δέν δύναται νά ἔχη πατέρα τόν ἐν Οὐρανοῖς Θεόν, ὅστις δέν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς πνευματικόν Πατέρα του τόν Ἐπίσκοπον. Καί δέν δύναται νά ἔχη ἐν οὐρανοῖς Πατέρα, ὁποῖος δέν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς τήν Ἐκκλησίαν Μητέρα». Καί ἕτερος Ἀποστολικός Πατήρ καί Ἱερομάρτυς, ὁ ἀδελφός Ἰγνάτιος νομοθετεῖ Θεοπνεύστως «ὅπου ὁ ἐπίσκοπος ἐκεῖ καί ἡ Ἐκκλησία» καί «Δίχα τοῦ Ἐπισκόπου μηδέν γινέσθω» καί «ἄνευ αὐτοῦ ἐκκλησία οὐ καλεῖται».

Ἁγιασόν με, λοιπόν, Κύριε ὁλοκληρωτικῶς, ἵνα δύναμαι, μιμούμενός Σε νά λέγω καί ἐγώ «καί ὑπέρ αὐτῶν ἐγώ ἀγιάζω ἑμαυτόν». Καί ἀείποτε νά ἐνθυμοῦμαι ὅτι: Ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Νεοκαισαρείας Γρηγόριος ὁ Θαυματουργός, ἐνεθρονίζετο εἰς τήν Ἐπισκοπήν του εἰς τήν Νεοκαισαρείαν τοῦ Πόντου, εὔρε μόνον 17 Χριστιανούς. Καί ὅταν ἐκοιμήθη, εἰς τήν ἐπαρχίαν τῆς Μητροπόλεως του εἶχαν ἀπομείνει μόνον 17 ἄπιστοι, διότι ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶχαν γίνει πιστοί. Αἰσθάνομαι ὅτι εἰς μῆκος προῆλθεν ὁ λόγος, ἀλλ' ἀνάγκη ἀκόμη ἐπίκειται μοι τό Ἱερό Μνημόσυνο τῶν ἐξ Ἰσου Ἱερῶν δι' ἐμέ προσώπων.

Ἐκ τῶν Ζώντων,

Μνησθεῖη Κύριος ὁ Θεός τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου καί τῶν τιμίων Μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι ἐξέλεξαν με.

Μνησθεῖη Κύριος ὁ Θεός τοῦ Γέροντός μου Μητροπολίτου Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου καί δώῃ Αὐτῷ Κύριος κατά τήν Καρδίαν Αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν κεκοιμημένων.

Μνησθεῖη Κύριος ὁ Θεός τῶν ἀειμνήστων γονέων μου Γεωργίου καί Ἰωάννας, εἰς ὧν τάς προσευχάς καί τήν ἀγωγήν ὀφείλω τήν κατά Θεόν βιοτήν καί πολιτείαν μου.

Μνησθεῖη Κύριος ὁ Θεός τοῦ πρὸς Μητρός Πάππου μου εὐλαβεστάτου Ἱερέως Διονυσίου, προσεδρεύσαντος εἰς τό Ἱερόν θυσιαστήριον ἐπί χρόνους μακρούς καί τοῦ ὁποίου ὡς καρπὸς τῶν εὐχῶν ἐβλάστησε ἡ ἐμὴ οἰκτρότης.

Μνησθεῖη Κύριος ὁ Θεός τῶν ἀοιδίμων προκατόχων μου Ἁγίων Ἱεραρχῶν, οἱ ὅποιοι ἐλάμπρυναν τόν πανίερον τοῦτον καί ὅσον περιδοξον Θρόνον. Καί ὅπως ἰδιαιτέρως δέ, μνησθεῖη Κύριος ὁ Θεός του πρὸς Μητρός συγγενοῦς μου ἀοιδίμου προκατόχου μου Κυροῦ Διονυσίου Γ' τοῦ Πλέσσα, ὑποδειγματικῶς διακονήσαντος καί περιδοξάσαντος τόν Θρόνον τοῦτον. Τέλος ἔχω σαφῆ τήν συνείδησιν τοῦ νοήματος τοῦ τρισσοῦ ἀξιώματος, γιὰ τό ὁποῖο ὀμιλεῖ ὁ Ἀθηναῖος Ποιητής Ἀγάθων, λέγοντας τά ἑξῆς: «τόν Ἀρχοντα μνηστέον τριῶν τινῶν, ὅτι α) ἀνθρώπων, ἄρχει, ὅτι, β) κατά νόμον

–καί ἐν προκειμένῳ καί κανόνα– ἄρχει, καί ὅτι, γ) οὐκ ἀεὶ ἄρχει». Οἱ γλυκόηχες καμπάνες τῆς Μητροπόλεως ἠχοῦν χαρμόσυνα καί εὐαγγελίζονται τήν ἐνθρόνισιν τοῦ ταπεινοῦ Ἐπισκόπου των. Οἱ ἴδιες θά ἠχήσουν κάποτε νά πληροφορήσουν τήν μετάστασίν μου, εἴθε εἰς τόν ποθεινόν Παράδεισον, διὰ τόν ὁποῖον θά ἐργασθῶ μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις. Δώσατέ μου τήν πίστιν Σας, τήν ἀγάπην Σας καί τάς προσευχάς Σας, ἵνα τότε, ἀνεπαίσχυντος παραστῶ, συναποκοιμίζω ὡς πολυτιμότητους ἀδάμαντας τάς ἀρετάς Σας εἰς τόν Δικαιοκρίτην Χριστόν, ἐπί τοῦ φοβεροῦ Βήματος τοῦ ὁποίου εὐχηθῆτε ὅλοι, ἵνα ἔχω καλήν ἀπολογία, ὅλους Ὑμᾶς προσάγων τῷ Χριστῷ, ὡς πιστά τέκνα τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὡς εὖορκον διακονίαν μου. Πρὸς τόν Πανύψιστον στρέφων ἀπό τήν ἱερή αὐτῆ στιγμὴ τό ὄμμα τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, ἀκατάπαυστα Τόν καθικετεῦω:

«Ὑψιστε Θεέ καί Κύριε τοῦ ἐλέους ὁ κατά τό μέγα καί πολύ ἔλεός Σου καταστήσας με εἰς τήν ὑψηλὴν ταύτην Διακονίαν τοῦ Λαοῦ Σου, δός μοι τήν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν, ἵνα συμπαραοῦσα μοι ὀδηγῆ ἐκάστοτε εἰς τήν πιστὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Θεοῦ Θελήματός Σου.

Εἴη τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον καί δεδοξαμένον, τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Πανάγιου Πνεύματος, τῆς Παναγίας καί ὁμοουσίου καί ζωαρχικῆς Τριάδος, τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος, ἣν καί αὐθις ὁμολογῶ, ἀνυμνῶ, προσκυνῶ καί μαγαλύνω ἕως ὑπάρχω καί εἰς τοὺς αἰῶνας».

Ἀμήν.

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ Λειτουργική Ἑρμηνευτική (Μυσταγωγικά Ὑπομνήματα) ἀπό τόν ΣΤ΄ ἕως τόν ΙΒ΄ αἰώνα

Τοῦ π. Θεοδώρου Ἰ. Κουμαριανοῦ,
Λέκτορος Θεολογικῆς Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν

(Εἰσήγηση στό ΙΒ΄ Πανελλήνιον Λειτουργικόν Συμπόσιον
Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, Βόλος, 27-29 Σεπτεμβρίου 2010)

Μακαριώτατε,
ἅγιοι πατέρες καί ἀδελφοί.

Ὁ τίτλος τοῦ συμποσίου μας «ὀρόσημα στήν διαμόρφωση τῆς Θείας Λατρείας» θά μπορούσε νά συμπληρωθεῖ μέ τήν ἐπισήμανση, ὅτι τά ὀρόσημα ἀφοροῦν ὄχι μόνον τήν διαμόρφωση τῆς Θείας Λατρείας, ἀλλά καί τήν θεολογική ἀντίληψη περί τῆς Θείας Λατρείας καί περί τῆς διαμορφώσεως αὐτῆς. Μέ αὐτήν τήν παρατήρηση ἐπισημαίνουμε, ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες, πού ἔγραψαν περί τῆς Θείας Λατρείας καί εἰδικότερα περί τῆς Θείας Λειτουργίας, μπορεῖ νά μὴ ἐπενέβησαν στά τῆς τελέσεως τῆς Θείας Λατρείας, ἀλλά μέ τήν θεολογική τους σκέψη ἐδίδαξαν καί καθοδήγησαν τούς πιστούς πῶς νά συμμετέχουν στήν Θεία Λατρεία ὅπως καί ἂν ἦταν αὐτή διαμορφωμένη κατά τήν ἐποχή τους.

Κατά τούς αἰῶνες στ΄ ἕως ιβ΄ εὐρισκόμαστε στήν ἐποχή τῆς δημιουργικῆς ἀκμῆς τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Τήν ἐποχή αὐτή διαμορφώνονται οἱ ποικίλες μορφές καί οἱ εἰδικότερες διατάξεις τῆς Θείας Λειτουργίας σέ ἀνατολή καί δύση, παίρνουν μορφή τά ποικίλα τυπικά, καθεδρικά καί μοναστηριακά, καί συντίθενται πλῆθος εὐχῶν καί ὕμνων. Τά περισσότερα ἀπό τά νέα στοιχεῖα τῆς λατρείας, ἰδιαίτερα στόν χῶρο τῆς ὑμνογραφίας καί τοῦ τυπικοῦ, θά μπορούσαμε νά ἰσχυρισθούμε, ὅτι δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ μηδενός. Δηλαδή δέν ὑπάρχει κάποιο ἀντίστοιχο πολιτιστικό στοιχεῖο μέ μακρά ἱστορική παράδοση στόν πολιτισμό τῶν χωρῶν, στίς ὁποῖες ἀναπτύσσεται ἡ λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας, τό ὁποῖο νά μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὡς προηγούμενο βῆμα γιά τίς νέες δημιουργίες τῆς ὑμνογραφίας καί τοῦ τυπικοῦ. Οἱ δημιουργοί τῆς ἐποχῆς αὐτῆς οὐσιαστικά αὐτοσχεδιάζουν ἐπάνω στήν βάση τῶν θεολογικῶν ζητημάτων καί τῶν λειτουργικῶν πρακτικῶν τῆς ἐποχῆς τους. Στήν

Κωνσταντινούπολη, στά Ἱεροσόλυμα, στό Σινᾶ, στήν Ρώμη, στήν Μικρά Ἀσία, στήν Συρία, στίς ἐρήμους τῆς Αἰγύπτου, στήν δυτική Εὐρώπη ὅλες οἱ τοπικές Ἐκκλησίες εὐρίσκονται σέ δημιουργικό ὄργανο. Εἶπαμε, ὅτι κατά τήν ἐποχή αὐτή εὐρισκόμαστε στήν ἐποχή τῆς δημιουργικῆς ἀκμῆς τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, τί σημαίνει ὁμως, ὅταν λέγουμε γιά τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι διέρχεται ἐποχές ἀκμῆς καί ἐποχές παρακμῆς, ἀφοῦ τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι αὐτό πού τήν ὀδηγεῖ πάντοτε «εἰς πᾶσαν τήν ἀλήθειαν»; Ἄλλωστε ἡ Ἐκκλησία ζεῖ μέσα στόν κόσμον καί ἐπεμβαίνει στά πράγματα τοῦ κόσμου πάντοτε μέ τήν Θεία Λειτουργία, οὕτως ἢ ἄλλως μαρτυρεῖ πάντοτε τήν παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Πῶς ἐννοεῖται τό ὅτι γνωρίζει ἀκμή καί παρακμή. Μέ ἓνα ἀπλό καί μᾶλλον περιγραφικό λόγο μπορούμε νά ὀρίσουμε, ὅτι περίοδο ἀκμῆς ἐννοοῦμε τήν παρουσία προσώπων σάν τόν ἅγ. Ρωμανό τόν Μελωδῶ, τόν ἅγ. Σάββα τόν Ἱγιασμένο, τόν ἅγ. Ἰωάννη τῆς Κλίμακος, τόν ἅγ. Μάξιμον τόν Ὁμολογητή, τόν ἅγ. Ἀνδρέα Κρήτης, τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, τόν ἅγ. Θεόδωρον τόν Στουδίτη, τόν ἅγ. Φώτιον τόν Μέγα, τόν ἅγ. Συμεῶν τόν Νέον Θεολόγον, καί περίοδο παρακμῆς ἐννοοῦμε τήν ἀπουσία τέτοιων προσώπων ἀπό τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Μέ αὐτές τίς σκέψεις ἄς προχωρήσουμε στήν ἀνάπτυξη τοῦ θέματός μας.

Τέλη τοῦ ε΄ μέ ἀρχές τοῦ στ΄ αἰῶνος ἐμφανίζονται στό προσκήνιο τά Ἀρεοπαγιτικά Συγγράμματα. Τά Ἀρεοπαγιτικά Συγγράμματα συνιστοῦν ἓνα πολύ σημαντικό βῆμα στήν ἐρμηνευτική θεώρηση τῆς Θείας Λειτουργίας, ἴσως τό σημαντικότερο. Παρ' ὄλον πού ὁ συγγραφέας τούς ἦταν καί παραμένει μέχρι σήμερα ἄγνωστος, παρ' ὄλον πού κατά τήν ἐμφάνισή τους προεκάλεσαν μᾶλλον τήν ἀμφιβολία περί τῆς ὀρθοδοξίας τούς (πιθανόν λόγω τοῦ

δυσνοήτου και δυσερμηνεύτου περιεχομένου τους), παρά τις οίεσδήποτε δυσκολίες που αντιμετώπισαν, τελικά αναγνωρίσθηκε η μεγάλη σημασία τους για την θεολογική έρμηνεία του κόσμου, όρατου και άοράτου, του ανθρώπου και της δημιουργίας του Θεού γενικότερα και ειδικότερα της Θείας Λειτουργίας. Στην Κωνσταντινούπολη γίνονται γνωστά κατά τις αρχές του σ' αϊ. και συγκεκριμένα στην Σύνοδο του 532. Η συγγραφή τους τοποθετείται περί τα τέλη του ε' αιώνας κάπου στην Άνατολή (Συρία), διότι όταν πρωτοεμφανίζονται στην Κωνσταντινούπολη γίνεται μνεία, ότι είχαν χρησιμοποιηθεί λίγα χρόνια ενωρίτερα από τον Σεβήρο Άντιοχείας. Από έσωτερικές και έξωτερικές μαρτυρίες γίνεται σαφές, ότι ο συγγραφέας των Άρεοπαγιτικών δέν είναι δυνατόν να είναι ο μαθητής του Άποστόλου Παύλου Διονύσιος ο Άρεοπαγίτης. Η δυσπιστία, μέ την όποία έγινε δεκτό τό έργο, και η χρήση του από τούς μονοφυσίτες ήταν πολύ πιθανόν να τό είχαν οδηγήσει στην άφάνεια, όμως περίπου ένα αιώνα μετά την εμφάνισή τους ανέλαβε την υπεράσπιση των Άρεοπαγιτικών ο άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής. Ό άγιος Μάξιμος συγγράφει Σχόλια στά Άρεοπαγιτικά, όπου σχολιάζει και έρμηνεύει θεολογικά τά δυσερμήνευτα σημεία του έργου, και συνθέτει την Μυσταγωγία του, την έρμηνεία δηλαδή της Θείας Λειτουργίας, έμπνεόμενος από αυτά. Μέ τον τρόπο αυτό έπιβεβαιώνει, ότι τά Άρεοπαγιτικά είναι θεολογικότερα και όρθοδοξότερα κείμενα.

Τό κείμενο «Περί έκκλησιαστικής ίεραρχίας» άποτελεί, όπως ήδη σημειώσαμε, τό σημαντικότερο βήμα στην έρμηνευτική θεώρηση της Θείας Λειτουργίας, διότι είναι τό πρώτο συστηματικό σύγγραμμα περί της Θείας Λειτουργίας μετά τις μυσταγωγικές κατηχήσεις των προηγουμένων αιώνων, στό όποιο η Θεία Λειτουργία θεωρείται ανεξάρτητα από την έρμηνεία της Καινής Διαθήκης. Έως τον Άρεοπαγίτη η έρμηνεία της Θείας Λειτουργίας γινόταν μέσα στά πλαίσια της έρμηνείας της Καινής Διαθήκης, έξαρτάτο άμεσα από αυτήν και άποτελούσε ουσιαστικά ένα μέρος της έρμηνείας της Καινής Διαθήκης. Η Θεία Λειτουργία έθεωρείτο ως η ανάμνηση της σωτηρίας, που προσέφερε ο Χριστός στον άνθρωπο μέ την θυσία Του επάνω στον Σταυρό. Η προσφορά και η θυσία του Χριστού, ο Σταυρός και η Άνάστασή Του, μαζί

μέ τον Μυστικό Δείπνο, ήταν τά συγκεκριμένα καινοδιαθηκικά γεγονότα, τά όποια άποτυπώνονταν ως έναίιο όλον στην Θεία Λειτουργία, ως η κατ' έξοχήν ένεργεια του Θεού για την σωτηρία του ανθρώπου, αυτά ήταν που «άναμνησκομεθα» σε κάθε Θεία Λειτουργία. Η Θεία Λειτουργία έθεωρείτο ως η ανάμνηση του Χριστού κατά τις συγκεκριμένες σωτηριώδεις ένεργειές Του. Τώρα μέ τά Άρεοπαγιτικά Συγγράμματα για πρώτη φορά η Θεία Λειτουργία θεωρείται άφ' ενός ως πράξη ανεξάρτητη από την έρμηνεία της Καινής Διαθήκης, όπως αναφέραμε, και άφ' έτέρου πράξη σύνθετη και πολύπλοκη, διαιρούμενη δηλαδή σε πολλά και μικρά διαδοχικά μέρη. Στο σημείο αυτό σημειώνουμε, ότι η ζωή της Έκκλησίας, αυτή η ύπαρξη της Έκκλησίας, και πολύ περισσότερο η Θεία Λειτουργία, όλα συνιστούν μία ζώσα έρμηνεία της Καινής Διαθήκης. Αυτή η έννοια της έρμηνείας όμως είναι η ευρεία έννοια του όρου. Μέ την στενή έννοια του όρου, στην όποία αναφερθήκαμε προηγουμένως, έρμηνεία της Καινής Διαθήκης σε σχέση μέ την Θεία Λειτουργία θεωρείται η έρμηνεία, που έμπνέεται από τό κείμενο της Καινής Διαθήκης και προσφέρει έρμηνευτικά σχόλια και λογικά σχήματα και συσχετισμούς μέ την λειτουργική πράξη για τό κάθε τί που είναι καταγεγραμμένο στην Καινή Διαθήκη.

Άπό αυτήν λοιπόν την αντίληψη, ότι η Θεία Λειτουργία είναι αυτοδύναμη και σύνθετη πράξη της έκκλησιαστικής κοινότητας, ξεκινά ο Άρεοπαγίτης και έρμηνεύει κάθε ένα μέρος της ξεχωριστά. «Ήμεις δέ αισθηταίς εικόσις επί τάς θείας, ως δυνατόν, αναγόμεθα θεωρίας»¹, λέγει, δηλαδή από τις αισθητές εικόνες, που βλέπουμε μπροστά μας κατά την τέλεση της Θείας Λειτουργίας, οδηγούμεθα σε μίαν θεική, όσο είναι δυνατόν, θεωρία. Η διάταξη της Θείας Λειτουργίας άποτελεί την αισθητή εικόνα, τό πρώτο έρέθισμα και τό κίνητρο της σκέψεως, μέσα από την όποια θά μπορούσαμε να οδηγηθούμε στην νοητή θεώρηση των θεολογικών άληθειών, που αυτή η αισθητή εικόνα ύποκρύπτει. Τό έρώτημα, στό όποιο ουσιαστικά άπαντά ο Άρεοπαγίτης, είναι ποίος είναι ο λόγος της συμμετοχής μας στην Θεία Λειτουργία. Για ποιον λόγο τελούμε σήμερα την Θεία Λειτουργία και τί περιμένουμε από την συμμετοχή μας σε αυτήν; Πέρα από τό γεγονός, ότι συμμετέχοντες στην Θεία Λειτουργία βλέπουμε

τόν Χριστό κατά τόν Μυστικό Δείπνο, τό Πάθος, τόν Σταυρό καί τήν Ἀνάστασή Του, ποῖο εἶναι τό ἀληθινό καί οὐσιαστικό κέρδος γιά κάθε ἕνα πιστό; Τί ἀλλάζει στήν ζωή του ἀπό αὐτό; Καί ἡ ἀπάντηση δίδεται μέσα ἀπό τήν λειτουργία τοῦ εἰκονισμοῦ, ὁ ὁποῖος στό συγκεκριμένο ἔργο ἔγκειται στόν συσχετισμό μεταξύ τῆς διατάξεως τῆς Θείας Λειτουργίας ἀφ' ἑνός καί τῆς πορείας τῆς ψυχῆς πρὸς τόν Θεό ἀφ' ἑτέρου. Ὁ εἰκονισμός στά Ἀρεοπαγιτικά Συγγράμματα ἐννοεῖται ὡς μία διαρκῆς κοινωνία μεταξύ τῶν καθαρῶν νοῶν τῶν ἁγίων ἀνθρώπων καί τῶν ἁγίων καί ὑπερουρανίων θεωριῶν: «οἱ πρῶτοι τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας καθηγεμόνες ... αἰσθηταῖς εἰκόσι τά ὑπερουράνια καί ποικιλία καί πλήθει τό συνεπτυγμένον καί ἐν ἀνθρωπίνους τε τά θεῖα καί ἐνύλοις τά ἄϋλα καί τοῖς καθ' ἡμᾶς τά ὑπερούσια ταῖς ἐγγράφοις τε αὐτῶν καί ἀγράφοις μῆσεσι κατὰ τοὺς ἱερούς ἡμῖν ἔδωσαν θεσμούς»². Δηλαδή σέ μία ἐλεύθερη μετάφραση, οἱ πρῶτοι κατὰ τήν τάξη καί καθοδηγητές μας μέσα στήν ἱεραρχία τῶν ἁγίων ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ παρέδωσαν σέ μας τοὺς ἀτελεῖς μέ ὅσα ἔχουν γράψει καί μέ τίς ἀγραφές καί προφορικές μῆσεις τους νά βλέπουμε μέσα ἀπό τοὺς ἱερούς θεσμούς καί λειτουργικές πράξεις τῆς Ἐκκλησίας μέ αἰσθητές εἰκόνες τά ὑπερουράνια, μέσα στήν ποικιλία καί στό πλήθος τῶν τελουμένων τά συμπετυγμένα καί ἀπλά, μέσα στά ἀνθρώπινα τά θεϊκά καί μέσα στά ὑλικά τά ἄϋλα, μέσα σέ αὐτά πού εἶναι οἰκεία σέ μᾶς τά ὑπερούσια, αὐτά δηλαδή πού εἶναι πέρα ἀπό κάθε οὐσία καί ἔννοια. Μέσα ἀπό αὐτήν τήν κοινωνία τῶν ἀνθρωπίνων μέ τά ὑπερουράνια ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καθοδηγεῖται στήν πορεία τῆς πρὸς τόν Θεό. Τέλος αὐτῆς τῆς πορείας εἶναι ἡ θέωσις, ἡ ὁποία ὀρίζεται στά Ἀρεοπαγιτικά ὡς ἐξῆς: «Ἡ δὲ θέωσις ἐστὶν ἡ πρὸς Θεόν, ὡς ἐφικτόν, ἀφομοίωσις τέ καί ἔνωσις»³, θέωσις εἶναι ἡ ἀφομοίωσις καί ἡ ἔνωσις πρὸν τόν Θεό, ὅσο εἶναι ἐφικτό στόν ἀνθρώπο. Στήν πορεία αὐτή, ὅπως περιγράφεται στά Ἀρεοπαγιτικά, δέν φαίνεται καθόλου ἡ ἐσχολογική προοπτικὴ. Ἡ πορεία καί ἡ ἔνωσις μέ τόν Θεό γίνεται κατὰ τόν βαθμὸ τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς, χωρὶς νά διαφαίνεται πουθενά, ὅτι ἡ δημιουργία τοῦ Θεοῦ ὅλη θά ἀποκατασταθεῖ στόν τελειότερο δυνατόν βαθμὸ κατὰ τήν ἐσχάτη ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου καί τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Βασιλείας Του. Ἡ ἀναφορὰ ἐπί-

σης στήν ἱστορία τῆς Θείας Οἰκονομίας εἶναι μόνον θεολογική. Δέν ὑπάρχει κανενὸς εἶδους ἀντιστοιχίση, εἴτε λεπτομερῆς εἴτε γενικότερη, τῆς Θείας Λειτουργίας μέ τήν ἱστορικὴ παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μέ τὰ διαδοχικὰ ἱστορικὰ γεγονότα δηλαδή τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Τὰ ἀναγνώσματα καί οἱ ὕμνοι καί οἱ Ψαλμοὶ κατὰ τήν Θεία Λειτουργία, πού εἶναι παρμένα ἀπὸ τήν Παλαιὰ καί τήν Καινὴ Διαθήκη, ἀναγινώσκονται καί ψάλλονται γιά διδασκαλικούς σκοποὺς καί μόνον⁴. Αὐτὸ πού προβάλλεται εἶναι, ὅπως εἶπαμε, ἡ πορεία τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ ἀτελεῖ καί σύνθετά του κόσμου αὐτοῦ πρὸς τὰ τελειότερα καί ἀπλούστερα τῶν θεϊκῶν ἀληθειῶν.

Ὁ ἅγ. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς (580-662) παραλαμβάνει μέ μεγάλο σεβασμὸ τίς ιδέες τοῦ Ἀρεοπαγίτη καί τοὺς δίδει τήν θεολογικὴ πνοή πού τοὺς ἔλειπε. Ὁ ἅγ. Μάξιμος καταγόταν ἀπὸ εὐγενικὴ οἰκογένεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Σέ ἡλικία 30 ἐτῶν (610) ἀνέλαβε τήν θέση τοῦ πρώτου γραμματέα τοῦ αὐτοκράτορα Ἡρακλείου (610-641), στήν ὁποία παρέμεινε ἐπὶ τρία ἢ τέσσερα χρόνια. Ἐγκατέλειπε τήν αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ γιά χάρη τοῦ μοναχικοῦ βίου. Στό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στήν Κύζικο συγγράφει τὰ πρῶτά του ἔργα. Τό 626 κατὰ τήν ἐπιδρομὴ τῶν Ἀβάρων καί τῶν Περσῶν ἐγκαταλείπει τήν Κύζικο καί περιπλανᾶται στήν Κρήτη, στήν Κύπρο, στήν Καρθαγένη (632), ὅπου, πιθανόν στό μοναστήρι τοῦ Εὐκρατά, γνωρίσθηκε μέ τόν ἡγούμενόν του ἅγ. Σωφρόνιο, μετέπειτα Πατριάρχην Ἱεροσολύμων (634-638), καί καταλήγει στήν Ρώμη (περὶ τό 645). Μέ τήν συνεργασία τοῦ ἅγ. Μαρτίνου, πάπα τῆς Ρώμης (649-655), λαμβάνει ἐνεργὸ μέρος στίς συζητήσεις ἐναντίον τοῦ μονοθελητισμοῦ. Λόγω τῆς ὁμολογίας τῆς ὀρθῆς πίστεως στίς δύο θελήσεις τοῦ Χριστοῦ ὑφίσταται μαζί μέ τόν ἅγ. Μαρτίνο ποικίλες διώξεις ἀπὸ μέρους τοῦ αὐτοκράτορα Κώνσταντος Β' (641-668) καί τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Πύρρου (638-641, 654) καί Παύλου (641-653). Ἐπὶ δέκα περιόδου ἔτη (653-662) ἐταλαιπωρεῖτο μέ συνεχεῖς διώξεις, συκοφαντικὰς δίκες, ἐξορίες καί κακοποιήσεις μέχρι τῆς 13ης Αὐγούστου τοῦ 662, ὅποτε ἐκοιμήθη σέ ἡλικία 82 ἐτῶν εὐρισκόμενος σέ ἐξορία στόν Καύκασο.

Ὁ συγγραφέας τῆς Μυσταγωγίας ἀναφέρει ρητὰ καί μέ ποικίλους τρόπους, ὅτι γιά τήν συγγραφή τῆς ἐμπνεύσθηκε ἀπὸ τό «Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱερα-

χίας» σύγγραμμα τοῦ ἁγ. Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου καί ἀναφέρεται συχνά ὀνομαστικά στόν «μέγα γέροντα καί τά θεῖα σοφόν», δίδοντας τήν ἐντύπωση, ὅτι τόν ἐγνώρισε ἐν ζωῇ⁵. Ἡ λειτουργική καί θεολογική ἀναγωγή, παρά τήν ἔμπνευσή της ἀπό τά Ἀρεοπαγιτικά Συγγράμματα, δέν ἐξαρθάται δουλικά ἀπό αὐτά. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἁγ. Μαξίμου εἶναι ἐντελῶς πρωτότυπη καί κινεῖται σέ πολλά ἐπίπεδα, ἐκ τῶν ὁποίων δύο εἶναι τά βασικά, τό «γενικόν» καί τό «εἰδικόν». Τό βασικό χαρακτηριστικό της «γενικῆς» θεωρήσεως εἶναι ἡ ἐσχατολογική προοπτική. Ἡ Θεία Λειτουργία δέν εἶναι μόνον ἡ πορεία τῆς ψυχῆς πρὸς τόν Θεό καί ἡ ἄρρητη ἔνωση μαζί Του, εἶναι πρὸ πάντων ἡ πορεία ὄλου του κόσμου πρὸς τόν Θεό καί ἡ ἔνωση μαζί Του στήν Βασιλεία Του. Τά διαδοχικά μέρη τῆς διατάξεως τῆς Θείας Λειτουργίας θεωροῦνται ὡς εἰκόνες τῆς πορείας τοῦ κόσμου γενικότερα καί τῆς Ἐκκλησίας εἰδικότερα πρὸς τήν Δευτέρα Παρουσία, τήν Μέλλουσα Κρίση καί τήν ἐγκατάσταση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ «εἰδική» θεώρηση κινεῖται παράλληλα μέ τήν «γενική» θεώρηση. Σύμφωνα μέ τήν «εἰδική» θεώρηση ἡ Θεία Λειτουργία θεωρεῖται, ὅτι περιγράφει συμβολικά τά στάδια, ἀπό τά ὁποῖα περνᾷ ἡ ψυχή στήν πορεία της πρὸς τήν ἔνωση μέ τόν Θεό. Στήν «εἰδική» θεώρηση ὁ ἁγ. Μάξιμος ἀκολουθεῖ οὐσιαστικά τήν θεώρηση τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν Συγγραμμάτων, δίδοντας μέ τήν δική του ἐρμηνεία νέα καί περισσότερο λεπτομερῆ στοιχεῖα περὶ τῶν σταδίων αὐτῆς τῆς πορείας.

Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ ἔργου εἶναι «Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Μυσταγωγίας. Περὶ τοῦ τίνων σύμβολα τά κατὰ τήν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς θείας συνάξεως τελούμενα καθέστηκε, κυρίῳ Θεοχαρίστῳ, Μάξιμος ταπεινός μοναχός»⁶. Ἡ ἐπιλογή τοῦ ὄρου «Μυσταγωγία» προφανῶς ὀφείλεται στήν ἐπίδραση ἀπό τίς «μυσταγωγικές κατηγήσεις» τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων. Ὅπως μέ τίς μυσταγωγικές κατηγήσεις εἰσήγοντο οἱ νεοφώτιστοι στό «μυστήριον» τοῦ Χριστοῦ καί τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου, ὁμοίως μέ τήν Μυσταγωγία τοῦ ὁ ἁγ. Μάξιμος ἐπιχειρεῖ μία εἰσαγωγή στό «μυστήριον» τῆς σχέσεως τοῦ Θεοῦ μέ τόν κόσμο, τό ὁποῖο οὐσιαστικά ταυτίζεται μέ τό «μυστήριον» τῆς σωτηρίας, τό ὁποῖο ἀποτυπώνεται μέσα στήν Θεία Λειτουργία. Μέ τόν ὄρο «μυσταγωγία» ἐννοεῖτο στήν χριστιανική Ἐκκλησία ἀφ' ἑνός μὲν ἡ μύηση καί ἡ ἀποκάλυψη τῶν κε-

κρυμμένων μυστηρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας δηλαδή, ἀφ' ἑτέρου δέ ἡ τέλεση τοῦ Βαπτίσματος, ἡ ἀναγέννηση «δι' ὕδατος καί πνεύματος», διότι δι' αὐτοῦ οἱ νεοφώτιστοι εἰσέρχονται στό χῶρο τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἐννοεῖτο ἐπίσης ἡ τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας καί ἡ χειροτονία τῶν κληρικῶν⁷. «Μυσταγωγία» ὀνομάζονταν ἐπίσης οἱ ἀποκαλύψεις πού δέχθηκε ὁ Μωυσῆς στό ὄρος Σινᾶ, οἱ ἀποκαλύψεις πού ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τά ὅσα εἶδαν καί ἄκουσαν καί ἐδιδάχθησαν ἀπό τόν Χριστό οἱ μαθητές Του καθ' ὅλην τήν διάρκεια τῆς κοινῆς ζωῆς μαζί Του καί ἰδιαίτερα ἡ συμμετοχή τους στόν Μυστικό Δεῖπνο, ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου, ἡ ἀποκάλυψη τῆς Ἁγίας Τριάδος κατὰ τήν Βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ στόν Ἰορδάνη. Μέ αὐτήν τήν ἔννοια λοιπόν «μυσταγωγία» ἀποτελοῦν καί ὅσα ἀποκαλύπτει ὁ ἁγ. Μάξιμος μέ τήν ἐρμηνεία τῶν τελουμένων κατὰ τήν Θεία Λειτουργία.

Στήν εἰσαγωγή στήν Μυσταγωγία ὁ ἁγ. Μάξιμος δημιουργεῖ πρῶτα τό περιβάλλον, μέσα στό ὁποῖο τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία, Θεός καί δημιουργία. Μέ ἀποφατική γλῶσσα θεολογεῖ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καί τῶν ὄντων, πού ἐδημιούργησε ὁ Θεός. Ἀκολουθῶς ἀναφέρεται σέ μία σειρά εἰκονισμῶν, διά τῶν ὁποίων οἰκοδομεῖται ἡ κτίσις, ἡ δημιουργία τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι «τύπος καί εἰκόνα Θεοῦ», διότι ὅπως ὁ Θεός δημιουργεῖ καί συνέχει καί ἐνώνει τά πάντα, ἔτσι καί ἡ Ἐκκλησία ὁμοίως περιλαμβάνει μέσα στούς κόλπους της καί ἐνώνει σέ μία ψυχή καί καρδιά ἄπειρα πλήθη πιστῶν. Τό κτίριο τῆς ἐκκλησίας, ὁ ναός, εἶναι εἰκόνα «τοῦ σύμπαντος κόσμου, τοῦ ἐξ ὄρατῶν καί ἀοράτων οὐσιῶν ὑφ' ἑστώτος», διότι διαιρεῖται καί αὐτός σέ δύο χώρους, τό ἅγιο βῆμα καί τόν κυρίως ναό. Ὁ ναός εἰκονίζει τόν ἄνθρωπο, διότι ὁ ναός ἀποτελεῖται ἀπό τόν κυρίως ναό, τό ἱερό βῆμα καί τήν ἁγία τράπεζα, καί ἀντίστοιχα ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπό σῶμα, τό ὁποῖο ὑπηρετεῖ τήν πρακτική ἠθική, ἀπό ψυχή, ἡ ὁποία λειτουργεῖ τήν πνευματική θεωρία, καί ἀπό νοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τήν «πολυφθόγγο σιγή», διά τῆς ὁποίας ἀπευθύνεται ὁ ἄνθρωπος στόν Θεό. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐπίσης εἰκόνα τῆς ψυχῆς, ὅπως φαίνεται στήν πορεία καί τῶν δύο πρὸς τόν Θεό. Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου τό παλαιότερο καί ἐλλειπέστερο ὁδηγεῖ στό νεώτερο καί πληρέστερο, ὅπως τό

γράμμα οδηγεί στο πνεῦμα καί τό σῶμα παίρνει ἀξία καί νόημα ἀπό τό πνεῦμα, καί ὁ ἄνθρωπος εἶναι εἰκόνα τοῦ κόσμου, διότι ἀποτελοῦνται ἀπό δύο μέρη, αἰσθητό καί νοητό.

Μέ ὅλες αὐτές τίς ἀπεικονίσεις Θεοῦ, κόσμου, Ἐκκλησίας, ναοῦ, ἀγγέλων, ἀνθρώπου, σώματος καί ψυχῆς ὁ ἅγ. Μάξιμος ἀποδεικνύει, ὅτι στήν δημιουργία τοῦ Θεοῦ ἐφαρμόζεται ὁ εἰκονισμός. Ἡ σχέση μεταξύ Θεοῦ καί δημιουργίας γίνεται μέσα ἀπό τήν λειτουργία τῆς εἰκόνας. Ὁ Θεός διά τῆς δημιουργίας Του ἀπεικόνισε τήν θεϊκή πραγματικότητα, ὅσο εἶναι δυνατόν νά γίνει αὐτό, ἐπάνω στά δημιουργήματά Του⁸. Τέλειο καί ὀλοκληρωμένο δημιουργήμα τοῦ Θεοῦ, αὐτό πού φέρει δηλαδή τήν ὅσο τό δυνατόν πληρέστερη εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Μέ αὐτές τίς θεολογικές βάσεις προχωρεῖ ὁ ἅγ. Μάξιμος στήν εἰκονολογική ἢ ἐσχατολογική ἐρμηνεία τῆς διατάξεως τῆς Θείας Λειτουργίας τῆς ἐποχῆς του. Ἡ Θεία Λειτουργία παραλληλίζεται μέ τά σωτηριώδη γεγονότα τῆς ἐν Χριστῷ Θείας Οἰκονομίας μέ τήν εὐρεῖα ἔννοια τοῦ ὄρου, δηλαδή μέ αὐτά πού ἔλαβαν χώρα κατά τήν πρώτη ἔλευση τοῦ Σωτήρος, μέ αὐτά πού λαμβάνουν χώρα κατά τήν ζωή καί τήν πορεία τῆς Ἐκκλησίας μέσα στήν ἱστορία καί μέ αὐτά πού θά συμβοῦν κατά τήν Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου, τήν Μέλλουσα Κρίση καί τήν ἐγκατάσταση τῆς Βασιλείας Του. Κάθε ἓνα ἀπό τά βασικά σημεῖα τῆς διατάξεως τῆς Θείας Λειτουργίας εἰκονίζει ἓνα βῆμα ἀπό τήν πορεία τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τήν ἔνωσή της μέ τόν Θεό. Ἄν θέλουμε νά κάνουμε μία σύνοψη, διαιρεῖται ἡ ἱστορία τῆς σωτηρίας σέ τρία μέρη. Ἀρχή εἶναι ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀνακαινισμός τῆς κτίσεως δηλαδή, ἡ δημιουργία τῆς καινῆς κτίσεως. Ἀπό τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ βλέπει ὁ ἅγ. Μάξιμος νά ξεκινᾷ ἡ Θεία Λειτουργία ἐπίσης.

Μέρος πρῶτο τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας ἀποτελεῖ ἡ ἐνανθρώπηση, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἓνα ὄλον καί ὀλοκληρώνεται μέ τήν Ἀνάληψη τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἡ Πρώτη Παρουσία τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς συγκεκριμένα σημαίνεται μέ τήν εἴσοδο τοῦ ἀρχιερέως στόν ναό καί ἡ Ἀνάληψη καί ἡ ἐνθρόνιση τοῦ Κυρίου στά δεξιά τοῦ Πατρὸς σημαίνεται μέ τήν ἄνοδο τοῦ ἀρχιερέως στόν ἀρχιερατικό θρόνο στό σύνθρονο, πράξη μέ τήν ὁποία ὀλοκληρωνόταν ἡ εἴσοδος κλήρου καί λαοῦ

στόν ναό γιά τήν ἑναρξη τῆς Θείας Λειτουργίας κατὰ τήν ἐποχή τοῦ ἅγ. Μάξιμου.

Μέρος δεύτερο τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας ἀποτελεῖ ὁ καιρός τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ὁ καιρός τῆς μαρτυρίας τῆς πίστεως μέσα στόν κόσμο, κατὰ τόν ὁποῖο ὁ Θεός κοινωνεῖ μέ τόν κόσμο καί ἀποκαλύπτεται διά τῶν ἁγίων Του. Τό Εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα εἶναι ἡ ἰδιαίτερη ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τοὺς μάρτυρες τῆς πίστεως, διά τῆς ὁποίας ὁ Θεός Λόγος «συστέλλει τό φρόνημα τῆς σαρκός». Οἱ εἰρηνεύσεις τοῦ ἀρχιερέως εἶναι ἡ εἰρήνη, πού χαρίζεται στοὺς ἀγωνιστές «ἐν τῇ καταργήσει τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας ... ἵνα τοῦ πολεμεῖν ἀφέμενοι πρὸς γεωργίαν πνευματικὴν, εἴπουν ἀρετῶν ἐργασίαν, τὰς τῆς ψυχῆς μετασκευάσωσι δυνάμεις». Ἡ ἀπόλυση τῶν κατηχομένων «γενικῶς τήν τοῦ κόσμου τούτου συντέλειαν ὑποσημαίνει». Τό κλείσιμο τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας «τὴν τῶν ὑλικῶν δηλοῖ πάροδο καί τήν γενησομένην μετὰ τόν φοβερόν ἐκεῖνον ἀφορισμόν ... εἰς τόν νοητόν κόσμον, ἦτοι τόν νυμφῶνα τοῦ Χριστοῦ, τῶν ἀξίων εἰσοδόν». Τό μέρος τῆς Θείας Λειτουργίας δηλαδή ἀπό τά Ἀναγνώσματα μέχρι τῆς ἀπολύσεως τῶν κατηχομένων ἀποτελεῖ τήν εἰκόνα τῆς πορείας τῆς Ἐκκλησίας μέσα στόν κόσμο. Μέ τήν χάρη τοῦ Θεοῦ Λόγου οἱ μάρτυρες τῆς πίστεως, εἴτε ἄγιοι μάρτυρες εἶναι αὐτοὶ εἴτε ὅσοι εἴτε ὀτιδήποτε ἄλλο, βιώνουν τήν κατάργηση τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας, τήν καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν καί τήν φώτιση τῆς ψυχῆς. Ἀκολουθεῖ ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου, κατὰ τήν ὁποία οἱ ἀνάξιοι μένουν ἀπὸ ἔξω καί γιά τοὺς ἀξιόους δούλους τοῦ Θεοῦ ἀνοίγεται μπροστά τους ἡ εἴσοδος τῆς Βασιλείας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωή καί ἡ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας μέσα στήν δημιουργία τοῦ Θεοῦ, μέσα στόν παρόντα κόσμο.

Μέρος τρίτο καί τελευταῖο τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας ἀποτελεῖ ὁ καιρός τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ τέλεια ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, ἡ Υἱοθεσία καί ἡ Ἐνότητα τῶν πάντων. Ἡ εἴσοδος τῶν τιμίων δώρων, τό Σύμβολον τῆς πίστεως, ὁ ἀσπασμός τῆς ἀγάπης «ἀρχὴ καί προοίμιον ἐστίν ... τῆς γενησομένης ἐν οὐρανοῖς καινῆς διδασκαλίας περὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ, τῆς εἰς ἡμᾶς, καί ἀποκάλυψις τοῦ ἐν ἀδύτοις τῆς θείας κρυφίτητος ὄντος μυστηρίου τῆς ἡμῶν σωτηρίας. Οὐ γάρ μή πῖω ... ἀπ' ἄρτι ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτό πίνω μεθ' ἡμῶν καινόν ἐν τῇ βασι-

λεία τοῦ πατρός μου». Ἡ Εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς μέ τόν τρισάγιο ἀγγελικό ὕμνο «τὴν πρὸς τὰς ἀσωμάτους καὶ νοεράς δυνάμεις κατὰ τὸ μέλλον φανησομένην ἔνωσίν τε καὶ ἰσοτιμίαν παραδηλοῖ». Βασικό χαρακτηριστικό τῆς ἐνότητος καὶ ἰσοτιμίας αὐτῆς εἶναι ἡ «ταυτότητα τῆς ἀτρέπτου περὶ Θεόν ἀεικηνησίας». Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ εἶναι προεικόνιση τῆς «ἐνυποστάτου τε καὶ ἐνυπάρκτου κατὰ δωρεάν καὶ χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος υἰοθεσίας ... καθ' ἣν πάσης ὑπερνικωμένης τε καὶ καλυπτομένης ἀνθρωπίνης ιδιότητος τῇ ἐπιφοιτήσει τῆς χάριτος υἱοὶ Θεοῦ χρηματίσουσι τέ καὶ ἔσονται πάντες οἱ ἅγιοι». Τέλος ἡ θεία μετάληψη «τὴν ὑπὲρ λόγον καὶ νοῦν πρὸς τὸ ἓν τῆς θείας ἀπλότητος κρύφιον γενησομένην ... συναγωγὴν τε καὶ ἔνωσιν δηλοῖ ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τῶν νοητῶν αἰῶνι ... ὥστε καὶ αὐτοὺς δύνασθαι εἶναι τε καὶ καλεῖσθαι θέσει κατὰ τὴν χάριν θεοῦς, διὰ τὸν αὐτοὺς ὅλως πληρώσαντα ὅλον Θεόν καὶ μηδὲν αὐτῶν τῆς αὐτοῦ παρουσίας κενόν καταλείψαντα». Τὸ μέρος τῆς Θείας Λειτουργίας ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῶν τιμίων δώρων μέχρι τῆς θείας μεταλήψεως ἀποτελεῖ εἰκόνα τῶν γεγονότων, πού θά συμβοῦν διαδοχικά, ἀπὸ ἀποκαλύψεως εἰς ἀποκάλυψιν καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν κατὰ τὴν εἴσοδο τῶν ἁγίων στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν Υἰοθεσία καὶ τὴν τέλεια ἔνωση «τῶν πάντων» μέ τὸν Θεό, ὥστε τελικά νά μὴν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ, ὅτι κάτι μένει ἄμοιρο ἢ ἄγευστο ἢ ἀμέτοχο τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ.

Στὸ δεύτερο ἐπίπεδο, τὸ «εἰδικόν», ὁ ἅγ. Μάξιμος, ὅπως εἶπαμε, παραλληλίζει τὴν Θεία Λειτουργία μέ τὴν κίνηση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ ὑλικά πρὸς τὰ πνευματικά. Ἡ πορεία αὐτὴ ξεκινᾷ, ὅταν ἡ ψυχὴ ἐκτός Ἐκκλησίας θεωρεῖ τὴν ἀκαταστασία τῶν ὄντων, «πάντων φθειρόντων ἄλληλα καὶ ἐν ἀλλήλοις φθειρομένων καὶ τοῦτο μόνον πάγιον ἔχοντα τὸ ἀστατεῖν καὶ φθειρεσθαι», καὶ εἰσερχομένη στὴν ἁγία Ἐκκλησία εὐρίσκει, ἐδῶ καὶ μόνον ἐδῶ, «ἄσυλον εἰρήνης ἀνάκτορον, τὴν ἐν πνεύματι φυσικὴν θεωρίαν, τὴν ἄμαχον καὶ πάσης ἐλευθέραν ταραχῆς». Ἀκολούθως μέ τὰ διάφορα μέρη τῆς Θείας Λειτουργίας (τὰ ἀναγνώσματα καὶ τίς εὐλογίης τῆς εἰρήνης, τὴν ἀπόλυση τῶν κατηχουμένων καὶ τὴν εἴσοδο τῶν τιμίων δώρων, τὸ κλείσιμο τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τίς θεολογικὴς ὕμνολογίης τῆς Εὐχῆς τῆς Ἀναφορᾶς, τὴν Κυριακὴ προσευχὴ καὶ τὴν θεία μετάληψη) εἰκονίζονται τὰ διαδοχικά βή-

ματα τῆς καθάρσεως τῶν λογισμῶν, τοῦ φωτισμοῦ τοῦ νοῦς διὰ τῆς «ἐπιστήμης τῶν νοητῶν» καὶ τῆς νοερᾶς γνώσεως τῶν «λόγων τῆς σωτηρίας», τῆς «ὀμοτιμίας» μέ τοὺς ἀγγέλους καὶ τῆς «ἀσιγήτου ἀνυμνολογίας» τοῦ Θεοῦ καὶ τέλος τῆς κατὰ χάριν υἰοθεσίας.

Ὁ ἅγ. Γερμανὸς Α΄, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (715-730, 733) κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς εἰκονομαχίας, διετύπωσε σέ μορφή ἀσυνδέτων μεταξὺ τους σημειώσεων καὶ σέ ὑπερβολικά ἀπλοϊκὸ φιλολογικὸ ὕφος τὴν τυπολογικὴ ἢ ἀναπαραστατικὴ ἐρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας. Ὁ ἅγ. Γερμανὸς καταγόταν ἀπὸ ἀριστοκρατικὴ οἰκογένεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ πατέρας τοῦ δολοφονήθηκε ἀπὸ πολιτικούς ἀντιπάλους καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ νέος κατατάχθηκε σὸν κληρὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Διακρίθηκε ἀμέσως λόγω τῆς μεγάλης μορφώσεώς του. Τὸ 705 ἢ 706 χειροτονήθηκε μητροπολίτης Κυζίκου καὶ τὸ 715 διαδέχθηκε τὸν πατρ. Ἰωάννη ΣΤ΄ σὸν πατριαρχικὸ θρόνο. Κατὰ τὴν ἀρχικὴ φάση τῆς εἰκονομαχίας ἐξέφρασε ὀρθόδοξες θέσεις ὑπὲρ τῶν εἰκόνων καὶ ἐξαναγκάσθηκε ἀπὸ τὸν πρῶτο εἰκονομάχο αὐτοκράτορα Λέοντα Γ΄ τὸν Ἰσαυρο (717-741) σέ παραίτηση ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸ θρόνο.

Σύμφωνα μέ τὴν τυπολογικὴ ἢ ἀναπαραστατικὴ ἐρμηνεία κάθε τί στὴν διάταξη τῆς Θείας Λειτουργίας, κάθε ἓνα λειτουργικὸ σκεῦος, κάθε ἓνα ἀρχιτεκτονικὸ μέρος τοῦ λειτουργικοῦ χώρου τοῦ ναοῦ, κάθε μία λειτουργικὴ πράξη θά πρέπει νά ἀποτυπώνει κάποιο στοιχεῖο τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ σὸν κόσμον, τῆς ζωῆς Του καὶ τῶν σωτηριωδῶν ἔργων πού ἐπετέλεσε. Ἡ ἀπλή σκέψη, ἐπάνω στὴν ὁποία βασίζεται αὐτὸς ὁ τρόπος θεωρήσεως τῆς Θείας Λειτουργίας εἶναι, ὅτι, ὅπως οἱ εἰκόνες ἀπεικονίζουν σάν νά τὰ ἔχουμε μπροστά μας τὰ πρόσωπα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅλων τῶν ἁγίων, ἔτσι καὶ ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι μία εἰκόνα, μέσα στὴν ὁποία βλέπουμε σάν νά εἶναι παρόντα ὅλα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἱστορικά γεγονότα τῆς Θείας Οἰκονομίας πού εἶναι καταγεγραμμένα στὴν Παλαιὰ καὶ ἰδιαιτέρως στὴν Καινὴ Διαθήκη. Παραδείγματος χάριν ἡ ἁγία τράπεζα ἀποτυπώνει τὸν Τίμιο Σταυρό, τὸν Πανάγιο Τάφο, τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τράπεζα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Κάθε μία ἀπὸ τίς ποιήλες κινήσεις τῶν ἱερέων καὶ τῶν διακόνων ἀποτυπώνουν κάποια σωτηριώδη γεγονότα. Κάθε τί ἀπὸ ὅσα λέγονται ἢ ψάλλονται ἀναδεικνύει καὶ κάποιο

πρόσωπο ή κάποιο γεγονός της ιστορίας της Θείας Οικονομίας. Ένα και τό αυτό στοιχείο της Θείας Λειτουργίας μπορεί νά συμβολίζει πολλά πρότυπα. Η αποτύπωση τών σωτηριωδών γεγονότων της Θείας Οικονομίας στην Θεία Λειτουργία δέν έχει ούτε ιστορική ούτε λογική συνέχεια. Πολλά θέματα επανέρχονται ξανά και ξανά και αποτυπώνονται σέ πολλά σημεία της Θείας Λειτουργίας. Σκοπός, όπως φαίνεται, είναι νά αποδειχθεῖ, ὅτι στην Θεία Λειτουργία ἔχουμε μία πληρότητα ἀπεικονίσεως τών προσώπων και τών γεγονότων της ιστορίας της Θείας Οικονομίας.

Τό ἔργο ἕως τόν 15^ο αἰ. ἐκυκλοφορεῖτο στή χειρόγραφο μέ τούς τίτλους «Ἐξήγησις της θείας λειτουργίας» ἢ «Ἱστορία μυσταγωγική ἐκκλησιαστική» ἢ «Ἱστορία ἐκκλησιαστική και μυστική θεωρία» και ὡς συγγραφέας φερόταν ἐκτός ἀπό τόν ἁγ. Γερμανό κάποιος ἀπό τούς μεγάλους Πατέρες της Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ Μέγας Βασίλειος και ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων. Σημειώνουμε ἐπίσης, ὅτι ὅλες αὐτές οἱ μορφές τοῦ ἔργου, πού σώζονται σέ χειρόγραφα, εἶναι διαφορετικές μεταξύ τους, πού σημαίνει, ὅτι κάθε ἕνας ἀντιγραφέας ὅταν διεπίστωνε, ὅτι τό ἔργο ἀποτελεῖ οὐσιαστικά μία συλλογή σημειώσεων, αἰσθανόταν ἐλεύθερος νά προσθέσει και ὁ ἴδιος κάποια καινούρια ἰδέα σέ ὅσες εἶχε ἤδη διατυπώσει ὁ ἁγ. Γερμανός ἢ εἶχαν παρεμβάλει ἐν τῷ μεταξύ ἄλλοι προηγούμενοι ἀντιγραφεῖς. Ἀπό τόν 15^ο αἰ., ἀπό τίς πρώτες ἔντυπες ἐκδόσεις δηλαδή και ἐξῆς, ἡ ἔρμηνεία τοῦ ἁγ. Γερμανοῦ τυπώνεται στή λειτουργικά βιβλία ἀμέσως μετά τό κείμενο τών τριῶν Θεῶν Λειτουργιῶν και ἔτσι συνδέεται πολύ στενά μέ τήν τέλεση της Θείας Λειτουργίας. Θεωρεῖται δηλαδή μέ τόν τρόπο αὐτό, ὅτι αὐτή εἶναι ἡ κατ' ἔξοχὴν ἔρμηνεία της Θείας Λειτουργίας.

Τό ἔργο τοῦ ἁγ. Γερμανοῦ μπορεί νά εἶναι ἀπλοϊκό στην σύλληψή του και ἀποσπασματικό στην ἐκθεσή του, ἰδιαίτερα ἂν συγκριθεῖ μέ ὅσα εἶχαν προηγηθεῖ, ἔδωσε ὅμως τό ἔναυσμα νά κυκλοφορήσουν πολλές παρόμοιες ἔρμηνείες της Θείας Λειτουργίας, διά τών ὁποίων δέν γίνεται ἀπλῶς ἀντιγραφή και ἐμπλουτισμός τοῦ πρωτοτύπου, ὅπως εἶδαμε προηγουμένως, ἀλλά γίνεται ἐμφανῶς ἢ προσπάθεια νά μπῆ ὅλο αὐτό τό ὑλικό σέ κάποια τάξη, ὅπως κι ἂν τήν θεωρεῖ αὐτήν κάθε νέος συγγραφέας. Ἔτσι μέχρι τοῦ 17^ο αἰ. ἐμφανίζονται πολ-

λά κείμενα, τών ὁποίων οἱ πραγματικοί συγγραφεῖς κρύβονται πίσω ἀπό τό ὄνομα τοῦ Μιχαήλ Ψελλοῦ, τοῦ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου και τοῦ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, τά ὁποία ἀποτελοῦν νέες συνθέσεις. Σέ κάθε ἕνα ἀπό αὐτά τά κείμενα δηλαδή ὁ συγγραφέας παίρνει ἰδέες ἀπό τά παλαιότερά του κείμενα, προσθέτει καινούριες και τίς τακτοποιεῖ ὅλες, ὅσο καλύτερα νομίζει κατά τό πρότυπό της ἀναπαραστατικής θεωρήσεως, μέ σκοπό δηλαδή νά τοποθετηθοῦν ὅλα σέ μία ιστορική και λογική σειρά.

Οἱ πρώτοι πού ἔβαλαν σέ ἀπόλυτη τάξη τίς σκόρπιες σκέψεις τοῦ ἁγ. Γερμανοῦ εἶναι κατά τά τέλη τοῦ 15^ο ἢ ἀρχές τοῦ 16^ο αἰῶνος δύο ἐπίσκοποι της πόλεως τών Ἀνδίδων της Παμφυλίας, Νικόλαος και Θεόδωρος. Ὁ τίτλος τοῦ ἔργου εἶναι «Προθεωρία κεφαλαιώδης περί τών ἐν τῇ θεῖα Λειτουργία γινόμενων συμβόλων και μυστηρίων πονηθεῖσα ἐκ προτροπῆς και ἀξιώσεως τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Φυτείας Βασιλείου» και κατά τά φαινόμενα συνεγράφη κατά τά ἔτη 1095-1099 ὑπό τοῦ Νικολάου, ἐνῶ εὕρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη, και ἀναθεωρήθηκε ἀπό τόν διάδοχό του Θεόδωρο μᾶλλον στην πόλη τών Ἀνδίδων. Στό ἔργο αὐτό γίνεται ἐμφανές, ὅτι ὅλη ἡ διάταξη της Θείας Λειτουργίας ἀποτυπώνει βῆμα πρὸς βῆμα ὅλην τήν θαυμαστή ζωή τοῦ Χριστοῦ ἀπό τόν Εὐαγγελισμό ἕως τήν Ἀνάληψη εἰς τούς οὐρανοῦς. Ἡ Θεία Λειτουργία δηλαδή ἀποτελεῖ μία τέλεια εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως οἱ ζωγραφιστές εἰκόνες ἀπεικονίζοντας τό πανάγιο πρόσωπό Του ἀποτελοῦν μία ἀνάμνηση ὅλης της ζωῆς και τοῦ ἔργου Του γιά τήν σωτηρία τοῦ κόσμου, ἔτσι ἀκόμη τελειότερα ἢ Θεία Λειτουργία ἀποτελεῖ τήν ἀνάμνηση της ιστορίας της παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο. Σημειώνει μάλιστα, ὅτι τήν εἰκόνα της Θείας Λειτουργίας δέν μᾶς τήν παρέδωσε κάποιος τυχαῖος τεχνίτης ἀγιογράφος, ἀλλά οἱ μεγάλοι πατέρες και διδάσκαλοι της Ἐκκλησίας Μέγας Βασίλειος και Ἰωάννης Χρυσόστομος, οἱ ὁποῖοι συνέθεσαν μέ τέτοιο τρόπο τήν Θεία Λειτουργία, ὥστε νά ἀπεικονίζει μέ τόν καλύτερο τρόπο τήν ζωή τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἡ πρόθεσις, τήν ὁποία ἕως τήν ἐποχὴ ἐκείνη ἀκόμη προετοιμαζε ὁ διάκονος, εἰκονίζει τόν Εὐαγγελισμό και τήν Γέννηση, γεγονότα στή ὁποία ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ και ἅγιοι ἄγγελοι διακονοῦσαν τό μυστήριο της ἐνανθρωπήσεως. Ἡ ἐκφώνηση «Εὐλογημένη ἢ βασιλεία» της ἐνάρξεως και

τά ψαλμικά αντίφωνα αποτυπώνουν τόν Τίμιο Πρόδρομο, ὁ ὁποῖος μαζί μέ ὄλους τούς προφήτες καί ὡς ἐπισφράγιση τῶν προφητῶν, προετοιμάζον τόν κόσμο γιά τήν ὑποδοχή τοῦ Χριστοῦ μέ τό κήρυγμα «μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἡ μικρά εἴσοδος εἶναι ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου καί ἡ ἀνάδειξή Του στόν κόσμο. Ἡ εἰρήνευση πρὶν ἀπό τά Ἀναγνώσματα εἶναι ἡ εὐλογία πού ἔλαβαν οἱ Ἀπόστολοι, ὅταν ἐκλήθησαν γιά νά κηρύξουν τόν Χριστό. Τά Ἀναγνώσματα εἶναι τό κήρυγμα τοῦ Κυρίου. Οἱ Εὐχές μετά τά Ἀναγνώσματα εἶναι γενικότερα τό διδακτικό καί θεραπευτικό ἔργο τοῦ Κυρίου. Ἡ μεγάλη εἴσοδος εἶναι ἡ θριαμβευτική εἴσοδος τοῦ Κυρίου στό Ἱεροσόλυμα. Ἡ κάλυψις τῶν τιμίων δώρων ἐπάνω στήν ἁγία τράπεζα ἀποτυπώνει τήν νύκτα τῆς προδοσίας καί ἡ ἀποκάλυψή τους τήν ἡμέρα, κατά τήν ὁποία ὁ Κύριος ὁδηγεῖται στόν Πιλάτο. Ὁ ἀγγελικός ὕμνος σημαίνει τήν ἀδιάκοπη παρουσία τῶν ἁγίων ἀγγέλων κοντά στόν Κύριο κατά τήν ὥρα τοῦ Πάθους Του. Τά λόγια του Κυρίου «λάβετε, φάγετε...» καί «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες ...» σημαίνουν ἀκριβῶς τήν συμμετοχή ὄλων τῶν χριστιανῶν στό Πάθος τοῦ Κυρίου. Ἡ ὕψωση τοῦ τιμίου Σώματος μετά τήν προσευχή τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» σημαίνει τήν Σταύρωση καί τόν ζωοποιό Θάνατο τοῦ Κυρίου καί ἡ ἔκχυση τοῦ ζέοντος ὕδατος, πού ἀκολουθεῖ ἀμέσως, σημαίνει τήν λογχευθεῖσα πλευρά Του. Ἡ θεία μετάληψη σημαίνει τήν ἐκπλήρωση τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου, «ὅτι οὐ μή πῖω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτό πίνω μεθ' ὑμῶν καινόν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου» (Μάτθ. 26,29). Ἡ τελευταία θυμίαση τῶν Τιμίων Δώρων σημαίνει τήν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία ἐδόθηκε στους Ἀποστόλους κατά τίς ἐμφανίσεις τοῦ Κυρίου μετά τήν Ἀνάστασις. Ἡ ἄρσις τῶν θείων λειψάνων ἀπό τήν ἁγία τράπεζα σημαίνει τήν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου. Παράλληλα μέ τήν ἐρμηνεῖα αὐτή οἱ συγγράψαντες σέ πολλά σημεία διδάσκουν, πῶς ὀφείλουν οἱ πιστοί νά καλλιεργοῦν τήν ψυχή τους καί νά συμμετέχουν σέ ὅσα τελοῦνται κατά τήν Θεία Λειτουργία, ὅπως παραδείγματος χάριν κατά τόν χερουβικό ὕμνο διδάσκονται νά γίνονται περισσότερο προσεκτικοί στήν προσευχή καί στήν λατρεία ἀπωθώντας κάθε βιοτική μέριμνα, ὅταν ἀπαγγέλλουν τό Σύμβολο τῆς πίστεως καί σέ πολλά ἄλλα σημεία διδάσκονται περὶ

τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος γιά τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ἀκούουν νά μνημονεύονται οἱ ἅγιοι ἀπό τόν ἀρχιερέα διδάσκονται περὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, ὅταν ἀναπέμπεται ἡ Κυριακή προσευχή ἀνασκευάζονται τά ἀνόητα διδάγματα κάποιων αἰρετικῶν, Εὐχιστῶν καί Μεσσαλιανῶν, σύμφωνα μέ τά ὁποία μόνον αὐτήν τήν προσευχή ὀφείλουν νά λέγουν οἱ χριστιανοί καί πολλά ἄλλα.

Τελικά βλέπουμε, πῶς μέσα στους αἰῶνες αὐτούς, ἀπό τοῦ σ' μέχρι τοῦ ιβ' αἰ., ὅσοι ἀσχολήθηκαν μέ τήν ἐρμηνεῖα τῆς Θείας Λειτουργίας σκοπὸ εἶχαν νά καθοδηγήσουν τούς πιστούς πῶς νά συμμετέχουν στήν Θεία Λειτουργία. Ὅπως φαίνεται μέσα ἀπό τά κείμενα, οἱ ἴδιοι δέν εἶχαν σκοπὸ νά ἐπέμβουν καί νά διαμορφώσουν κάτι στήν διάταξη τῆς Θείας Λειτουργίας κατά τήν ἀντίληψή τους, νά ἀλλάξουν δηλαδή κάτι στήν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας σέ σχέση μέ ὅ,τι παρελάμβαναν. Ἐδιναν ἀπλῶς τίς ὁδηγίες, τήν θεολογική μαρτυρία τους, πῶς μποροῦν οἱ πιστοί νά οἰκειοποιοῦνται τήν χάρη τοῦ Θεοῦ μέσα ἀπό τήν συμμετοχή τους στήν Θεία Λειτουργία. Ὅλοι ἐπεδίωξαν νά ἀπαντήσουν στό ἐρώτημα, πού ἤδη ἀναφέραμε, ποῖος εἶναι ὁ λόγος τῆς συμμετοχῆς μας στήν Θεία Λειτουργία. Γιά ποῖον λόγο τελοῦμε σήμερα τήν Θεία Λειτουργία καί τί περιμένουμε ἀπό τήν συμμετοχή μας σέ αὐτήν; Τί ἀλλάζει στήν ζωὴ κάθε ἑνὸς πιστοῦ ἀπὸ τήν συμμετοχή του στήν Θεία Λειτουργία; Ἡ μία ἀπάντησις εἶναι αὐτὴ τοῦ ἁγ. Μαξίμου: ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ἡ Λειτουργία τοῦ κόσμου ἀπέναντι στόν Θεό, εἶναι ὁ διάλογος τοῦ κόσμου μέ τόν Θεό. Ἡ ἀληθινὴ ζωὴ τοῦ κόσμου. Πρόσωπο τοῦ κόσμου ἀπέναντι στόν Θεό εἶναι ὁ ἀνθρώπος, αὐτὸς διαλέγεται μέ τόν Θεό καί ὁδηγεῖ τόν κόσμο στόν Θεό. Πρόσωπο τοῦ κόσμου ἐπίσης δέν εἶναι κάποιος τυχαῖος ἀνθρώπος, εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς καί Λόγος τοῦ Θεοῦ. Μέσα σέ αὐτό τό πλαίσιο, μέσα στήν δημιουργία τοῦ Θεοῦ, τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία καί ὁδηγεῖ τήν δημιουργία στήν ἔνωση μέ τόν Θεό Δημιουργό της. Ἡ ἄλλη ἀπάντησις εἶναι αὐτὴ τοῦ ἁγ. Γερμανοῦ καί ὄλων τῶν συνεχιστῶν τῶν ιδεῶν του: ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Συμμετέχοντας στήν Θεία Λειτουργία συμμετέχουν οἱ πιστοί στήν παναγία ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, σέ ὅλα τά γεγονότα τῆς Θείας Οἰκονομίας γιά τήν σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἀτενίζοντας τόν Χρι-

στό μέσα στην Θεία Λειτουργία σε όλες τις στιγμές τις παναγίας ζωής Του, συμμετέχουν στην σωτηρία, πού Έκείνος προσέφερε.

Η συμμετοχή στην σωτηρία γίνεται όποιεσδήποτε και αν είναι οι λεπτομερείς και ειδικές τυπικές διατάξεις, οι οποίες όριζον πώς θά τελείται ή Θεία Λειτουργία κάθε εποχή. Η διάταξη της Θείας Λειτουργίας μπορεί να μήν είχε μεταβληθεί πολύ στην Κωνσταντινούπολη από την εποχή του αγίου Μαξίμου μέχρι της εποχής του αγίου Γερμανού, μέσα σε ένα αιώνα δηλαδή, ή μπορεί να είχε μεταβληθεί σε πολλά σημεία και σε μεγαλύτερο βαθμό μέχρι της εποχής των επισκόπων Ανδίδων στην αυγή του ιβ' αι., αλλά οι οίεσδήποτε μεταβολές δέν ήταν αποτέλεσμα της επεμβάσεως των συγκεκριμένων προσώπων, στά όποια αναφερθήκαμε. Ήταν μάλλον αποτέλεσμα πρακτικών αναγκών και θεολογικών έρμηνειών, οι όποιες είχαν προηγηθεί των οίωνδήποτε επεμβάσεων και αλλαγών. Προφανώς οι θεολογικές έρμηνείες είχαν δεχθεί κάποια επίδραση εκτός των άλλων και από τά κείμενα των έρμηνευτών της Θείας Λειτουργίας, αλλά έπισημαίνουμε ιδιαίτερος τό γεγονός, ότι οι ίδιοι οι έρμηνευτές δέν έπεδίωκαν μέ τά συγγράμματά τους να επέμβουν στην διάταξη της Θείας Λειτουργίας. Είτε τό ήθελαν βέβαια είτε όχι επενέβαιναν μέσα από την θεολογική μαρτυρία τους.

Έπεμβάσεις στην διάταξη της Θείας Λειτουργίας κατά την περίοδο αυτή, στ' έως ιβ' αι., δηλαδή από τον Ίουστινιανό έως τούς Κομνηνούς ή από την εποχή της Ε' Οίκουμενικής Συνόδου (553) έως την συνειδητοποίηση του Σχίσματος μέ την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τούς Φράγκους (1204), έγιναν λόγω της θεολογικής εξέλιξεως της διατυπώσεως των δογμάτων της πίστεως. Ειδικότερα μπορούμε να έντοπίσουμε τις εξέλιξεις αυτές στις διευκρινίσεις στά σχετικά περί των δύο φύσεων του Χριστού (θελήσεις, έnergεις), περί της θέσεως της Θεοτόκου στην Θεία Οίκονομία, περί της θεολογίας και της τιμής των εικώνων και περί των διαφορών πρός τούς λατίνους. Έπεμβάσεις επίσης έγιναν λόγω των ιστορικών αλλαγών στην κατάσταση της αυτοκρατορίας, ή όποια από μία χριστιανική κοσμοκρατορία μεταβαίνει στην κατάσταση ενός περιορισμένου κράτους μεταξύ πολλών άλλων, όχι μόνον χριστιανικών, όμοδόξων ή έτεροδόξων, αλλά και άλλοθρήσκων (και ειδικότερα μουσουλμανικών).

Ήν θελήσουμε να έντοπίσουμε μέ συντομία τις πιό ούσιαστικές επεμβάσεις στην Θεία Λειτουργία κατά την περίοδο πού μελετούμε μπορούμε να σημειώσουμε, ότι κατά τον στ' μέ ζ' αι. αναπτύσσεται και συνεχώς εξελίσσεται ή είσοδος του κλήρου και λαού στον ναό για την έναρξη των ποικίλων συνάξεων (ή σημερινή μικρά είσοδος) και μαζί διαμορφώνονται και εξελίσσονται τά αντίφωνα, τά όποια συνοδεύουν την είσοδο μαζί μέ τά απολυτικά και τά κοντάκια, τά όποια αποτελούν τις έπωδούς των αντιφώνων, όπως και ό ύμνος «Ό μονογενής Υίός και Λόγος του Θεού». Σημειώνουμε, ότι ό τρισάγιος ύμνος αποτελεί ένα αντίφωνο για την είσοδο, τό όποιο την εποχή εκείνη δέν λεγόταν σε κάθε Θεία Λειτουργία. Έξελίσσεται επίσης ή είσοδος των τιμών δώρων (ή σημερινή μεγάλη είσοδος), στην όποια συμμετέχουν μόνον οι διάκονοι, και έντάσσεται σε αυτήν ό χειρουργικός ύμνος, ό όποιος συμβάλλει στην ανάδειξη της μεγαλοπρεπείας της εισόδου. Εισάγεται τό Σύμβολο της πίστεως. Δέν υπάρχει ή όπισθάμβωνος Εύχή, ή Θεία Λειτουργία τελείωνει μέ την έξοδο του κλήρου πρός τό σκευοφυλάκιο.

Κατά τον η' μέ ι' αι. αναπτύσσεται ή πρόθεσις των τιμών δώρων πριν από την έναρξη της Θείας Λειτουργίας (είτε συμμετέχει σε αυτήν άρχιερέας είτε δέν συμμετέχει), την όποια έπιτελούν οι διάκονοι (ό άρχιερέας ή ό ιερέας λέγει μόνον την Εύχή της προθέσεως), έμπλουτίζονται τά προφητικά λόγια, ένω επάνω στον άγιο δίσκο υπάρχει μόνον ό άμνος (συνήθως είναι πολλοί άρτοι) και τίποτε άλλο. Η μεγάλη συναπτή μετατοπίζεται από την άρχαιότερη θέση της κατά την «Εύχή της προσκομιδής» και λέγεται άμέσως μετά την είσοδο στον ναό και πριν από τον τρισάγιο ύμνο, ό όποιος τώρα λέγεται πλέον σε κάθε Θεία Λειτουργία. Στο τέλος κατά την έξοδο από τον ναό προστίθεται ή όπισθάμβωνος Εύχή, μέ την όποια ολοκληρώνεται ή Θεία Λειτουργία (δέν υπάρχει ακόμη ή λεγόμενη σήμερα απόλυσις).

Κατά τον ια' μέ ιβ' αι. εξελίσσεται συνεχώς ή πρόθεσις των τιμών δώρων, θεωρείται δεκτό να έπιτελεί την πρόθεση πρεσβύτερος και προστίθενται έλάχιστες μερίδες επάνω στον άγιο δίσκο, της Θεοτόκου, του αγίου του ναού και των κτητόρων (είτε είναι κεκοιμημένοι είτε ζώντες), τίποτε από αυτά όμως δέν γίνεται μέ τον ίδιο τρόπο παντού,

υπάρχει μεγάλη ποικιλία μέχρι της εποχής του άγ. Φιλοθέου Κοκκίνου. Η μεγάλη συναπτή μετατοπίζεται ακόμη περισσότερο και λέγεται πλέον πρὶν ἀπὸ τὰ ἀντίφωνα. Ἡ εἴσοδος στὸν ναὸ παύει νὰ εἶναι πραγματική εἴσοδος στὸν ναὸ καὶ ἀρχίζει νὰ παίρνει τὴν μορφή τῆς σημερινῆς μικρᾶς εἴσοδου. Στὴν εἴσοδο τῶν τιμίων δώρων μπορεῖ πλέον νὰ συμμετέχουν καὶ οἱ πρεσβύτεροι, στοιχεῖο καὶ αὐτὸ πού συμβάλλει στὸν ἰδιαίτερο τονισμό τῆς. Στὸ τέλος δὲν γίνεται ἔξοδος ἀπὸ τὸν ναὸ καὶ μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνο Εὐχή προστίθεται ἡ εὐλογία τοῦ λαοῦ καὶ σύντομη ἀπόλυσις, σχετικὰ ὅμοια μὲ τὴν γνωστὴ μας σήμερα.

Ὅλες αὐτές οἱ ἀλλαγές στὴν διάταξη τῆς Θείας Λειτουργίας ἐπηρέασαν ἐπιφανειακά καὶ μόνον τὴν ἐρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ δὲν φαίνεται, ὅτι ἐπηρεάσθησαν ἢ προεκλήθησαν ἀπὸ αὐτὴν. Κατὰ τὴν διαδικασία τῆς ἐρμηνείας τῆς Θείας Λειτουργίας οἱ ἐρμηνευτές ἐλάμβαναν προφανῶς ὑπ' ὄψιν τὸς τὴν συγκεκριμένη κατάσταση πού ἔβλεπαν κατὰ τὴν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας, δὲν διαπιστώνεται ὅμως, ὅτι ἐπηρεάσθησαν οὐσιαστικά ἀπὸ αὐτὴν. Δηλαδή τὰ καινούρια τελετουργικά στοιχεῖα δὲν ἀλλοίωσαν τὴν βασικὴ θεολογικὴ ἰδέα, πού ὑπῆρχε στὴν βάση τῆς ἐρμηνευτικῆς διαδικασίας. Ἡ εἰκόνα πού εἶχε γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία ὁ ἅγ. Μάξιμος δὲν διέφερε πολὺ ἀπὸ αὐτὴν πού εἶχε ὁ ἅγ. Γερμανός. Μέσα στὸν ἕνα περίπου αἰῶνα πού τὸς χωρίζει δὲν ἄλλαξαν πολλὰ πράγματα στὴν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἡ θεολογία πού ἐγνώριζαν καὶ ἐκλήθησαν νὰ ὑπηρετήσουν μᾶλλον ἦταν διαφορετικὴ. Ἡ ἀντίληψη τὸς περὶ

τῆς λειτουργίας τῆς εἰκόνος διέφερε καὶ αὐτὸ μᾶλλον ἐπηρέασε τὴν ἐρμηνεία, πού ἔδωσε κάθε ἕνας στὴν Θεία Λειτουργία. Ὁ ἅγ. Μάξιμος μακρὰ ἀπὸ κάθε εἶδους διαμάχη περὶ εἰκόνων ἔβλεπε τὴν δημιουργία ὅλη ὡς ἀποτύπωση μιᾶς εἰκόνας τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ ἅγ. Γερμανός στὴν ἐναρξὴ τῆς εἰκονομαχίας ἐνδιαφερόταν νὰ ἀποδείξει τὴν ὑπαρξὴ εἰκόνων στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴ τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης ὄφειλε ὁ,τιδήποτε ἔλεγε περὶ τῶν εἰκόνων νὰ γίνεται πολὺ εὐκόλα ἀντιληπτό καὶ κατανοητό ἀπὸ κάθε ἕνα πιστό, οἰαδήποτε καλλιέργεια καὶ μόρφωση καὶ ἂν εἶχε αὐτός, διότι ζοῦσε σὲ μιὰ ἐποχὴ πολὺ δύσκολη γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Ἔτσι προέβαλε τὴν πολὺ ἀπλούστερη εἰκόνα τῆς Θείας Λειτουργίας σὲ σχέση μὲ τὴν εἰκόνα πού προέβαλε ὁ ἅγ. Μάξιμος καὶ εἶχε πράγματι μεγάλη ἀπήχηση καὶ πραγματικὴ ἐπιτυχία. Οἱ ἐρμηνευτικὲς ἰδέες τοῦ ἅγ. Γερμανοῦ ἐπηρέασαν ὅλους ὅσους ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ θέμα τῆς ἐρμηνείας τῆς Θείας Λειτουργίας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ ἐξῆς. Κάποιοι ἀπὸ αὐτοὺς μάλιστα, ἐνῶ ἐγνώριζαν τὴν ἐρμηνεία τοῦ ἅγ. Μαξίμου καὶ παρενέβαλαν στὰ ἔργα τὸς μικρὰ ἀποσπάσματα ἢ ἐπαιρναν κάποιες ἰδέες ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἦταν ἄξιοι καὶ κατηγοτιζόμενοι θεολόγοι, δὲν μπόρεσαν τελικὰ νὰ δημιουργήσουν κάποια νέα σύνθεση ἢ νὰ συμπεριλάβουν οὐσιαστικά στὴν ἐρμηνεία τὸς καὶ τίς δύο ἀπόψεις, αὐτὴν πού βλέπει πρὸς τὴν ἱστορία τῆς σωτηρίας καὶ αὐτὴν πού βλέπει τὴν πορεία πρὸς τὴν σωτηρία.

Εὐχαριστῶ πολὺ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας Α', 2. MPG 3, 373.
2. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας Α', 5. MPG 3, 376.
3. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας Α', 3. MPG 3, 376.
4. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας Γ', 3, Λ4.
5. Μυσταγωγία, Προοίμιον, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας σελ. 96 καὶ ἀλλοῦ, βλ. σὸ τέλος τοῦ βιβλίου σελ. 271, τὸν «Πίνακα θεμάτων, ὀνομάτων, πραγμάτων». Τρεῖς - τέσσερες φορές ἀναφέρεται σὲ αὐτὸν μὲ τὸ ὄνομά του, τίς περισσότερες φορές, ὅμως, ἀναφέρεται μὲ χαρακτηρισμούς, ὅπως «ὁ μέγας γέρον καὶ τὰ θεῖα σοφός», «ὁ μακάριος γέρον», «ὁ μέγας γέρον», «ὁ διδάσκαλος», «ὁ σοφός».
6. Σωτηροπούλου, Χ. Γ., Ἡ Μυσταγωγία τοῦ ἅγ. Μαξίμου ..., σελ. 140.
7. Σωτηροπούλου, Χ. Γ., Ἡ Μυσταγωγία τοῦ ἅγ. Μαξίμου ..., σελ. 62-68.
8. Πρβλ. Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας, Λόγος κατὰ Ἑλλήνων, 2. ΒΕΠΕΣ 30, 32: ὁ ἄνθρωπος στὸν παράδεισο «θεωρεῖ μὲν αἰεὶ διὰ τῆς καθαρότητος τὴν τοῦ Πατρὸς εἰκόνα, τὸν Θεὸν Λόγον, οὗ καὶ κατ' εἰκόνα γέγονεν».

Ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴ Λατρεία

Τοῦ Γεωργίου Ν. Φύλια, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

(Εἰσήγηση στό IB΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, Βόλος, 27-29 Σεπτεμβρίου 2010)

Ὅλα ξεκινοῦν ἀπό τὴν ἔνταξη τῆς εἰσηγήσεώς μας στό θέμα τῆς Ἡμερίδος: «Εἰς ἀπολογία τῶν Εὐαγγελίων (Ἀπαντήσεις σέ σύγχρονες προκλήσεις. Τά διότι σά γιατί)». Ἐπομένως, ὅταν ἀναφερόμαστε σέ «ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴ Λατρεία», ἀναφερόμαστε σέ ἐρωτήματα πού τίθενται ἀπό τὴ σύγχρονη πραγματικότητα τοῦ ἑλλαδικοῦ μας χώρου. Καί ὅταν στοχεύουμε νά ἐκφράσουμε τά «διότι» σά «γιατί», αὐτό τό ἔργο τῶν ἀπαντήσεων δέν εἶναι ἓνα δευτερεύον καθήκον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά ἓνα πρωτεύον, ἀφοῦ ἀπό τὴν εὐστοχία τῶν ἀπαντήσεων θά ἐξαρτηθεῖ ἡ καρποφορία τοῦ ἔργου τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς κοινωνίας μας.

Ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴ Λατρεία πού ἀναμένουν ἀπάντηση: δηλαδή, προβλήματα πού τίθενται κατά τὴν ἐπιτέλεση τῆς σύγχρονης Λατρείας (τῆς λατρείας τῆς ἐποχῆς μας). Ἐρωτήματα πού δέν μποροῦμε νά προσπεράσουμε, διότι ἡ πραγματικότητα τά θέτει κατά τρόπο ἐπιτακτικό, ὅσο κι ἂν κάποιοι ἐντός τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος προσπαθοῦν νά τά ὑποβαθμίσουν ὡς μὴ τιθέμενα ἢ ὡς ἐπίπτοντα σέ μία «πνευματικὴ λογικὴ» πού ἐξυπηρετεῖ μᾶλλον ἓναν ἰδιότυπο σύγχρονο γεροντισμό. Ἐρωτήματα πού πάντοτε, στό διάβα τῆς ἱστορίας, ἐτίθεντο καί πού πάντοτε ἡ Ἐκκλησία τά ἀντιμετώπιζε μέ τούς φωτισμένους διδασκάλους τῆς.

Πρῶτο καί βασικό εἶναι ἡ ἔλλειψη καί ἀνάγκη κατηχήσεως τῶν ἤδη βαπτισμένων (αὐτό πού στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ὀνομάστηκε «Μυσταγωγικὴ Κατήχηση»). Πόσα «γιατί» μᾶς ἀπευθύνει τό ἐκκλησιαστικὸ πλήρωμα; Πόσα «γιατί» πού πηγάζουν ἀπό τὴν αἴσθηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος ὅτι παρακολουθεῖ καί δέν συμμετέχει στὴ Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας; Κι ἐμεῖς καλοῦμαστε νά δώσουμε λόγον παντὶ τῷ αἰτοῦντι γιὰ τὰ λει-

τουργικά αὐτά ἐρωτήματα: νά ἀναλύσουμε τό περιεχόμενο τῶν εὐχῶν καί τῶν ὕμνων σὰ Μυστήρια καί τίς Ἀκολουθίες, νά ἐπεξηγήσουμε τό συμβολισμό τῶν τελετουργικῶν καί ὑλικῶν στοιχείων, νά ἀναδείξουμε τὴ σημασία τῆς εὐχαριστιακῆς συμμετοχῆς, νά ἐνισχύσουμε τό λειτουργικὸ κήρυγμα, νά δημιουργήσουμε τίς προϋποθέσεις γιὰ ἐνεργότερη συμμετοχὴ τῶν πιστῶν στὴ Λατρεία.

Κι ὕστερα ἔρχεται ἡ ἀνάγκη τῆς κατάλληλης λειτουργικῆς προετοιμασίας τῶν μελλόντων κληρικῶν, ἀλλά καί τῆς συνεχοῦς λειτουργικῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἤδη κληρικῶν, χωρὶς αὐτό νά σημαίνει (ἀναγκαστικά) διοργάνωση σεμιναρίων ἢ κύκλων σπουδῶν, ἀφοῦ ἡ κάθε προσπάθεια πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ (ἀκόμα καί τῆς συστηματικῆς μελέτης σημαντικῶν βιβλίων) ἀποτελεῖ σημαντικὴ συμβολὴ στὴν ἐπίτευξη τοῦ στόχου. Ἡ γνῶση τῆς ἱστορίας καί θεολογίας τῆς Θ. Λατρείας ἀπὸ τὸν τελετουργό ἱερέα, ἡ γνῶση τῆς ὀρθῆς τελετουργικῆς πράξεως, ἡ συνειδητοποίηση (ἀπὸ τὸν τελετουργό ἱερέα) ὅτι- ὅπως τονίζει ὁ ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος- ἔχει «δανειστεῖ ἀπὸ τό λαό τὴν γλῶσσα, ὥστε νά ἀναφέρει τὴν προσευχὴ πρὸς τὸ Θεὸ καί νά παρέχει στό ἐκκλησιαστικὸ πλήρωμα τὴ θεία Χάρη» (αὐτὴ εἶναι ἡ συνειδητοποίηση τῆς τελετουργίας ὡς διακονίας καί ὄχι ὡς ἐξουσίας ἢ αὐθεντίας), ὅλα αὐτά ὅταν δέν ὑπάρχουν, θά πρέπει νά προβληθοῦν ὡς κάποια «διότι» σὰ «γιατί» τῶν προβλημάτων τῆς σύγχρονης Λατρείας.

Κι ὅταν θέτουμε ἓνα «γιατί» σὰ μορφωτικά ἑλλείμματα τοῦ κλήρου μας, κάποιες φορές τό «διότι» πού ἀρθρώνουμε εἶναι θεωρητικὸ καί ὄχι ρεαλιστικὸ: διακηρύσσουμε, δηλαδή, ὅτι ὁ κληρὸς μας δέν ἔχει μορφωτικά ἐνδιαφέροντα καί παρα-

μένουμε σέ μία διάγνωση χωρίς νά τολμοῦμε νά ἀναζητήσουμε τίς αἰτίες. Διότι, ποιός κληρικός αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη οὐσιαστικῆς μορφώσεως ὅταν διαισθάνεται ὅτι ὁ ἐμπλουτισμός τῶν θεολογικῶν καί- ἰδιαίτερος- τῶν λειτουργικῶν του γνώσεων θεωρεῖται (ἀπό ὀρισμένους στήν Ἐκκλησία) ὡς στοιχεῖο πού τόν καθιστᾷ ὄχι εὐκόλα χειραγωγῆσιμο;

Συμφωνοῦμε, ἴσως, γιά τίς ἀνάγκες μᾶς «Μυσταγωγικῆς Κατηχήσεως», διαφωνοῦμε ὅμως (σέ ὀρισμένες περιπτώσεις) γιά τούς τρόπους ἐπιτέξεως τῶν στόχων. Εἴτε τό θέλουμε, εἴτε ὄχι, βρισκόμαστε μπροστά στό τεράστιο πρόβλημα τῆς λειτουργικῆς γλώσσας, θεωρώντας (ὀρισμένοι) ὅτι τίς ἀπαντήσεις στό ἐρώτημα αὐτό θά τίς δώσουμε μέσα ἀπό ὑποκειμενικές στατιστικές (τοῦ τύπου «οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι καταλαβαίνουν τή λειτουργική γλώσσα», ἐννοώντας τό 10 τοῖς ἑκατό τοῦ ποιμνίου), ἤ μέσα ἀπό τήν προβολή μᾶς θεολογίας πού ἱκανοποιεῖ τήν ἀτομική μας ἀγιότητα μέσα στό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Μᾶς ἀπασχολεῖ ἂν θά σκανδαλιστοῦν κάποιοι «ἐκλεκτοί» καί ὄχι ἓνα τεράστιο πλῆθος ἀδελφῶν μας, πού μᾶς ζητᾷ νά συγκαταβοῦμε στό γλωσσικό πρόβλημά του. Τούς λέμε «ἐλάτε ἐδῶ πού ἐμεῖς βρισκόμαστε», ἀντί νά κατέλθουμε ἐμεῖς ἐκεῖ πού βρισκονται αὐτοί.

Εἴτε τό θέλουμε εἴτε ὄχι, ὁ λαός μας δέν εἶναι μόνο αὐτός πού προσέρχεται στους Ναούς. Εἶναι καί αὐτός πού θά ἐμφανιστεῖ ἀραιότατα στή Λατρεία, προσκεκλημένος σέ μία Βάπτιση ἢ ἓνα Γάμο, ἐκεῖνος πού διατηρεῖ ἀκόμα ἓναν χαλαρότατο δεσμό μέ τή Λατρεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλά πού δέν θέλει νά ἀποκοπεῖ ὀλοκληρωτικῶς. Καί ὅλους αὐτούς καλοῦμαστε νά τούς ποδηγετήσουμε, καλοῦμαστε νά μὴν ἐνδώσουμε στά κοσμικά τους κριτήρια, ἀλλά νά τούς προσφέρουμε τήν ἀλήθεια μέ κενωτική ἀγάπη. Αὐτό σημαίνει ὅτι θά ἀφυγκραστοῦμε τά ἐρωτήματά τους: ὅτι δέν θά κωφεύσουμε στόν κόπο τους πού προέρχεται ἀπό τίς ἀπάνθρωπες σύγχρονες συνθήκες διαβιώσεως καί ἐργασίας τους· ὅτι θά φροντίσουμε νά τούς βοηθήσουμε στό ὥρολόγιο πρόγραμμα τῶν Ἀκολουθιῶν, ὅτι θά τούς παράσχουμε εὐκαιρίες λειτουργικῆς ζωῆς σέ εὐέλκτα χρονικά πλαίσια, ὅτι θά τούς ἀγκαλιάσουμε μέσα στήν ἀδυναμία τους,

ὅταν θά κατορθώσουμε νά τούς δώσουμε νά καταλάβουν ὅτι ὁ Κύριος δέν ἐπιβραβεύει μόνο τό κατόρθωμα τῆς ἀγιότητας, ἀλλά ἀκόμα καί τήν πρόθεση τοῦ ἀγῶνα τους. Ὅτι, δηλαδή, θά τούς προσκαλέσουμε στή Θ. Μετάληψη μέ πλήρη συνείδηση (ἐμεῖς πρώτα καί ὕστερα αὐτοί) τοῦ γεγονότος ὅτι μεταλαμβάνουν «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» καί ὄχι «ἐνεκα ἀφέσεως ἁμαρτιῶν».

Ναί· πάσχουμε ἀπό ἔλλειψη Μυσταγωγικῆς Κατηχήσεως (δηλαδή κατηχήσεως τῶν βαπτισμένων σέ θέματα Λατρείας). Καί δέν ἔχουμε τήν πολυτέλεια νά κατηγοροῦμε ὁ ἓνας τόν ἄλλον κατά τήν ἐπιτέλεση αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ ἔργου, νά θέλουμε νά ἐπιβληθοῦν κανόνες ὁμοιομορφίας, οἱ ὅποιοι μᾶλλον ἐξυπηρετοῦν τήν ἀτομική μας πνευματική ἀυταρέσκεια. Πρέπει κάποτε νά τολμήσουμε τό συμπέρασμα: ὅτι ἀπέναντι στό «γιατί» τοῦ κατηχητικοῦ ἐλλείμματος ὀρθώνεται ἓνα «διότι» πού ὀριοθετεῖται ἀπό τήν ταύτιση τῆς ἀλήθειας μέ τήν συνήθεια (αὐτήν τήν τελευταία τήν ὀνομάζουμε «παράδοση», χωρίς νά γνωρίζουμε τό ἀκριβές περιεχόμενο τοῦ ὄρου), ἓνα «διότι» πού ὀριοθετεῖται ἀπό αὐτό πού μέ περισσή σαφήνεια διακήρυξε ὁ ἅγιος Κυπριανός: *In Evangelio Dominus «Ego sum», inquit, «veritas». Non dixit «Ego sum consuetudo»* (ὁ Κύριος εἶπε στό Εὐαγγέλιο: Ἐγώ εἶμαι ἢ ἀλήθεια. Δέν εἶπε: Ἐγώ εἶμαι ἢ συνήθεια).

Τά ἐρωτήματα, λοιπόν, εἶναι πολλά. Ἀλλά στό σημεῖο πού βρισκόμαστε δέν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπαριθμήσεώς τους, διότι στό θέμα αὐτό συμφωνοῦμε (ἔστω καί κατά προσέγγιση). Ἐχουμε ἀνάγκη ἀλληλεγγύης πρὸς τίς προσπάθειες ὄλων τῶν ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀνάγκη νά μὴν ἀποδοκιμάζουμε τή διαφορετική τακτική στή λειτουργική κατήχηση (ἀποδοκιμασία ἢ Ἐκκλησία ἐπεφύλαξε μόνο γιά τήν αἴρεση), ἀνάγκη νά ἀλληλοεμπλουτιζόμαστε στο ἔργο τῆς Μυσταγωγίας τῶν πιστῶν, νά ἀποδεχόμαστε τήν πρόθεση προσφορᾶς τοῦ ἀδελφοῦ στό ἔργο αὐτό καί ὄχι νά δυναμιτίζουμε τό ἐκκλησιαστικό σῶμα μέ βαρύτερες προσβολές ἐναντίον τοῦ ἄλλου ἐργάτη στόν Ἀμπελώνα τοῦ Κυρίου. Δέν ἔχουμε τήν πολυτέλεια νά θεωροῦμε ἑαυτούς ὡς τούς μόνους ἐκφραστῆς τῆς γνησιότητας στό ἔργο τῆς Μυσταγωγίας.

Συμφωνοῦμε ὅλοι (ἔστω καί κατά προσέγγιση) στήν ἀνάγκη Μυσταγωγικῆς Κατηχήσεως. Ἀλλά

πώς θά ἐργαστοῦμε παραγωγικά ὅταν ἡ κριτική προηγῆται τῆς ἀδελφικῆς ὑποδείξεως, ὅταν ἡ ἀνάγκη προβολῆς τῆς θεολογικῆς μας ὀπτικῆς ἐμφανίζεται ὡς ἡ μόνη ἀγωνία γιά τή Λατρεία, καί (κυρίως) ὅταν ἡ ἔρευνα τῶν λειτουργικῶν μας θεμάτων ὑποβαθμίζεται καί ὑποτιμᾶται ὡς γεγονός πού ὑποθάλλπει (δῆθεν) τήν ἀπολυτοποίηση τῆς γνωστικῆς διαδικασίας; (διαβάστε, ἀλλοίμονο, ἀπόψεις πού προσεγγίζουν τή νοοτροπία τῆς μεσαιωνικῆς ἱεραῆς ἐξετάσεως γιά τόν κίνδυνο πού προέρχεται ἀπό τήν ἔρευνα τῶν θεολογικῶν-λειτουργικῶν θεμάτων).

Θά τολμήσω, πάντως, μιά σύντομη ἀναφορά σέ κάποια «διότι» ἀπέναντι στό «γιατί» τῶν λειτουργικῶν προβλημάτων: «διότι» α) δέν ἐπιμένουμε στήν ἀνάγκη ἔρευνας τῆς λειτουργικῆς μας πράξεως (ἐδῶ θά τολμήσουμε τήν πρόταση ἰδρύσεως ἑνός λειτουργικοῦ ἰνστιτούτου ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σέ συνεργασία μέ τίς Θεολογικές Σχολές): «διότι» β) δέν συμφωνοῦμε γιά τήν ἀναγκαιότητα προβολῆς τοῦ ὀρθοῦ τρόπου καί ἠθους τῆς τελεσιουργίας τῆς Θ. Λατρείας (στό σημεῖο αὐτό ἔχει ἐπισημανθεῖ πλῆθος ἀναγκαίων παρεμβάσεων σέ λειτουργικά κείμενα καί τελετουργικές

πράξεις) καί «διότι» γ) δέν ἐπισπεύδουμε ἐκδόσεις πού θά συμβάλλουν στή Μυσταγωγική Κατήχηση τοῦ λαοῦ.

Φοβοῦμαι, Σεβασμιώτατοι καί σεβαστοί Πατέρες, ὅτι γιά νά ξαναμιλήσουμε οὐσιαστικά περί τῶν ἐρωτημάτων τῆς Λατρείας, περί τῶν σύγχρονων λειτουργικῶν ἀναγκῶν καί προβλημάτων, ὅτι γιά νά προσδιορίσουμε μέ ποιμαντική ἐπιτυχία τά «διότι» στό «γιατί», φοβοῦμαι ὅτι πρέπει πρῶτα νά ἐπαναπροδιορίσουμε τόν τρόπο τῆς συνυπάρξεώς μας ὡς μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Εἰδάλλως, θά παραμείνουμε περιχαρακωμένοι στό στενό χῶρο μιᾶς Μητροπόλεως ἢ μιᾶς ἐνορίας ἢ ἑνός κύκλου πνευματικῶν τέκνων, ἀφιερώνοντας πολύτιμο χρόνο, φαιά οὐσία καί μελάνη, στό νά ἐπισημαίνουμε τά λάθη τῶν πρωτοβουλιῶν τῶν ἀδελφῶν μας στό πλαίσιο τοῦ ἔργου τῆς Μυσταγωγικῆς Κατηχήσεως.

Ἐφθασε, πλέον, ἡ ὥρα τῶν εὐθυνῶν ἀπέναντι σέ ἕνα ποιμνιο πού μᾶς ἀπευθύνει ἐπίμονα τήν ἴδια πρόσκληση (καί τό ἴδιο παράπονο) μέ ἐκείνον τόν ἄνδρα στό ὄνειρο τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «Διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν».

Ἡ προσευχή ὡς ἔκφραση τῆς πνευματικῆς ζωῆς

Τοῦ Παναγιώτου Ἱ. Σκαλτσῆ,
Ἄν. Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

(Εἰσήγηση στήν Ἡμερίδα τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας
καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου, Πεντέλη, 16.6.2011)

Ἡ πνευματική ζωή ὡς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι οἰκείωση τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμον πραγματώνεται κατά τόν καλύτερο τρόπο στή θεία Λατρεία. Ὁ ἱερός Ναός ὡς τόπος προσευχῆς καί συνάξεως «ἐπί τό αὐτό»¹, ἡ προσευχή στήν ἀτομική καί τήν κοινή της ἔκφραση, ὡς «ἔργον ἀσίγητόν τε καί ἄληκτον»² καί ἀδιάλειπτη ἀναφορά στό Θεό³, ἡ ἑπταδική νυχθήμερος Ἀκολουθία, ὁ ἑορτολογικός κύκλος, οἱ νηστείες καί ἡ μυστηριακή ζωή καλλιεργοῦν τό λειτουργικό ἦθος καί ἀναδεικνύουν τόν ἄνθρωπο ὡς λειτουργικό ὄν. Τοῦ ἐμπνέουν δηλαδή τό δοξολογικό καί εὐχαριστιακό πνεῦμα, τοῦ διδάσκουν νά ἀγρυπνεῖ στήν πίστη καί τήν προσευχή, φωτίζουν τόν ἐσωτερικό του κόσμον καί τόν ἀσκοῦν στήν ἀγάπη κάνοντάς τον κοινωνό τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου. Στόν ἁγιοπνευματικό χῶρο τῆς θείας Λατρείας «ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά μπολιάζεται στή θεανθρώπινη ζωή καί αὐτή ἡ ζωή ἡμπορεῖ νά μεταμορφώνει ἔπειτα ὅλες τίς πτυχές τῆς καθημερινῆς του ζωῆς»⁴.

1. Εἰδικότερα ὁ ἱερός Ναός ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιά τήν τέλεση ὅλων τῶν ἱεροπραξιῶν, ἀλλά καί τήν πνευματική καλλιέργεια τοῦ «νεοῦ»⁵ ἐν Χριστῷ ἀνθρώπου. Βεβαίως ἡ προσευχή μπορεῖ νά γίνει σέ κάθε τόπο καθ' ὅσον «οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ»⁶ καί «πᾶς μέν οὖν τόπος εἰς προσευχήν ἐπιτήδειος»⁷. Εἶναι ὅμως γεγονός ὅτι ὁ Ναός ὡς οἰκοδόμημα ἐξελίχθη με κριτήριο τήν τάξη τῆς Λατρείας καί διαχρονικά κατανοήθηκε μέ ὄρους πνευματικούς καί ἐκκλησιολογικούς. Ἔτσι δέν ἔχουμε μόνο τόν τόπο τοῦ ὑπερώου καί τοῦ ἐστρωμένου ἀνωγείου ὅπου ἔγινε ὁ μυστικός δεῖπνος⁸ καί κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ μαθητές «ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου»⁹. Ἔχουμε καί τόν οἶκο τοῦ Θεοῦ ὅπου ἀναστρέφονται οἱ πιστοί ὡς «ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος»¹⁰, καθῶς ἐπίσης καί τό Ναό τοῦ Θεοῦ ὅπου «λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καί νυκτός»¹¹. Γενικότερα «στή ζωή τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἡ ἰδέα τοῦ ναοῦ ἦταν ὑποταγμένη στήν ἰδέα τῆς Ἐκκλησίας καί ἐκφραζόταν μέ

κατηγορίες τῆς εὐχαριστιακῆς ἐκκλησιολογίας»¹². Αὐτό ἀσφαλῶς σημαίνει τήν ἀνάδειξη τοῦ ἁγίου Ναοῦ ὡς χώρου σύναξης κοινῆς προσευχῆς καί ἄσκησης τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Στήν πνευματική σημασία τοῦ λειτουργικοῦ τόπου ἀναφέρεται καί ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας ὅταν γράφει ὅτι ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ εἶναι κοσμημένος μέ τόν πλοῦτο «τῶν τῆς σοφίας μαθημάτων τε καί χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»¹³. Ὅσοι δέ ἀκούνε αὐτά τά μαθήματα ὀλοκληρώνονται πνευματικά καί ἀξιῶνται νά γίνουν «οἶκος πνευματικός»¹⁴ κατά τό ἀποστολικόν· «οὐκ οἴδατε ὅτι ναός Θεοῦ ἐστε καί τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;»¹⁵. Ὅπως δέ θαυμάζονται οἱ αἰσθητοί Ναοί πού κατασκευάζονται «διά φιλοκάλου πολυτελείας» καί κοσμοῦνται μέ «χρυσόροφα γούν καί διάγλυφα»¹⁶ κατά τόν ἴδιο τρόπο «ὁ τοῦ Θεοῦ νεῶς ἅγιος ὢν, καί τοῦτο πρῶτον κάλλιστον ἀγαθόν κεκτημένος, τόν ἔξωθεν περιβέβληται κόσμον, πολυποικίλῳ σοφία Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καί ταῖς λοιπαῖς ἀρεταῖς, τοῖς τε τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χαρίσμασι πεποικιλμένος, ὡς ἐκπληξιν ἐμποιεῖν καί θαῦμα παρέχειν τοῖς ὀρῶσιν»¹⁷.

Γιά τή σχέση τοῦ λειτουργικοῦ τόπου μέ τήν πνευματική ζωή τοῦ ἀνθρώπου γίνεται εὐρύτερα λόγος στήν πατερική καί λειτουργική παράδοση. Ὅταν ὁ Ὁριγένης ἀναφέρει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναζητᾶ «τόπον τοῦ προσκυνεῖν τόν Θεόν ... τίς ὁ τόπος;»¹⁸, ἔρχεται ὁ Μέγας Βασίλειος νά τονίσει ὅτι ὁ πλέον κατάλληλος γιά τήν προσευχή τόπος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου πνέει τό Πνεῦμα τό Ἅγιον¹⁹. Κι αὐτός ὁ τόπος γιά τήν Ἐκκλησία εἶναι ὁ Ναός ὡς χῶρος τῆς παρουσίας τῶν μυστηρίων²⁰, ὡς «ἐπίγειος οὐρανός»²¹ ὅπου οἱ πιστοί βιώνουν τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὡς «δικαιοσύνη καί εἰρήνη καί χαρά ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»²².

Ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης ὀνομάζει τό Ναό ἅγιον οἶκον «ὡς ἡγιασμένον ἐκ τοῦ Ἁγίου Πατρός διά τοῦ παναγίου Υἱοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι καί τῆς Τριάδος σκήνωμα οὗτος»²³. Στόν τόπο δέ αὐτό ἐνεργοῦνται θεῖαι δυνάμεις «καί σημεῖα τελεῖται· καί τά

αιτήματα δίδονται· και ιάματα χορηγείται»²⁴. Ακόμη και τα υλικά πράγματα με τη χάρη του Θεού και την επίκληση της μακαρίας Τριάδος «χάριτος εισί πλήρη, και μεταδοτικά χαρίτων τε και αγιασμού»²⁵. Είναι χαρακτηριστικό επίσης ότι ο άγιος Νικόδημος ο Άγιορείτης ονομάζει τό Ναό πνευματική οικία όπου οι θαλασσομαχοῦντες βρίσκουν τό λιμένα και οι ασθενεῖς «τό κοινόν ἰατρεῖον και πανδοχεῖον»²⁶. Στήν Ἀκολουθία δέ τῶν Ἐγκαινῶν ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ὀρίζεται ὡς τόπος συνάξεως τῶν πιστῶν, ὡς «σκήνωμα τῆς δόξης», λιμάνι χειμαζομένων, ἰατρεῖο παθῶν, καταφυγή ἀσθενῶν και δαιμόνων φυγαδευτήριον, ὅτι δηλαδή χρειάζεται για νά δώσει νόημα στή ζωή του ὁ πνευματικός ἄνθρωπος.

2. Πνευματική ζωή επίσης δέν νοεῖται ἔξω ἀπό τήν πράξη και τήν ἐνέργεια τῆς προσευχῆς τόσο τῆς ἀτομικῆς, ὅσο και τῆς κοινῆς. Ἀπό αὐτήν τήν Καινή Διαθήκη γνωρίζουμε ὅτι ἡ προσευχή εἶναι ἔργο διηνεκές και ἀδιάλειπτο²⁷. «Ὁλη μας δέ ἡ ζωή εἶναι «προσευχῆς καιρός» κατά τό Μέγα Βασίλειο²⁸ και μέ τήν προσευχή μᾶς δίνεται ἡ δυνατότητα τῆς ἀγαπητικῆς ἔνωσης²⁹ και κοινωνίας μέ τό Θεό³⁰. «Ὅταν προσευχόμεσθε ἀνεβαίνει ὁ νοῦς μας πρός τό Θεό³¹ και ἀπομακρύνεται «πᾶν νόημα ἐμπαθές»³². Τήν ἀγάπη πρός τό Θεό, γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, τή δείχνουμε τόσο μέ τά ἔργα, ὅσο και μέ τά λόγια· «και πλεῖον διά λόγων. Σημεῖον γάρ τῆς πρός αὐτόν ἀγάπης, ἡ διηνεκῆς προσευχή»³³.

Στήν πατερική σκέψη γίνεται ἰδιαίτερα λόγος για τόν χαρισματικό και πνευματικό χαρακτήρα τῆς προσευχῆς, για τήν κάθαρση πού προσφέρει στήν καρδιά και γενικότερα για τήν σπουδαιότητά της ὡς πηγή «πνευματικῶν ἐνοιῶν και λογισμῶν θεῶν»³⁴. Ἐάν δέν ἔλαβες χάρισμα προσευχῆς, γράφει ὁ ἅγιος Νεῖλος ὁ Ἀσκητής, «ἐφέδρευσον και λήψη»³⁵. Προσευχόμενος ὁ ἄνθρωπος «βρίσκει τή χαρισματική γνώση τοῦ Θεοῦ και τήν ἐνότητά του. Ἔτσι εισδύει και στήν ὑποσυνείδητη ἢ ἀσυνείδητη περιοχή τοῦ ἑαυτοῦ του, φωτίζοντάς την μέ τό θεῖο φῶς»³⁶. Μ' αὐτήν τήν ἐννοια ἡ προσευχή ἀναδεικνύεται σέ πνευματική λειτουργία³⁷ και «ἔσοπρον»³⁸, καθρέφτης δηλαδή τῆς πνευματικῆς κατάστασης τοῦ ἀνθρώπου³⁹.

Ὁ πόλεμος «μεταξύ ἡμῶν τε και τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων –γράφει ὁ ἅγιος Νεῖλος– οὐ περὶ ἑτέρου γίνεται ἢ περὶ πνευματικῆς προσευχῆς»⁴⁰. Γι' αὐτό και ὁ νοῦς ὡς ὁ ὀφθαλμός τῆς ψυχῆς θά πρέπει νά εἶναι προσανατολισμένος «εἰς συναίσθησιν πνευμα-

τικῆς προσευχῆς μετά πολλοῦ φόβου»⁴¹. Καί ἔχει ὁ νοῦς αὐτή τή συναίσθηση ὅταν μένει καθαρὸς ἀπό ἐμπαθεῖς λογισμούς, ὅταν φωτίζεται ἀπό «τό φῶς τῆς Ἁγίας Τριάδος»⁴² και ὅταν στήν καρδιά κατοικήσει τό Ἅγιο Πνεῦμα, τό ὅποιο «ἀεὶ προσεύχεται»⁴³. Αὐτό συμπάσχει «τῇ ἡμετέρᾳ ἀσθενείᾳ, και ἀκαθάρτοις οὖσιν ἐπιφοιτᾷ ἡμῖν, και εἰ εὖροι τόν νοῦν ἡμῶν φιλαλήθως αὐτῷ προσευχόμενον, ἐπιβαίνει αὐτῷ, και ἅπασαν τήν κυκλοῦσαν αὐτόν τῶν λογισμῶν ἢ τῶν νοημάτων φάλαγγα ἐξαφανίζει, προτρεπόμενον αὐτόν εἰς ἔργα πνευματικῆς προσευχῆς»⁴⁴.

Τά ἔργα αὐτά πού δικαιώνουν τήν προσευχή ὡς «Πνεύματος Ἁγίου ἀρραβῶνα»⁴⁵ εἶναι πρῶτον ἡ καθαρότητα τῆς καρδιάς ἀπό τούς ταράσσοντες και μολύνοντες αὐτήν ἀκαθάρτους λογισμούς⁴⁶ και κυρίως τόν τῆς γαστριμαργίας, φιλαργυρίας και κενοδοξίας. «Σκολιοὶ γάρ λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπό Θεοῦ... Ἅγιον γάρ Πνεῦμα παιδείας φεύξεται δόλον και ἀπαναστήσεται ἀπό λογισμῶν ἀσυνέτων»⁴⁷. Εἶναι φοβερό, γράφει ὁ Ἀντίοχος ὁ Μοναχός, και ὀλέθριο «τό συμπείθεσθαι κρυπτῶς τοῖς ἀκαθάρτοις λογισμοῖς. Ἐκ γάρ τῶν λογισμῶν και εἰς τήν πρᾶξιν τις κατασύρεται, και κατά μικρόν ἄλλοτριούται τοῦ Θεοῦ»⁴⁸. Γι' αὐτό και μέ τή δύναμη τῆς προσευχῆς και τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τό φωτισμό «χρή οὖν τήν πρώτην προβολήν ἀεὶ ἀνατρέπειν και ἐξολοθρεύειν τούς ἁματωλούς λογισμούς ἐκ τῆς γῆς, ἥτις ἐστίν ἡ καρδιά ἡμῶν κατά τόν λόγον τοῦ Κυρίου. Καί ὡς ἔτι εἰσὶ νήπιοι υἱοὶ Βαβυλῶνος, τούτέστιν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ, ἐδαφίζεσθαι τούτους και συντρίβειν πρός τήν πέτραν, ἥτις ἐστίν ὁ Χριστός»⁴⁹.

Τῇ βαθύτατη ἐπίσης ταπείνωση και τό πνεῦμα τῆς κατάνυξης τό Ἅγιο Πνεῦμα «ἀπογεννᾷ»⁵⁰. Εἶναι ὅμως δυνατόν τό ἐγγινόμενον στήν ψυχὴ φῶς τοῦ θεοῦ Πνεύματος νά ὑπαναχωρήσει «ἐκ ὀρθουσίας και ἀμελείας και ἐξ ἀδιαφορίας, τῆς ἐν λόγοις και βρώμασιν»⁵¹. Τότε σκοτίζεται ὁ ἔσω ἄνθρωπος και «τά θηρία πάντα τοῦ ἀγροῦ (πρβλ. Ψαλμ. 103, 11) τῆς καρδιάς ἡμῶν και οἱ σκύμνοι λογισμοὶ τῶν παθῶν αὐτίκια διέρχονται ὠρούμενοι ἐν αὐτῆς ζητούντες βρώσιν ἐμπαθείας και τοῦ ἀρπάσαι (πρβλ. 103, 21) τόν ἀποτεθέντα ἐν ἡμῖν παρὰ τοῦ Πνεύματος θησαυρόν»⁵².

Μέ τήν διά τῆς προσευχῆς ἐπιδημία τοῦ Παρακλήτου ἐπίσης «ἀγνείας και παρθενίας παλάτιον ἢ ψυχὴ γίνεται»⁵³. Γεμίζει δέ ἀπό ἄρρητη χαρὰ και εἰρήνη· «εἰρήνη ὑμῖν ἀπό τῶν πολεμίων παθῶν

ειρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ἡμῖν εἰς τὸ κατὰ φύσιν κενεῖσθαι· εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν (Ἰω. 14, 27) εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν τελειωθῆναι. Τῷ τριτῷ οὖν τῆς εἰρηνικῆς δωρεᾶς τὸ τριμερές θεραπεύσας αὐτῆς καὶ τὴν τριαδικὴν τελείωσιν ἀναγαγὼν καὶ ἐνώσας αὐτὴν ἑαυτῷ, ὅλην παρθένον ἤδη καὶ καλὴν καὶ ὠραίαν ἐν εὐωδία τῶν μύρων τῆς ἀγνείας ἀνακωνεύων ἀποτελεῖ»⁵⁴. Μὲ τὴν ἐν πνεύματι προσευχὴν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου «ἠλλοιωμένος τῇ τοῦ Θεοῦ ἀλλοιώσει φωτειδῆς γίνεται»⁵⁵. «Ὅπως δὲ ὁ σίδηρος πυρούμενος μεταμορφοῦται πρὸς τὴν τοῦ πυρός χροάν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς φωτίζεται ἐκ τῆς αἴγλης τοῦ πυρός τῆς χάριτος»⁵⁶.

Ἀποκορύφωμα τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι προσευχῆς εἶναι ἡ καθαρὴ ἀγάπη, ἡ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε πονηρίας, ἐμπάθεια, κακότητα καὶ ἐγωκεντρικῆς συμπεριφορά. Αὐτὴ ἡ ἀγάπη ὡς ἔκφραση τελειότητας καὶ «κορυφὴ τῶν ἀρετῶν»⁵⁷ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ πράξις παρά μόνο μὲ τὴν τήρηση τῶν θείων ἐντολῶν⁵⁸ καὶ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁵⁹. «Τῶν δὲ καρπῶν τῆς ἀγάπης ἐν ἡμῖν μὴ εὐρισκομένων, περιττὴ πάντως ἡ ἐργασία»⁶⁰. Εἶναι δηλαδὴ χαμένος ὁ κόπος ὁ πνευματικὸς ἐάν δὲν ὑπάρχει ἡ «ἐν ταῖς ἀρεταῖς καρποφορία»⁶¹. Ἀπεναντίας ἐάν ὁ ἄνθρωπος μισήσει κάθε κοσμικὴ συμπεριφορά, ὁ δὲ νοῦς του «ἀπομερίση ἐκ τῶν θελημάτων τῆς σαρκὸς τὴν ψυχὴν»⁶² τότε ὑπάρχουν οἱ προϋποθέσεις γιὰ προσευχὴν, πνευματικὴν ζωὴν καὶ λατρεία: «Ἡ λατρεία οὖν τοῦ Θεοῦ ποία ἐστίν; εἰ μὴ τὸ, μηδὲν ἔχειν ἡμᾶς ἀλλότριον ἐν τῷ νῷ, ἐν τῷ εὐχέσθαι αὐτῷ· μηδὲ ἡδονὴν, ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτῷ· μηδὲ κακίαν, ἐν τῷ ἄδειν αὐτῷ· μηδὲ μῖσος, ἐν τῷ προκρίνειν αὐτῷ· μηδὲ ζῆλον πονηρὸν κωλύοντα ἡμᾶς, ἐν τῷ ἀδολεσχεῖν αὐτῷ καὶ μνημονεῦειν ἡμᾶς αὐτοῦ. Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ σκοτεινά, τεῖχος εἰσι περιέχοντα τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν καὶ οὐ δύναται ἀγνῶς λατρεῦσαι τῷ Θεῷ, ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ ταῦτα»⁶³.

3. Ἡ προσευχητικὴ ἀναφορὰ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεὸ ὡς ἔκφραση ἀδιάλειπτης μνήμης, καθαρῆς ἀγάπης καὶ λατρείας, διακρίνεται σὲ ἀτομικὴ καὶ κοινή. Ἡ πρώτη εἶναι αὐτὴ πού γίνεται κατὰ μόνος «εἰς τὸ ταμειῶν»⁶⁴. Ἔχει ἐπικρατήσῃ νὰ ὀνομάζεται μονολόγιστος εὐχὴ ἢ νοερά καὶ «καρδιακὴ προσευχὴ»⁶⁵, διότι μὲ βάση τοὺς «πέντε λόγους»⁶⁶ Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με ὁ προσευχόμενος ἀπὸ τὸ μυστικὸ τόπο τῆς καθαρῆς καρδιᾶς του γυμνάζει, κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, τὸ νοῦ⁶⁷ προκειμένου νὰ τὸν καταστήσῃ δεκτι-

κὸ τῶν θείων δωρεῶν καὶ κατάλληλο γιὰ τὴν ἐνοίκηση τοῦ Χριστοῦ⁶⁸.

Ἡ κοινὴ προσευχὴ εἶναι ἡ μέ ψαλμούς καὶ ὕμνους καὶ ὠδὲς πνευματικῆς⁶⁹ «ὀμοθυμαδόν»⁷⁰ καὶ «ἐν ἐκκλησίᾳ»⁷¹ ὡς «ἐν ἐνὶ στόματι»⁷² ἀπὸ ὅλους τοὺς πιστοὺς δοξολογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους διαμορφώθηκαν οἱ τεταγμένοι καιροὶ προσευχῆς⁷³ πού ἀπὸ τρεῖς ἔγιναν σιγά-σιγά ἑπτὰ κατὰ τὸ «ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε»⁷⁴ καὶ «κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος»⁷⁵. Οἱ Ἀκολουθίες τοῦ Νηχθημέρου, ὅπως λέγονται⁷⁶, στοχεύουν στὸν ἁγιασμό τοῦ χρόνου καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ κέντρο τὸ σωτηριῶδες γεγονός τοῦ Χριστοῦ ἀποτελοῦν εὐκαιρίες καθημερινοῦ πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ γιὰ τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου.

Στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ π.χ. καὶ ἰδιαίτερα στίς εὐχές πού διαβάζονται κατὰ τὸν Προοιμιακὸ πρὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης γίνεται λόγος γιὰ τὸ φωτισμὸ «τῶν καρδιῶν ἡμῶν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας» (β' εὐχή), γιὰ τὴν ἐξ ὅλης τῆς καρδιᾶς ἀγάπη μας πρὸς τὸ Θεὸ (γ' εὐχή), τὴν «ἐπὶ ταῖς κακίας ἡμῶν» μετάνοια (ε' εὐχή), τὴν μὲ τὴ χάρι τοῦ παναγίου Πνεύματος διαφυλάξι τῆς ζωῆς μας ἀνεπιβούλευτης «ἐκ τῶν τοῦ πονηροῦ ποικίλων μηχανημάτων» (ε' εὐχή), τὴν προτεραιότητα τῆς προσευχῆς «ὡς θυμίαμα» ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ «εἰς ὁσμὴν εὐωδίας» (εὐχή ζ'), τὴν ἐνδυσὴ μας μὲ τὰ ὄπλα τοῦ φωτός πρὸς ἀντιμετώπιση κάθε φόβου νυκτερινοῦ καὶ «παντός πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου» (εὐχή ζ'). Λόγοι ἢ λογισμοὶ πονηρίας δὲν ἔχουν, κατὰ τὴν εὐχὴ τῆς εἰσόδου, θέση στὴν καρδιά μας. Τὸ θυμίαμα πού προσφέρεται κατὰ τὸ «Κατευθυνθήτω ἡ προσευχὴ μου...» γεμίζει τὸ Ναὸ «εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ ἡμῖν εἰς ἁγιασμόν χορηγούμενον. Καὶ ὅτι παρά τοῦ ὕμνουμένου ἡ θεία ἡμῖν δωρεῖται χάρις»⁷⁷. Ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία αὐτὴ προβάλλεται τὸ φῶς καὶ ἡ εἰρήνη πού μὲ τὴν Ἐνσάρκωση καὶ ὄλο τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας ὁ Χριστὸς «παρέχει διηνεκῶς»⁷⁸ καλώντας τὸν ἄνθρωπο σὲ πνευματικὴ ἐγρήγορηση καὶ «ἀπόλυσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ πειρασμῶν καὶ τῶν διπλῶν νοσημάτων ψυχῆς ὁμοῦ τε καὶ σώματος»⁷⁹.

Στὸ Ἀπόδειπνο τόσο τὸ μικρὸ πού λέγεται κάθε μέρα, ὅσο καὶ τὸ μεγάλο πού ψάλλεται κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα Τεσσαρακοστή, ὑπάρχουν «ψαλμοὶ καὶ εὐχαὶ κατανύξεως καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ περὶ

ἀφέσεως καί αἰτήσεως ἰλασμοῦ καί τό διελθεῖν τήν νύκτα εἰρηνικῶς, ἀφαντάστως, ἀμολύντως τε καί ἀνενοχλήτως»⁸⁰. Ἡ κοινή καί στά δύο Ἀπόδειπνα εὐχή Εἰς τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ποιήμα Ἀντιόχου μοναχοῦ τοῦ Πανδέκτου, κάνει λόγο γιά τίς ὁρμές τῶν παθῶν καί τά πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ, τά ὁποῖα καί ἀντιμετωπίζονται μέ «γρήγορον νοῦν, σῶφρονα λογισμόν, καρδίαν νήφουσαν». Ἡ εὐχή δέ τοῦ ὁσίου Ἐφραίμ, «Κύριε καί Δέσποτα τῆς ζωῆς μου», πού λέγεται στό τέλος ὅλων τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Νυχθημέρου κατά τήν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, μιᾶ γιά μία ζωή πού δέν διακρίνεται γιά «πνεῦμα ἀργίας, περιεργείας, φιλαρχίας καί ἀργολογίας», ἀλλά γιά «πνεῦμα σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καί ἀγάπης».

Στήν Ἀκολουθία τοῦ Μεσονυκτικοῦ ὁ ἐναρκτήριο 50ός ψαλμός ἐξαιτεῖται τή συγχώρηση τοῦ ἁμαρτωλοῦ «καί μή ἀποστῆναι αὐτοῦ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἀλλ' ἐγκαινισθῆναι μᾶλλον ἐν αὐτῷ διά τῆς ταπεινώσεως καί συντριβῆς καί καρδίας»⁸¹. Κυριαρχεῖ δέ στήν μοναχική αὐτή Ἀκολουθία τό ἐσχατολογικό στοιχεῖο καί ἡ ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως πού ἐμπνέουν τήν πνευματική ζωή, καθῶς ἐπίσης καί ὁ ἐπινίκιος πρὸς τήν Ἁγία Τριάδα ὕμνος «ὅτι πάντων αὕτη αἰτία, καί δι' αὐτῆς ἐνεργοῦμεν ἅπαντα, καί ἐν ἅπασιν τελειούμεθα τε καί καθαιρούμεθα»⁸². Γιά τή ρυπωθεῖσα ἀπό τά πάθη τοῦ βίου ψυχή ἐκζητεῖται τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ ὥστε νά προσδεχθεῖ «καθαράν αὐτήν διά μετανοίας καί ἐξομολογήσεως»⁸³.

Ὁ Ὅρθρος, ὅπως καί οἱ ἄλλες Ἀκολουθίες, ἀναφέρεται στά γεγονότα τῆς θείας Οἰκονομίας καί τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ⁸⁴. Στά πλαίσια αὐτά ὀρίζεται καί ἡ πνευματική ζωή τοῦ προσευχόμενου πιστοῦ καί δοξολογοῦντος «τόν αἴτιον πάντων καί Δεσπότην, τόν μόνον τῶν ὅλων ἐν Τριάδι Θεόν ... ὡς ἀρχήν ὄντα πάντων καί τέλος»⁸⁵. Στίς ἐωθινές π.χ. εὐχές, πού εἶναι σταθερό στοιχεῖο καί ὁ ἱερεὺς τίς διαβάζει «καθ' ἑαυτόν»⁸⁶, γίνεται λόγος γιά τό φωτισμό τῶν ὀφθαλμῶν τῶν διανοιῶν ἡμῶν μέ τό φῶς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης «μήποτε ὑπνώσωμεν ἐν ἁμαρτίαις εἰς θάνατον», καί ἐκζητεῖται ἡ ζωή μας νά μείνει ἀνεπηρέαστος ἀπό κάθε κακό «ἐν τῇ σφραγίδι τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος» (εὐχή γ'). Καταφεύγει ὁ πιστός στόν ἐλεήμονα καί παντοδύναμο Θεό ὥστε νά λάμψει στίς καρδιές μας «τό νοητόν φῶς»⁸⁷ καί ὅλες οἱ

δραστηριότητές μας καί οἱ αἰσθήσεις μας νά λειτουργοῦν μέ καθαρά πνευματικά κριτήρια· «ἵνα, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατοῦντες τήν ὁδόν τῶν ἐντολῶν σου, καταντήσωμεν εἰς τήν αἰώνιον ζωήν» (εὐχή ιβ').

Οἱ Ὑμνοί «σχετίζονται μέ τό νόημα πού δίνει ἡ Ἐκκλησία στή θεολογία τοῦ χρόνου καί στόν ἀγιαστικό ρόλο πού μπορεῖ νά παίξει γιά τόν ἄνθρωπο ἢ λειτουργική ἀξιοποίησή του»⁸⁸. Ἡ πρώτη Ὑμνος εἶναι ἡ τῆς ἡμέρας ἐναρκτήριο Ἀκολουθία προκειμένου τά ἔργα καί οἱ πράξεις μας νά ἔχουν τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ⁸⁹, τή λαμπρότητα τοῦ θείου φωτός «καί τό πονηρόν μέν ἅπαν ἀποστῆναι ἡμῶν, ἀγαθοῦ δέ παντός ἡμᾶς πληρωθῆναι»⁹⁰. Ἡ τρίτη Ὑμνος τελεῖται «εἰς τιμήν τῆς Τριάδος» ἀλλά «καί διά τήν ἐπιδημίαν ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος»⁹¹. Ἔχουμε δηλαδή τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ ὁποίου καί ἐκζητοῦμε «τήν αὐτοῦ χάριν εἰσοικισθῆναι καί ἐν ἡμῖν»⁹². Ἡ ἕκτη καί ἡ ἐνάτη Ὑμνος σχετίζονται μέ τό Σταυρό καί τό θάνατο τοῦ Κυρίου μας ἀντίστοιχα⁹³. Δύο γεγονότα τά ὁποῖα καθημερινά μᾶς θυμίζουν ὅτι «Χριστός τόν θάνατον ἔλυσε»⁹⁴, χάριν τῆς δικῆς μας σωτηρίας⁹⁵. Μᾶς ἔδωσε «σημεῖον εἰς ἀγαθόν, τόν σταυρόν αὐτοῦ καί τήν ἔγερσιν, δι' οὗ καί κατασχύνθησαν οἱ ἐχθροί αὐτοῦ»⁹⁶.

Τίς ὡς ἄνω Ἀκολουθίες πού συνιστοῦν τήν κοινή λειτουργική προσευχή φρόντισε ἡ Ἐκκλησία νά τίς τοποθετήσῃ μέ διαδοχική σειρά σέ συγκεκριμένους σταθμούς τῆς νύκτας καί τῆς ἡμέρας, στή λογική πάντοτε τῆς ἀδιάλειπτης προσευχῆς. Ἐσωτερικά ἐπίσης, στήν κάθε μία, ὑπάρχει διαδοχή ψαλμῶν, εὐχῶν καί τροπαρίων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀκηδίας καί ἀμελείας καί διευκόλυνση τῆς καλύτερης συμμετοχῆς τῶν πιστῶν⁹⁷. Καλύτερη δέ συμμετοχή σημαίνει νά μήν περιφέρεται κατά τήν ὥρα τῆς προσευχῆς ὁ νοῦς ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἀλλά νά βρῖσκεται «εἰς προσοχήν τῶν σωτηριῶν ρημάτων» καί «μή διαφεύγειν τήν θεωρίαν τῶν λεγομένων»⁹⁸. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν κατ' ἰδίαν προσευχή. Ἡ ποιότητα καί τῶν δύο κρίνεται ἀπό τά ἀποτελέσματα καί τήν πνευματική καρποφορία· «Οὗ ὁ καρπός ἀναθεωρεῖται τοῦ Πνεύματος, ἐκεῖ καί ἡ ποιότης τῆς προσευχῆς· καί οὗ ἡ ποιότης, ἐκεῖ ἀρίστη καί ἡ ποσότης τῆς ψαλμωδίας. Καρποῦ δέ μή φαινόμενου, ἄνικμος καί ἡ ποιότης. Εἰ δέ αὕτη ξηρά, περιτόν ἢ ποσότης, ἦτις, εἰ καί σώματος γυμνασία, φέρει, ἀλλά πάντως γε τοῖς πολλοῖς ἀκερδῆς ἐστι»⁹⁹.

4. Ἡ προσευχή, κοινή καί κατ' ἴδιαν, ὡς συνομιλία καί κοινωνία μέ τό Θεό καί τούς ἀνθρώπους μοιάζει μέ τόν ἄρτο πού τρέφει τό σῶμα καί τήν ἀρετή πού τρέφει τήν ψυχή «ὡσπερ ὁ ἄρτος τροφή ἐστι τῶ σώματι –γράφει ὁ ἅγιος Νεῖλος–, καί ἀρετῇ τῇ ψυχῇ, οὕτω καί τόν νοῦ ἡ πνευματική τροφή ὑπάρχει»¹⁰⁰. Δέν μπορεῖ δέ σέ καμία περίπτωση νά ἀποσυνδεθεῖ ἀπό τή νηστεία καί τόν ἐτήσιο ἐορτολογικό κύκλο. Ἡ «νηστεία προσευχήν εἰς οὐρανόν ἀναπέμπει, οἶονει πτερόν αὐτῇ γινομένη πρός τήν ἄνω πορείαν» σημειώνει ὁ Μέγας Βασίλειος¹⁰¹. Γιά

νά πολεμηθεῖ τό γένος τῶν δαιμόνων χρειάζεται τό «ὀμόζυγον» προσευχῆς καί νηστείας¹⁰². Ὁ προσευχόμενος καί νηστεύων κατευνάζει «ψυχῆς τά παθήματα» καί ἀποσοβεῖ «σαρκός τά οἰδήματα»¹⁰³. Βρίσκει ἔτσι ὁ πνευματικός ἄνθρωπος τήν ὑπαρξιακή του ταυτότητα προετοιμαζόμενος μέ τόν τρόπο αὐτό, ὅσο γίνεται καλύτερα, γιά τή συμμετοχή του στό μυστήριο τῆς Εὐχαριστίας. Ἄλλωστε, σύμφωνα καί μέ τόν ἱερό Χρυσόστομο, ὅπως ἀκριβῶς «τῶν ἐν τοῖς ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι παλαισμάτων τέλος ὁ στέφανος, οὕτω καί τῆς νηστείας (ἀλλά καί τῆς προσευχῆς) τέλος ἡ καθαρά κοινωνία»¹⁰⁴.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πράξ. 2, 1· Α' Κορ. 11, 20.
2. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος...*, 293, PG 155, 537A.
3. Α' Θεσ. 5, 17.
4. Γεωργίου (Ἀρχιμ.), «Ὁ ἄνθρωπος ὄν λειτουργικό», ἐν Ὁ Ὅσιος Γρηγόριος, περίοδος Β', 4 (1979) 34.
5. Κολ. 3, 10.
6. Πράξ. 7, 48.
7. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας*, PG 160, 1165E.
8. Ματθ. 26, 26-29· Μάρκ. 14, 22-25· Λουκ. 22, 19-20· Α' Κορ. 11, 23-26.
9. Πράξ. 2, 4.
10. Α' Τιμ. 3, 15.
11. Ἀποκ. 7, 15. Γιά τή σχέση ἐπίγειου καί ἐπουράνιου Ναοῦ στήν Ἀποκάλυψη βλ. π. Ι. Γ. Σκιαδαρεση, *Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη. Ἐριμνηντικά καί Θεολογικά Μελετήματα Α'* [Βιβλική Βιβλιοθήκη 35], ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2005, σσ. 91-93 καί 165-172. Σ. Σ. Δεσπότη, *Ἡ ἐπουράνιος Λατρεία στά κεφάλαια 4-5 τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννη*, Wiesbaden 2000, σσ. 47- 68.
12. π. Α. Σιμέμαν, *Ἡ Ἐκκλησία προσευχομένη. Εἰσαγωγική στή λειτουργική θεολογία, μετάφραση-ἐπιμέλεια: πρωτ. Δημήτριος Τζέρπος*, ἐκδ. «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 22003, σ. 146. Βλ. καί Γ. Δ. Μεταλληνού (Πρωτ/ρου), *Ἡ θεολογική μαρτυρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς Λατρείας*, ἐκδ. «Ἀρμός», Ἀθήνα 1996, σ. 99. Γενικότερα γιά τή λειτουργική καί θεολογική διάσταση τοῦ Ναοῦ βλ. Κ. Καραϊσαρίδη (Πρωτ/ρου), *Ὁ Χριστιανικός Ναός. Λειτουργική καί θεολογική θεώρηση*, Θεσσαλονίκη 2007.
13. Ὑπομνήματα εἰς τούς Ψαλμούς, 64, PG 23, 632E.
14. Ὁ.π., 64, PG 23, 632H. Πρβλ. Α' Πέτρ. 2, 5.
15. Α' Κορ. 3, 16.
16. Ὑπομνήματα εἰς τούς Ψαλμούς, 64, PG 23, 632I.
17. Ὁ.π., 64, PG 23, 632I.
18. *Εἰς Ἱερεμίαν 7*, 3, PG 13, 333H. Βλ. καί Κ. Μ. Φούσκα, *Ἡ ἀτομική προσευχή κατά τήν διδασκαλίαν τῶν Ἑλλήνων Πατέρων καί ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων μέχρι τοῦ Δαμασκηνοῦ*, Ἀθήνα 1982, σ. 277.
19. *Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος 62*, PG 32, 184A: «Ἡ θυσία τῆς αἰνέσεως ἐν ποίῳ τόπῳ ταύτην προσφέρομεν ἢ ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ... ὥστε τό πνεῦμα τόπος ἀληθῶς τῶν ἁγίων καί ὁ ἅγιος τόπος οἰκείος τῷ πνεύματι ... ναός αὐτοῦ χρηματίζων».
20. Χ. Γ. Σούλτζ, *Ἡ βυζαντινή Λειτουργία. Μαρτυρία πίστεως καί συμβολική ἔκφραση*, μετάφραση π. Δημήτριος Β. Τζέρπος, ἐκδ. «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 1998, σσ. 128-130.
21. Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, *Ἱστορία ἐκκλησιαστική καί μυστική θεωρία*, PG 98, 384E.
22. Ρωμ. 14, 17. Βλ. καί Α. Σιμέμαν, *Ἡ λειτουργική ἀναγέννηση καί ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία*, ἐκδ. «Σηματορῶς», Λάρινα 1989, σ. 62.
23. *Διάλογος ...*, 128, PG 155, 336E.
24. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὁ.π., 128, PG 155, 336H.
25. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὁ.π., 129, PG 155, 337E.
26. *Χρησιμοιθῆτα τῶν Χριστιανῶν*, ἐκδ. Β. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1991, σ. 301.
27. Α' Θεσ. 5, 17.
28. *Λόγος Ἀσκητικός ...*, PG 31, 877A.

29. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, Λόγος ΚΗ', *Περί Προσευχῆς*, PG 88, 1136A: «*Τῷ Κυρίῳ προσκολλᾶσθαι καὶ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐνώσει ἀδιαλείπτως προσκαρτερεῖν*». Βλ. καὶ π. Μιχαήλ Καρδαμάκη, *Ὁρθόδοξη Πνευματικότητα*, ἐκδ. «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 21993, σ. 427.
30. Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ (Εὐαγρίου), *Περί Προσευχῆς Γ'*, PG 79, 1168H: «*Ἡ προσευχή, ὁμιλία ἐστὶ νοῦ πρὸς Θεόν*». Βλ. καὶ Τ. Špidlik, ὁ.π., σσ. 387-409.
31. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως* 3, 24, PG 94, 1089H.
32. Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ (Εὐαγρίου), ὁ.π., ΝΔ', PG 79, 1177H.
33. Λόγος ΣΤ', *Περί μνήμης θανάτου*, PG 88, 801H. Ἡ οὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς βρίσκεται ἀκριβῶς στό συνδυασμὸ λόγων καὶ ἔργων, στήν «*πρακτικὴ βίωση τοῦ περιεχομένου τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας*». Βλ. Γ. Δ. Μαριτζέλου, *Ἱστορία τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας καὶ Πνευματικότητας. Σημειώσεις ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς παραδόσεως*, Θεσ/νίκη 2002, σ. 4.
34. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος ...*, 296, PG 155, 544I.
35. *Περί Προσευχῆς*, ΠΖ', PG 79, 1185H.
36. Γ. Ι. Μαντζαρίδη, *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ II*, σ. 170.
37. Γ. Ι. Μαντζαρίδη, ὁ.π., σ. 185.
38. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, ὁ.π., PG 88, 1136H: «*Τὴν σεαυτοῦ κατάστασιν ἢ σὴ προσευχὴ ἐμφανίσει σοι ἔσοπτον γάρ αὐτὴν τοῦ μοναχοῦ οἱ θεολόγοι ἐκείνοι ἐκδεδώκασιν*».
39. Ν. Σκρέττα (Ἀρχιμ.), *Ἡ νοερὰ προσευχὴ ἔκφραση ἀληθοῦς λατρείας Θεοῦ, μετὰ συναγωγῆς κειμένων παλαιῶν καὶ νέων γερόντων* [Σειρά: Κανονικά καὶ Λειτουργικά 2], ἐκδ. «Μυθονία», Θεσσαλονίκη 2006, σ. 218.
40. Ὁ.π., ΜΘ', PG 79, 1177B.
41. Ὁ.π., ΚΗ', PG 79, 1173A.
42. Γρηγορίου τοῦ Θεσσαλονίκης, *Πρὸς τὴν σεμνοτάτην ἐν μοναζούσαις Ξένην, Φιλοκαλία Δ'*, σ. 112.
43. Καλλίστου καὶ Ἰγνατίου Ξανθοπούλων, *Μέθοδος καὶ κανὼν σὺν Θεῷ ἀκριβῆς ...*, *Φιλοκαλία Δ'*, σ. 239. Βλ. καὶ Ν. Σκρέττα (Ἀρχιμ.), ὁ.π., σ. 219.
44. Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ (Εὐαγρίου), ὁ.π., ΞΒ', PG 79, 1180H. Ὅπως δὲ ἀκριβῶς ὁ ἄρτος εἶναι τροφή τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀρετὴ τροφή τῆς ψυχῆς «*οὕτω καὶ τοῦ νοῦ ἡ πνευματικὴ προσευχὴ τροφή ὑπάρχει*» (ὁ.π., ΡΑ', PG 79, 1189B).
45. Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, *Κεφάλαια πάντων ὠφέλιμα (ριγ')*, *Φιλοκαλία Δ'*, σ. 51.
46. Β' Κορ. 10, 4: «*Λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ἕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ*».
47. Σοφία Σολομώντος 1, 3-5.
48. Λόγος ΠΑ', *Περί λογισμῶν*, PG 89, 1680H.
49. Ὁ.π., PG 89, 1677B.
50. Νικηίου Μοναχοῦ καὶ Πρεσβυτέρου, *Δευτέρα φυσικῶν κεφαλαίων ἑκατοντάς, Φιλοκαλία Γ'*, σ. 309 (μστ').
51. Ὁ.π., σ. 309 (μξ').
52. Ὁ.π., σ. 309 (μζ').
53. Ὁ.π., σ. 310 (ν').
54. Ὁ.π., σ. 310 (ν').
55. Ἀντιόχου Μοναχοῦ, Λόγος ΡΣΤ', *Περί Προσευχῆς*, PG 89, 1756I. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος περιγράφει ὡς ἐξῆς τὰ δωρήματα τῆς προσευχῆς. Βλ. Λόγος ΚΗ', *Περί τῆς ἱερωῆς καὶ μητρὸς τῶν ἀρετῶν τῆς μακαρίας προσευχῆς ...*, PG 88, 1129AB: «*Προσευχὴ ἐστὶ ... Θεοῦ καταλλαγὴ, δακρύων μῆτηρ καὶ πάλιν θυγάτηρ, ἁμαρτημάτων ἴλασμός, πειρασμῶν γέφυρα, θλίψεων μεσότοιχον, πολέμων θραῦσις, ἀγγέλων ἔργον, ἀσωμάτων πάντων τροφή· ἡ μέλλουσα εὐφροσύνη, ἀπέραντος ἐργασία, ἀρετῶν πηγὴ, χαρισμάτων πρόξενος, προκοπὴ ἀόρατος, τροφή ψυχῆς, νοῦ φωτισμός, ἀπογνώσεως πέλυξ, ἐλπίδος ἀπόδειξις, λύτης λύσις*».
56. Ἀντιόχου Μοναχοῦ, ὁ.π., PG 89, 1757B.
57. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ὁμιλία 4, PG 151, 56I. Πρβλ. Διαδόχου Φωτικῆς, Λόγος Ἀσκητικὸς 1, *Φιλοκαλία Α'*, σ. 236: «*Ἡ δὲ ἀγάπη αὐτὴν συνάπτει τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ Θεοῦ*».
58. Ἰω. 14, 21: «*Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκείνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με*».
59. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, *Πρὸς Ξένην*, PG 150, 1081I: «*Τὴν πνευματικὴν οὐ δύναται τις ἀγάπην κησασθαι, εἰ μὴ ἐν πάσῃ πληροφορία φωτισθεῖ παρά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*». Βλ. καὶ Α. Κεσελοπούλου, *Πάθη καὶ ἀρετές στή διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ*, σσ. 184-194.
60. Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ, *Παράφρασις εἰς ὃν' κεφάλαια εἰς τοὺς πενήκοντα λόγους τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, Περί Προσευχῆς, Φιλοκαλία Γ'*, σ. 179 (κβ').
61. Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ, ὁ.π., *Φιλοκαλία Γ'*, σ. 179 (κβ').
62. Ἡσαΐου τοῦ Ἀναχωρητοῦ, *Περί τηρήσεως τοῦ νοός, Φιλοκαλία Α'*, σ. 32 (ιδ').
63. Ἡσαΐου τοῦ Ἀναχωρητοῦ, ὁ.π., *Φιλοκαλία Α'*, σ. 32 (ιγ').
64. Ματθ. 6, 6.

65. Ήσυχίου Πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων, *Πρός Θεόδουλον λόγος ψυχοφελής περί νήψεως καί ἀρετῆς κεφαλαιώδης* (πρόκειται γιά ἔργο Ἁσυχίου τοῦ Σιναΐτου), PG 93, 1481I.
66. Α΄ Κορ. 14, 19.
67. Ὁ.π., PG 88, 1133A.
68. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος...*, 296, PG 155, 544I-545A. Βλ. καί Ν. Σκρέττα, ὄ.π., σσ. 97-116· 211-250. Π. Ι. Σκαλτσῆ, *Ἡ παράδοση τῆς κοινῆς καί τῆς κατ' ἰδίαν προσευχῆς ...*, σσ. 377-386.
69. Ἐφ. 5, 19-20: «*πληροῦσθε ἐν Πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καί ὕμνοις καί ᾠδαῖς πνευματικαῖς*». Πρβλ. Κολ. 3, 16.
70. Πράξ. 2, 42.
71. Α΄ Κορ. 11, 18.
72. Ρωμ. 15, 6.
73. Κλήμεντος Ρώμης, *Ἐπιστολή πρὸς Κορινθίους, Α΄*, 40, PG 1, 288A· 289A.
74. Ψαλμ. 118, 164.
75. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος ...*, 298, PG 155, 549H.
76. Ἰ. Μ. Φουντούλη, *Κείμενα Λειτουργικῆς*, τεῦχος Α΄, *Ἀκολουθία τοῦ Νυχθημέρου*, Θεσσαλονίκη 1994.
77. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος ...*, 332, PG 155, 600A. Βλ. καί Π. Ι. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Νυχθημέρου», ἐν *Λειτουργικὲς Μελέτες Ι*, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2007, σσ. 160-161.
78. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος ...*, 336, PG 155, 609A.
79. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., 341, PG 155, 616I.
80. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., 343, PG 155, 620HI.
81. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., 306, PG 155, 557I.
82. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., 308, PG 155, 560H.
83. Εὐχή τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου.
84. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., 309, PG 155, 568B. Βλ. καί Π. Ι. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Νυχθημέρου», ὄ.π., σ. 173.
85. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., PG 155, 565B.
86. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., PG 155, 565I.
87. Μάρκου Εὐγενικοῦ, ὄ.π., PG 160, 1180I.
88. Π. Ι. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Νυχθημέρου», ὄ.π., σ. 174. Βλ. καί Γ. Μαντζαρίδη, *Χρόνος καί ἄνθρωπος*, Θεσσαλονίκη 1992.
89. Μάρκου Εὐγενικοῦ, ὄ.π., PG 160, 1181B.
90. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., PG 155, 589B.
91. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., PG 155, 552B.
92. Μάρκου Εὐγενικοῦ, ὄ.π., PG 160, 1181H. Βλ. καί Δ. Καββαδία (Ἱερομονάχου), *Τό Ἅγιο Πνεῦμα στή θεία Λατρεία, Διπλωματικὴ Ἔργασία*, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 69. Στό Μεσώριον τῆς Γ΄ Ὁρας ἡ εὐχή κάνει λόγο γιά καθημερινή ἐμπειρία τοῦ ἡγεμονικοῦ Πνεύματος, ὥστε φωτιζόμενοι καί ὀδηγούμενοι ἀπ' αὐτό νά τηροῦμε τίς θεῖες ἐντολές, νά ἐνθυμούμεθα τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀνθρώπους «*καί μὴ τοῖς φθειρομένοις τοῦ κόσμου τούτου ἐναπατᾶσθαι τερπνοῖς*», ἀλλὰ τῆς τῶν μελλόντων θησαυρῶν «*ὀρέγεσθαι ἀπολαύσεως*».
93. Ματθ. 27, 46· 50.
94. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., PG 155, 592I.
95. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., PG 155, 592H: «*Τῆς ἐνάτης δέ οἱ ψαλμοί, τὴν διὰ θανάτου Χριστοῦ καί τῆς νεκρώσεως τοῦ ἁγίου σκηνώματος αὐτοῦ ἡμῶν σωτηρίαν*».
96. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., PG 155, 593A.
97. Συμεών Θεσσαλονίκης, ὄ.π., PG 155, 593A: «*Καί ὄρα εὐταξίαν καί γνώσιν εὐσεβῆ καί μεγίστην τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ γάρ τό συνεχῶς κατὰ διαστήματα καί διακοπὴν ὥρων τούς ὕμνους ἀναφέρειν, ὡς τινα ὀρθομίαν τίκει καί ἀκηδίαν, καί μάλιστα ταῖς τῶν ἀτελεστέρων ψυχαῖς, οἱ θεῖοι Πατέρες ἡμῶν, θεῖω κινούμενοι Πνεύματι, καλῶς τό ὀρηθόμενον ἐπενόησαν, ἅμα μὲν καί πάσας κατὰ διαδοχὴν γίνεσθαι τὰς δοξολογίας προμηθούμενοι, ἅμα δέ καί ἀκηδίας καί ἀμελείας σοφῶς διορθούμενοι*».
98. Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, *Περί ἡσυχίας καί δύο τρόπων προσευχῆς, Φιλοκαλία, Δ΄*, σ. 74.
99. Νικήτα Στηθάτου, *Φυσικῶν κεφαλαίων ἑκατοντάς. Περί τῆς τοῦ νοός καθάρσεως, Φιλοκαλία, Γ΄*, σ. 316.
100. *Λόγος Περί Προσευχῆς, ΡΑ΄*, PG 79, 1189E.
101. *Περί νηστείας. Λόγος Α΄*, 9, PG 31, 173.
102. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Περί νηστείας, Ὁμιλία 5, 1*, PG 49, 307. Πρβλ. Ματθ. 17, 21· Μάρκ. 9, 29.
103. Ἀπό τό Τριῶδιο.
104. PG 56, 139.

Έτήσιος Απολογισμός 2011 (Ίανουάριος - Οκτώβριος) Διορθοδόξου Κέντρου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος

Του Μάριου Μπέζου, Κοσμήτορος τής Θεολογικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Κατά τήν διάρκειά του έτους 2011 (Ίανουάριος-Οκτώβριος) μέχρι τήν επίσημη άποδοχή τής παραιτήσής μου από τήν Διαρκή Έερά Σύνοδο τής Έκκλησίας τής Ελλάδος τό Διορθόδοξο Κέντρο τής Έκκλησίας τής Ελλάδος άνέπτυξε τίς ακόλουθες δραστηριότητες.

Ο Συνεδριακός Τομέας κάλυψε 16 εκδηλώσεις στό χρονικό διάστημα 01.01 - 31.10.2011 εκ των οποίων 4 ήσαν διεθνείς και 12 έγχώριες σύμφωνα μέ τό επισυναπτόμενο αναλυτικό πρόγραμμα. Έλαβαν μέρος περί τά 600 άτομα ως συνέδριοι και περίπου 50 όμιλητές συνολικά πού συμμετείχαν σέ ήμερίδες, συνέδρια και ξεναγήσεις ήμεδαπών και άλλοδαπών προσώπων.

Ο Έπιμορφωτικός Τομέας λειτούργησε Σεμινάρια Έπιμόρφωσης Θεολόγων Καθηγητών τής Δευτεροβάθμιας Έκπαίδευσης μέ επίκεντρο τήν διδακτική του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Στό χρονικό διάστημα 01.01 - 31.10.2011 έλαβαν χώρα 4 σεμιναριακοί κύκλοι, μέ συνολική διάρκεια 100 ώρων, κατανεμημένοι σέ τρεις περιόδους: τήν Α' θεωρητική ένότητα συνολικής διάρκειας 40 ώρων σέ 5 εβδομάδες των 2 ήμερησίων συναντήσεων ανά εβδομάδα μέ διαλέξεις έξειδικευμένων όμιλητών και συζητήσεις μέ τούς έπιμορφούμενους, τήν Β' εφαρμοσμένη ένότητα 2 κύκλων έπιμόρφωσης 2,5 εβδομάδων έκαστος, των 2 ήμερησίων συναντήσεων ανά εβδομάδα μέ βιωματικές ασκήσεις, έργαστήρια διδακτικής, όμαδοσυνεργατικές πρακτικές, δειγματικές διδασκαλίες σέ εικονική τάξη, μελέτες περίπτωσης και συζητήσεις.

Ειδικότερα για τό σχολικό έτος 2011-2012 σχεδιάστηκε και ήδη ύλοποιείται ή Γ' ένότητα έπιμόρφωσης, ή όποια περιλαμβάνει σεμινάρια έξοικείωσης μέ τά Νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στό μάθημα των Θρησκευτικών. Έκα-

στος σεμιναριακός κύκλος διαρκεί 20 ώρες, σέ 2,5 εβδομάδες των 2 ήμερησίων συναντήσεων ανά εβδομάδα. Τά σεμινάρια τελούν υπό τήν αιγίδα του νεοσύστατου Ίνστιτούτου Έκπαιδευτικής Πολιτικής του Ύπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, τό όποιο ως μοναδικό κεντρικό έπιτελικό όργανο τής Έκπαίδευσης άντικατέστησε τό καταργημένο Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο.

Άξίζει νά επισημανθεί ότι ό νεοδιορισθείς Πρόεδρος του Ίνστιτούτου Έκπαιδευτικής Πολιτικής κ. Άλέξης Δημαράς υίοθέτησε άμέσως και μέ ιδιαίτερα επαινετικά σχόλια τό έπιμορφωτικό έργο πού έπιτελείται από τήν Έκκλησία τής Ελλάδος σέ συνεργασία μέ τό Ύπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων από τό Διορθόδοξο Κέντρο. Επίσης χρειάζεται νά τύχει ιδιαίτερης μνείας τό όλοένα αύξανόμενο και επίσημα εκφραζόμενο ένδιαφέρον του κλάδου «Διά Βίου Μάθηση» του Ύπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, τό όποιο άποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην Διά Βίου Μάθηση, ζητώντας από τό Διορθόδοξο Κέντρο νά έπεκτείνει τήν έπιμορφωτική του δραστηριότητα σέ εκπαιδευτικούς λειτουργούς όλων των ειδικοτήτων και όχι μόνο των θεολόγων, άξιοποιώντας τούς χώρους και τήν έμπειρία των Έπιμορφωτικών Σεμιναρίων του Διορθοδόξου Κέντρου και δηλώνοντας τήν έτοιμότητά του νά ύποστηρίξει μέ κάθε τρόπο, οικονομικό, ύλικοτεχνικό και θεσμικό, τήν περαιτέρω άνάπτυξη παρομοίων δραστηριοτήτων στό λειτουργικά φιλόξενο περιβάλλον τής Έκκλησίας τής Ελλάδος όπως αυτό έχει βιωθεί στό Διορθόδοξο Κέντρο και άξιολογηθεί από τούς έπικεφαλής τής Διά Βίου Μάθησης.

Στό πρόγραμμα έπιμόρφωσης έτους 2011 έλαβαν μέρος 200 θεολόγοι καθηγητές και δάσκαλοι,

δίδαξαν 20 εξειδικευμένοι έπιμορφωτές, 10 πανεπιστημιακοί καθηγητές τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (σύμφωνα μέ τό έπισυναπτόμενο πρόγραμμα) και 10 άνώτατα στελέχη του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, συγγραφείς διδακτικών έγχειριδίων, σχολικοί σύμβουλοι και ό Συνήγορος του Παιδιού. Χαρακτηριστικά άναφέρουμε ότι στά έν λόγω σεμινάρια λόγω ιδιαίτερα αύξημένου ένδιαφέροντος προσήλθαν και εκπαιδευτικοί εκτός Αττικής, από τήν Τρίπολη μέχρι και τήν Εύβοια.

Όλο τό πρόγραμμα τελοΰσε υπό τήν έπίσημη αίγίδα του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου τό όποιο χορήγησε στους έπιμορφουμένους πιστοποίηση τής έπιμόρφωσής τους. Τήν ευθύνη διεξαγωγής όλου του προγράμματος είχε ό κ. Άγγελος Βαλιανάτος, Δρ. Θεολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών και Σχολικός Σύμβουλος Θεολόγων Αθηνών, ό όποιος ύποβοηθήθηκε από τόν άποσπασμένο θεολόγο καθηγητή τής Δευτεροβάθμιας Έκπαίδευσης κ. Χρήστο Νάσιο, Διδάκτορα Θεολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών, έτσι ώστε τό Διορθόδοξο Κέντρο δέν έπιβαρύνθηκε οικονομικά. Στο πλαίσιο τής έπιμορφωτικής διαδικασίας έλαβαν χώρα 4 ήμερίδες τών έπιμορφουμένων και τών έπιμορφωτών μέ τήν παρουσία συναδέλφων θεολόγων από τήν εκπαιδευτική περιφέρεια Αθηνών, όπου εισηγήθηκαν θέματα σχετικά μέ τό Μάθημα τών Θρησκευτικών και τήν σημερινή προβληματική του ειδικοί πανεπιστημιακοί καθηγητές και σχολικοί σύμβουλοι.

Παράλληλα συνεχίστηκε ή λειτουργία έντός του έτους 2011 τής πρωτοβουλίας του Διορθόδοξου Κέντρου για τήν Διαδικτυακή Έπιμόρφωση Θεολόγων Καθηγητών και Δασκάλων στην Διδακτική του Μαθήματος τών Θρησκευτικών σε πρόγραμμα έγκεκριμένο από τήν Μόνιμη Συνοδική Έπιτροπή Νεότητος τής Ίερας Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος και μέ έπίσημη πιστοποίηση του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου έτσι ώστε να επέκταθει ή θεολογική έπιμόρφωση στους μακράν εύρισκομένους εκπαιδευτικούς που λόγω άποστάσεως κωλύονται να συμμετάσχουν αυτοπροσώπως στην σεμιναριακή έπιμόρφωση του Διορθόδοξου Κέντρου και μέ τήν χρήση τών ήλεκτρονικών ύπολογιστών διευκολύνονται στην έξ άποστάσεως διά βίου μάθηση που επιδιώκεται άλλωστε από τό

Ύπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Ύπεύθυνη του διαδικτυακού προγράμματος είναι ή κ. Ίωάννα Κομνηνού, ΜΔΕ Διδακτικής τών Θρησκευτικών, ύπ. Δρ. Θεολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών, άποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Διορθόδοξο Κέντρο και εξειδικευμένη στην διά βίου μάθηση έξ άποστάσεως. Άς σημειωθεί ότι ή διαδικτυακή έπιμόρφωση δέν συνεπάγεται οικονομική έπιβάρυνση του Διορθόδοξου Κέντρου και στηρίζεται σε ύλικοτεχνική ύποδομή που δωρεάν παρασχέθηκε από τό Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο του Ύπουργείου Παιδείας.

Έπίσης συνεχίστηκε μέ περισσότερη έπιτυχία και καλύτερους ρυθμούς ό έμπλουτισμός τής Βιβλιοθήκης χωρίς οικονομική έπιβάρυνση προκειμένου να άποτελεί κέντρο βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης όρθοδόξου θεολογίας σε διεθνές επίπεδο. Ό Όμότιμος Καθηγητής τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Π. Πάσχος έθεσε στην διάθεση τής Βιβλιοθήκης του Διορθόδοξου Κέντρου τήν πλούσια και πολύτιμη συλλογή εξειδικευμένων έργων στην άγιολογία και ύμνολογία έτσι ώστε να έμπλουτιστεί ή θεολογική παρακαταθήκη τής Έκκλησίας τής Ελλάδος.

Έπίσης οι Όμότιμοι Καθηγητές τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ.κ. Ήλιος Μουτσούλας, Παναγιώτης Μπούμης και κά Νικολίτσα Γεωργοπούλου ανταποκρίθηκαν στην πρόσκλησή μας για δωρεάν διάθεση τόμων τής προσωπικής τους βιβλιοθήκης. Έπιπλέον ό Όμότιμος Καθηγητής κ. Άθανάσιος Δεληκωστόπουλος διέθεσε τό σύνολο τής πλούσιας και εκλεκτής προσωπικής βιβλιοθήκης του, ή όποία ύπερβαίνει τους 3.000 τίτλους τής διεθνούς βιβλιογραφίας. Άς σημειωθεί ακόμη ότι τό Μορφωτικό Ίδρυμα τής Έθνικής Τραπεζής τής Ελλάδος (ΜΙΕΤ) προσέφερε σημαντικό αριθμό θεολογικών βιβλίων εκ τών εκδόσεών του.

Η Βιβλιοθήκη του Διορθόδοξου Κέντρου έχει ήδη άναβαθμισθεί από βιβλιοστάσιο σε κέντρο βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης μέ τήν συνδρομή και υπό τήν ευθύνη τής κ. Ειρήνης Γρυπαιού, πτυχιούχου Βιβλιοθηκονομίας ΤΕΙ Αθηνών. Στο έργο αυτό και κατά τή διάρκειά του Α΄ Έξαμήνου του 2011 συνέπραξαν φοιτητές και φοιτήτριες τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών στο πλαίσιο τής Πρακτικής Άσκησης τής Σχολής τους

καί ἤδη προγραμματίζεται ἡ συνέχιση καί ἐντατικοποίηση τοῦ βιβλιογραφικοῦ ἔργου μέ προσανατολισμό τήν ὀρθόδοξη μή ἑλληνοφώνη (σλαβική, ἀραβική κ.λπ.) γραμματεία.

Ὁ Διοικητικός Τομέας τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου μέ τήν Γραμματέα κ. Καλλιόπη Μαυραγκᾶ, ΜΔΕ Διδακτικῆς τῶν Θεολογικῶν καί ὑπ. Δρ. Θεολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τόν Μόνιμο Ἐπιστημονικό Συνεργάτη κ. Σέργιο Βοΐλα, ΜΔΕ Θεολογίας Πανεπιστημίου Γενεύης, καί τήν Βιβλιοθηκονόμο κα Εἰρήνη Γρυπαίου, συνεχίζει νά ὑποστηρίζει ἐνεργά τό συνεδριακό καί ἐπιμορφωτικό ἔργο προσφέροντας δωρεάν ἀνιδιοτελεῖ ἔργασία μετά τήν λήξη τοῦ ὥραριου ἐργασίας τούς μέχρι τήν 10η νυκτερινή προκειμένου νά λειτουργοῦν εὐρυθμα τά ἐπιμορφωτικά σεμινάρια θεολόγων καθηγητῶν, καθὼς ἐπίσης προσφέρουν τό ἔργο τούς ἄνευ ἀμοιβῆς κατά τά Σαββατοκύριακα λειτουργίας τοῦ Συνεδριακοῦ Τομέα ἐξυπηρετώντας τούς συνέδρους, παρέχοντας φιλοξενία σέ αὐτούς καί ἀντιμετωπίζοντας κάθε ἔκτακτη καί ἐπιτακτική ἀνάγκη χωρὶς οἰκονομική ἐπιβάρυνση τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου. Συνημμένως ὑποβάλλεται κατάλογος τοῦ συνόλου τῶν δραστηριοτήτων τοῦ δεκαμήνου Ἰανουαρίου-Ὀκτωβρίου 2011.

Λόγω τῆς ἐκλογῆς του στή θέση τοῦ Κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὁ Διευθυντής τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου κ. Μάριος Μπέγζος Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὑπέβαλε στόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο τήν παραίτησή του ἀπό τήν θέση τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου (27η Ἰουλίου 2011), προκειμένου νά ὑπηρετήσει τήν Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μέ ὅλες του τίς δυνάμεις σέ μία ἰδιαίτερος κρίσιμη καμπή τῶν πανεπιστημιακῶν πραγμάτων σέ συνδυασμό μέ τό νέο Νόμο-Πλαίσιο τῶν Α.Ε.Ι. γιά νά διασφαλιστεῖ ὁ ἀμιγῶς θεολογικός χαρακτήρας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καί ἡ συνέχιση τοῦ ἔργου της ὡς Θεολογική Σχολή καί ὄχι ὡς θεολογικό τμήμα ὑπαγόμενο σέ ἄλλη Σχολή (Φιλοσοφική, Ἀνθρωπιστικῶν Ἐπιστημῶν κ.λπ.).

Ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποφάσισε «ὅπως ἀποδεχθῆ τήν ὑποβληθεῖσαν παραίτησιν, ἐκφράζουσα ἐν ταυτῷ τάς

θερμάς Αὐτῆς εὐχαριστίας, ἀνθ' ὧν κατά τήν περιόδον, καθ' ἣν διετελέσατε Διευθυντής τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκοπιάσατε, καί εὐχομένη τά κρείττω ἐν τῇ ἐνασχίσει τῶν νέων ὑψηλῶν καθηκόντων ὑμῶν ὡς Κοσμήτορός της ὡς εἴρηται Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐπί δέ τούτοις, προσεπιδηλοῦντες ὅτι ἐκτιμῶμεν βαθύτατα τήν ἐκδηλωθεῖσαν διάθεσιν ὑμῶν πρός συστράτευσιν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου καί ἐπιφυλασσόμενοι ἵνα, εὐκαιρίας δοθείσης, ἀξιοποιήσωμεν ταύτην λιπαρῶς, διατελοῦμεν μετ' εὐχῶν διαπύρων» (Ἀριθμ. Πρωτ.: 4557/Ἀριθμ. Διεκπ.: 2407/12.09.2011).

Κατακλείοντας ἐπιθυμοῦμε νά εὐχαριστήσουμε τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο ὡς Πρόεδρο τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί Πρόεδρο τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου, γιά τήν ὀλοθυμη ὑποστήριξη πρός τό ἔργο μας, καί τόν Πανιερώτατο Μητροπολίτη Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος κατά πάντα ἄξιο τρόπο ἀνυψώθη σέ Τιτουλάριο Μητροπολίτη καί εὐδοκία Θεοῦ ὀρίστηκε νέος Διευθυντής τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου πρός περαιτέρω ἀσφαλῆ εὐδόση τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Εὐχόμεθα στόν Πανιερώτατο Διευθυντή δύναμη, ὑγεία καί μακροήμερευση στά νέα καθήκοντά του μέ τήν βεβαιότητα ὅτι θά ἀξιοποιήσει τήν δεκαετή ἐμπειρία του στή θέση αὐτή καί διαβεβαιοῦντες τήν Πανιερότητά του ὅτι ἀπό τῆς θέσεως τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς θά συνεχίζουμε νά διατελοῦμε ἔνθερμοι ἀρωγοί του ἔργου τοῦ παρέχοντες ὅποια ὑπηρεσία μᾶς ζητηθεῖ στό ἐκπαιδευτικό, ἐπιμορφωτικό καί συνεδριακό ἔργο τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπιπλέον εὐχαριστοῦμε θερμοτατά τά παλαιά καί τά νέα μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου γιά τήν ἐμπνευσμένη καί ὑπεύθυνη διαχείριση τῶν δραστηριοτήτων μας.

Συνέδρια - Ἐκδηλώσεις

Συγκεκριμένα ὅσον ἀφορᾷ στή φιλοξενία καί στή διοργάνωση ἡμερίδων καί ἐκδηλώσεων πραγματοποιήθησαν μέ ἡμερολογιακή σειρά καί μέ εὐθύνη καί φροντίδα τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου οἱ ἀκόλουθες:

- 06.02.2011, έορτασμός Ἱεροῦ Φωτίου.
 - 12.02.2011, ἡμερίδα μέ θέμα: «Τό μυστήριο τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως στήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας», φορέας διοργάνωσης: Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν, Ἰδρυμα Ποιμαντικῆς Ἐπιμορφώσεως.
 - 02.04.2011, τελετή λήξης μεγάλου κύκλου ἐπιμορφώσεως θεολόγων καθηγητῶν (31.01-02.03.2011).
 - 30.04.2011, ἡμερίδα συνάντησης ἐκπροσώπων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, Ἐνώσεων καί Συνδέσμων μέ θέμα: «Αἱ ἐξελίξεις περὶ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν καί εἰδικότερων περὶ τῶν ὥρῶν διδασκαλίας αὐτοῦ εἰς τό Λύκειον».
 - 02.04.2011, ἐκδήλωση μέ θέμα: « Ἡ δημιουργία μίας βυζαντινῆς εἰκόνας». Ὁ ζωγράφος καί Ἐπίκουρος Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Γιῶργος Κόρδης ζωγράφησε καί σχολίασε ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ.
 - 02-05.05.2011, φιλοξενία προκαταρκτικῆς διδασκαλίας τῶν Ὁρθοδόξων συμμετεχόντων στήν Μικτή Ἐπιτροπή Θεολογικοῦ Διαλόγου τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Λουθηρανῶν.
 - 09.05.2011, συνάντηση 20μελοῦς ὁμάδας ἐπιμορφωθέντων θεολόγων ἐκπαιδευτικῶν.
 - 09-15.05.2011, φιλοξενία ὀρθοδόξων καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Bialystok (Πολωνία), Antoni Mironowicz & Urszula Pawluczuk στό πλαίσιο τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀνταλλαγῶν Erasmus καί σέ συνεργασία μέ τό τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.
 - 28-05.2011, ἡμερίδα μέ θέμα: «Ἡ διακονία τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως στή σύγχρονη πραγματικότητα» φορέας διοργάνωσης: Ἰδρυμα Ποιμαντικῆς Ἐπιμορφώσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.
 - 16.06.2011, ἡμερίδα μέ θέμα: «Τό πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ». Φορέας διοργάνωσης: Συνοδική Ἐπιτροπή Θείας Λατρείας καί Πνευματικοῦ Ἔργου.
 - 20.06.2011, συνάντηση 20μελοῦς ὁμάδας ἐπιμορφωθέντων θεολόγων ἐκπαιδευτικῶν.
 - 07-08.07.2011, φιλοξενία Σχολικῶν Συμβούλων καί ἐργασίες γιά τή δημιουργία τῶν νέων ἀναλυτικῶν προγραμμάτων γιά τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν.
 - 16-17.07.2011, φιλοξενία 19μελοῦς ὁμίλου φοιτητῶν ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου.
 - 13-18.09.2011, 20ο διεθνές συνέδριο Ἐταιρείας Δικαίου τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν μέ θέμα: «Ἡ Διασπορά».
 - 19.09.2011, συνάντηση 20μελοῦς ὁμάδας ἐπιμορφωθέντων θεολόγων ἐκπαιδευτικῶν.
 - 22.10.2011, φιλοξενία 10 συνέδρων τοῦ Ζ' τακτικοῦ συνεδρίου τοῦ κινήματος «Χριστιανική Δημοκρατία».
- Γιά τίς ὡς ἄνω ἐκδηλώσεις ὑπάρχει πλήρες ἀρχεῖο στή διάθεση τοῦ κάθε ἐνδιαφερομένου.

Τό Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς («Τό ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον»)

*Τοῦ Παναγιώτου Ἱ. Μπούμη,
Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν*

Ἡ γνωμοδότηση αὐτή δημοσιεύεται κατόπιν αἰτήματος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νικοπόλεως καί Πρεβέζης κ. Μελετίου καί ἀναφέρεται στή Διασάφηση, τήν ὁποία ζήτησε «ἡ Α. Α. ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β΄ κατά τόν λόγον, τόν ὁποῖον ἐξεφώνησε τήν 29ην Ἰουνίου 1995 εἰς τήν Βασιλικήν Ἁγίου Πέτρου ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου Α΄». Αὐτή «συνετάγη μέ τήν ἐπιμέλειαν τοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου διά τήν προαγωγήν τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν», καί «ἐδημοσιεύθη εἰς τόν “Ρωμαῖον Παρατηρητήν” τήν 13ην Σεπτεμβρίου». Ἀκολούθως ἐπανεκδόθηκε αὐτοτελῶς σέ τέσσερις γλῶσσες τό 1996 (ἔκδ. Typis Vaticanis) καί μέ τόν τίτλο «Τό “προϊέναι” τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τήν Ἑλληνικήν καί τήν Λατινικήν παράδοσιν».

Συγκεκριμένως ὁ τότε Πάπας «ἐζήτησε νά ἀποσαφηνισθῇ “ἡ περί τοῦ Filioque πατροπαράδοτος διδασκαλία ἡ περιεχομένη εἰς τήν λειτουργικήν διατύπωσιν τοῦ λατινικοῦ Πιστεύω”», ὥστε ἡ ἐν λόγω Διασάφηση «νά συμβάλῃ εἰς τόν διάλογον» μεταξύ τῶν Χριστιανῶν. Ἐπειδή ὁμως τό θέμα αὐτό εἶναι πάντοτε –καί σήμερα– ἐπίκαιρο ἐκρίθη χρήσιμο νά δημοσιευθῶν καί ὀρισμένες δικές μου παρατηρήσεις ἐπί τοῦ περιεχομένου τῆς Διασαφήσεως.

Βεβαίως τό θέμα αὐτό χρήζει ἐνδελεχοῦς μελέτης, καθ’ ὅσον ἡ σύνταξις αὐτῆς (τῆς Διασαφήσεως) σκοπεύει νά συμβάλῃ στό διάλογο ἴσως καί στήν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν. Πλήν ὁμως ἡ ταπεινότητά μου τουλάχιστον πρός τό παρόν θά ἀρκεσθεῖ σ’ ἓνα σημεῖο αὐτῆς, ἡ μᾶλλον θά πάρῃ ἀφορμή ἀπό αὐτό, γιά νά διατυπώσῃ ὀρισμένες παρατηρήσεις καί ἐπιφυλάξεις.

Στή σελ. 21 μεταξύ ἄλλων λέγεται: «Τό Πνεῦμα τό ὁποῖον ἠγείρεν αὐτόν (τόν Χριστόν) ἐκ νεκρῶν». Καί παραπέμπει: «(βλ. Ρωμ. η΄, 11)». Ὡς

μία πρώτη μου αὐθόρμητη ἀντίδραση ξεπήδησε ἡ ἐξῆς ἀπορία: Τί χρειαζόταν ἡ ἐκ μέρους τοῦ Ἁγ. Πνεύματος παρέμβαση - ἐνέργεια - ἔγερση, ἀφοῦ γίνεται δεκτό ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται (καί) ἐκ τοῦ Υἱοῦ;

Ὅπως φυσικά ἦταν ἐπόμενο, μοῦ προξένησε ἐντύπωση τό φαινόμενο, ἔχοντας ὑπόψη μου κάπως τή διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Γι’ αὐτό ἀνέτρεξα στή σχετική ἐπιστολή τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τῆς ὁποίας τό κείμενο ἔχει ὡς ἐξῆς: «Εἰ δέ τό πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τόν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας Χριστόν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καί τά θνητά σώματα ὑμῶν...».

Ὅπως ἀντιλαμβάνεται κανεῖς εὐχερῶς ἀπό τήν ἀντιπαραβολή τῶν δύο προτάσεων ὑπάρχει διαφορά μεταξύ τους, ὄχι ἐποουσιώδης. Ἡ πρώτη πρόταση λέει ὅτι τό Πνεῦμα ἠγείρε τόν Χριστό, ἐνῶ τό κείμενο τῆς δευτέρας, τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μιλάει γιά «Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος». Ἄλλος εἶναι τό Πνεῦμα καί ἄλλος ὁ ἐγείρας. Προφανῶς ὁ ἐγείρας εἶναι ὁ Πατήρ. Μόνο, ἂν ἡ Ἁγία Γραφή ἔλεγε «τό Πνεῦμα τό ἐγείραν τόν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν», θά δικαιολογεῖτο τό κείμενο τῆς Διασαφήσεως τοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου.

Δυστυχῶς ὁμως δέν φταῖνε μόνο τά μέλη τοῦ ἐν λόγω Συμβουλίου γιά τήν ἀνωτέρω ἐσφαλμένη κατά τήν ἀποψή μας ἀπόδοση τοῦ Ρωμ. 8,11. Ἴσως μερίδιο εὐθύνης ἔχουν καί δικοί μας ἐρμηνευτές, ἴσως καί ἡ δημοτική μας γλῶσσα πού παρασύρουν τούς ξένους. Ἀνατρέχοντας σέ πρόσφατες ἐρμηνεῖες τοῦ σχετικοῦ χωρίου ἀπό Ἑλληνες ἐπιστήμονες παρατήρησα μία προσπάθεια ὑπερπηδήσεως μιᾶς ἀκριβόλογης ἀπόδοσης τοῦ χωρίου. Ἔτσι π.χ. στήν ἐρμηνεία τῶν ἔξι καθηγητῶν Σ. Ἀγουρίδη, Π. Βασιλειάδη κ.ἄ. πού ἐξέδωσε πρό ἐτῶν ἡ «Βιβλική Ἐταιρεία» γράφεται: «...Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πού ἀνέστησε τόν Ἰησοῦ ἀπό

τούς νεκρούς...»¹. Μέ τη χρησιμοποίηση όμως αυτού του «πού» έχουμε μία κάποια άοριστία, κάποια ασάφεια, γιατί δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε, αν τό ρήμα ανέστησε αναφέρεται στο «Πνεῦμα» ἢ στον «Θεό (πατέρα)».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἦταν εὐκόλο νά ἀποφευχθοῦν καί οἱ ἀοριστίες-ἀσάφειες καί οἱ ἐσφαλμένες διατυπώσεις, ἐάν λαμβάνονταν ὑπ' ὄψη καί τὰ παράλληλα χωρία τοῦ Παύλου. Πρβλ. τὰ α) Ρωμ. 6, 4, β) Β' Κορ. 4,14 καί γ) Κολοσ. 2,12. Αὐτά διακηρύττουν-διασαφηνίζουν:

α) «Ὡσπερ ἠγέρθη Χριστός ἐκ νεκρῶν διά τῆς δόξης (= «μέ τῆ δύναμη»)² τοῦ πατρὸς, οὕτω καί ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν».

β) «Εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας («Θεός»)³ τόν κύριον Ἰησοῦν καί ἡμᾶς σύν (ἢ· διά) Ἰησοῦ ἐγερεῖ...».

γ) «Συνταφέντες αὐτῷ (τῷ Χριστῷ) ἐν τῷ βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καί συνηγέρθητε διά τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας (= «στή δύναμη»)⁴ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐγείραντος αὐτόν ἐκ νεκρῶν».

Ἴσως λεχθεῖ, γιά νά δικαιολογηθεῖ ἡ ἐν λόγῳ ἀπόδοση, ὅτι ἀκριβῶς χρησιμοποιήθηκε τό «πού», γιά νά ἐννοοῦνται ὅλα τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, καί ὅτι ἀπό κοινοῦ ἀνέστησαν τόν Ἰησοῦ, ἔτσι ὥστε νά καταδειχθεῖ καί ἡ ἐνότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος καί ἡ κοινή ἐνέργεια τῶν προσώπων Αὐτῆς. Ὅμως αὐτή ἡ ἐρμηνεία θά ἦταν ἀποστολή - περιεχόμενο ἑνός εὐρύτερου θεολογικοῦ σχολιασμοῦ, καί ὄχι μᾶς κατά λέξη μεταφράσεως. Τό παράδειγμα μᾶς τό δίνουν οἱ Πατέρες ἐρμηνευτές. Πράγματι οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συνδυάζοντες τούς στίχους Ρωμ. 8,9 καί 10 («ἡμεῖς δέ οὐκ ἐστέ ἐν σαρκί ἀλλά ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Εἰ δέ Χριστός ἐν ὑμῖν, τό μέν σῶμα νεκρόν διά ἁμαρτίαν, τό δέ πνεῦμα ζωή διά δικαιοσύνην») μέ τόν Ρωμ. 8,11 («Εἰ δέ τό πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τόν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας Χριστόν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καί τὰ θνητά σώματα ὑμῶν διά τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν») ὡς καί ἄλλα χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, θεολογοῦν ὑποδειγματικῶς καί ἐπιτυχῶς.

Ὁ Μέγας Βασιλεῖος γράφει περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «Οὐ μόνον δέ ἐξ ὧν τὰς αὐτάς προσηγορίας ἔχει, καί κοινωνόν (ἄλλη γραφή «κοινόν») ἐστι τῶν ἐνεργειῶν Πατρί καί Υἱῷ, τό ὑπερέχον

αὐτοῦ τῆς φύσεως γνώριμον, ἀλλά καί ἐξ ὧν ὁμοίως ἐστί πρὸς θεωρίαν δυσέφικτον· Ἄ γάρ περί τοῦ Πατρὸς φησιν, ὡς ἐπέκεινα ὄντος ἀνθρωπίνης ἐννοίας, καί ἅ περί τοῦ Υἱοῦ, ταῦτα ὁ Κύριος καί περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγει»⁵.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπί τοῦ χωρίου «Εἰ δέ Χριστός ἐν ὑμῖν» κηρύττοντας ἔλεγε: «Τοῦτο δέ ἔλεγεν, Οὐ τό Πνεῦμα Χριστόν λέγων ἄπαγε, ἀλλά δεικνύς, ὅτι ὁ τό Πνεῦμα ἔχων... καί αὐτόν ἔχει τόν Χριστόν... Ὅπου γάρ ἄν μία τῆς Τριάδος ὑπόστασις παρῆ, πᾶσα πάρεστιν ἡ Τριάς· ἀδιαστάτως γάρ ἔχει πρὸς ἑαυτήν, καί ἠγνῶται μετ' ἀκριβείας ἀπάσης»⁶.

Ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας γράφει: «Ἐγγεγραται ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός παρά τοῦ Πατρὸς, ἐνεργουμένης περί τήν σάρκα αὐτοῦ τῆς ζωῆς διά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὃ ἐστιν αὐτοῦ. Ὅτι γάρ αὐτός τόν ἴδιον ἐζωοποιεῖ ναόν, λέγει πρὸς Ἰουδαίους· “Λύσατε τόν ναόν τοῦτον, καί ἐν τρισίν ἡμέραις ἐγερω αὐτόν”. Οὐκοῦν κἄν εἰ ἐγγεῖραι λέγοιτο παρά τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' οὖν αὐτός ἦν ἀνιστάς διά τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πάντα γάρ ἐνεργεῖται τὰ θεοπρεπῆ παρά τοῦ Πατρὸς διά Υἱοῦ ἐν Πνεύματι. Ἐγερεῖ τοίνυν καί τὰ ἡμῶν σώματα ἐκ νεκρῶν ὁ Χριστός»⁷.

Ὁ Θεοδώρητος Κύρου σημειώνει: «Ἐδίδαξε δέ ἡμᾶς διά τῶν εἰρημένων καί τήν μίαν τῆς θεότητος φύσιν. Τό γάρ Πανάγιον Πνεῦμα καί Θεοῦ προσηγόρευσε, καί Χριστοῦ· οὐκ ἐπειδή, κατά τούς δυσωνύμους αἰρετικούς, ἐκ τοῦ Θεοῦ διά τοῦ Υἱοῦ δεδημιούργηται· ἀλλ' ἐπειδή ὁμοούσιόν ἐστι Πατρός καί Υἱοῦ, καί ἐκ Πατρὸς μέν ἐκπορεύεται κατὰ τήν τῶν Εὐαγγελίων διδασκαλίαν, ἡ δέ τούτου χάρις τοῖς ἀξίοις διά τοῦ Χριστοῦ χορηγεῖται»⁸.

Ὁ Οἰκουμένιος Τρίκκης ἐρμηνεύει: «Ὅρα πῶς φησιν, “Εἴπερ Πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν”. Καί πάλιν “Εἰ καί Χριστός ἐν ὑμῖν”. Ἐνθα γάρ ἐν τῶν τῆς ἁγίας Τριάδος οἰκήσει, ἐκεῖ πάρεστιν ἡ Τριάς»⁹. Καί προσθέτει ἀντιγράφοντας καί διορθώνοντας καί τόν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, ἔχοντας ὑπ' ὄψη του πρὸς τοῦτο πιθανῶς καί τόν Θεοδώρητο Κύρου: «“Ὁ ἐγείρας τόν Χριστόν ἐκ νεκρῶν” [ΚΥΡΙΑΛ.] Ἐγγεγραται ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός παρά τοῦ Πατρὸς, ἐνεργουμένης περί τήν σάρκα αὐτοῦ τῆς ζωῆς, διά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὃ ἐστιν αὐτοῦ. Οὐκοῦν καί ἐγγεῖραι λέγοιτο παρά τοῦ Πατρὸς, ἀλλά καί αὐτός ἦν ὁ

ἀναστάς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· πάντα γάρ ἐνεργεῖται τὰ θεοπρεπῆ παρὰ τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι»¹⁰.

Καὶ ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἐπίσης διευκρινιστικά καὶ ἀνακεφαλαιωτικά τῶν προηγουμένων γράφει: «Πάλιν ἰλαρύνει αὐτοὺς διὰ τοῦ εἰπεῖν “Εἰ δέ Χριστός ἐν ὑμῖν”. Τινές δέ Χριστόν τό Πνεῦμα ἐνόησαν· οὐκ ἔστι δέ, φησί, τοῦτο· ἀλλά τοῦτο δείκνυσιν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ τό Πνεῦμα ἔχων καὶ αὐτόν ἔχει τόν Χριστόν· ἔνθα γάρ μία ὑπόστασις τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐκεῖ καὶ αἱ λοιπαί»¹¹. Καί κατωτέρω λέει: «Μή θορυβηθῆς, ὅτι νεκρόν περιέχεισαι σῶμα· ἔχεις γάρ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐγείραντος τόν Χριστόν ἐκ νεκρῶν· καί ὡσπερ ἐκεῖνον ἤγειρεν, οὕτω καί σέ πάντως ἀναστήσει, μᾶλλον δέ ζωοποιήσει. Ἀναστήσονται μὲν γάρ οἱ τό Πνεῦμα μὴ ἔχοντες, ἀλλά εἰς κόλασιν· οἱ δέ τοῦ Πνεύματος, εἰς ζωήν. Διὰ τοῦτο καί ὁ Ἀπόστολος οὐκ εἶπεν, Ἀναστήσει τό σῶμα, ἀλλά, “Ζωοποιήσει”, διὰ τό ἐνοικοῦν ἐν σοί Πνεῦμα. Οὐκ εἶπε, Τό ἐνοικῆσαν, ἀλλά, “Τό ἐνοικοῦν”, τό ἄχρι τέλους παραμένον. Οὐ γάρ ἀνέξεται ὁ Θεός, ἰδὼν τό Πνεῦμα αὐτοῦ ἐν σοί, μὴ ἀγαγεῖν σε εἰς τόν νυμφῶνα αὐτοῦ· ὡσπερ ἐάν οὐκ ἔχῃς τό Πνεῦμα, ἀπολή πάντως, κἂν ἀναστής»¹².

Ἐπομένως οἱ θεολογικές ἐπεκτάσεις ἀναπτύξεις ἔχουν θέση χρειάζονται σ' ἓνα δογματικό ἐρμηνευτικό σχολιασμό. Ὅταν ὁμως πραγματοποιοῦμε μία περιορισμένη κατά λέξη μετάφραση, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά εἴμαστε προσκολλημένοι στό γράμμα τοῦ κειμένου καί αὐτό νά ἀποδίδουμε πιστά, ὥστε νά μήν καταλήγουμε σέ ἀσάφειες ἢ σφάλματα καί σκανδαλισμούς τῶν πιστῶν. Ἄλλωστε αὐτό μᾶς ὑποδεικνύουν ἐκτός τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι στηρίζονται πρῶτα στό γράμμα τοῦ κειμένου, γιά νά θεολογήσουν στή συνέχεια, καί νεότεροι διαπρεπεῖς δάσκαλοί μας.

Ἔτσι ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Παν. Τρεμπέλας ἐρμηνεύει τό ἐν λόγῳ χωρίο: «...ἐάν τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνέστησε τόν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν, κατοική μέσα σας...»¹³. Ἐπίσης οἱ καθηγητές Β. Βέλλας, Ἀρχιμ. Εὐ. Ἀντωνιάδης, Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος καί Γεω. Κονιδάρης μεταφράζουν: «Ἐάν τό Πνεῦμα ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος ἀνέστησε τόν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν, κατοική μέσα σας...»¹⁴.

Στά κείμενα αὐτά φαίνεται σαφῶς ὅτι ἄλλος («ὁ Θεός-[πατήρ]» - «ἐκεῖνος») πού ἀνέστησε τόν Ἰη-

σοῦ καί ἄλλος τό «Πνεῦμα» τό Ἅγιον, πού κατοικεῖ μέσα μας. Αὐτή ἡ ἀντιδιαστολή στήν ἀπόδοση ἐπιτυγχάνεται μέ τή χρησιμοποίηση τῆς καθοριστικῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας «ὁ ὁποῖος», διὰ τῆς ὁποίας καθίσταται σαφές γραμματικῶς, ποιός ἀνέστησε τόν Ἰησοῦ Χριστό. Δέν εἶναι ἄλλωστε οὔτε ἀπαγορευμένο ἀπό τή γραμματική τῆς δημοτικῆς γλώσσας νά χρησιμοποιοῦμε τήν ἀναφορική ἀντωνυμία «ὁ ὁποῖος - ἡ ὁποία - τό ὁποῖο», (οὔτε εἶναι ὑπαγορευμένο) καί νά τήν ἀντικαθιστοῦμε πάντοτε ἀδιακρίτως μέ τό «πού».

Ἔτσι πάντως ἀποφεύγεται καί ἡ σύγχυση τῶν προσώπων καί τῶν ἐνεργειῶν τους καί ἡ πρόκληση ἀποριῶν ἢ καί ἐκφράσεων ὅπως αὐτή τῆς Διασαφήσεως, τήν ὁποία εἶδαμε στήν ἀρχή, καί μᾶς ἔδωσε τήν ἀφορμή νά προβοῦμε σέ μία διασαφήση τῆς «Διασαφήσεως».

Βάσει πάντως κατά πρώτη ἀνάγνωση καί ἀπόδοση τοῦ χωρίου Ρωμ. 8,11, καί χωρίς κανένα θεολογικό στοχασμό-ἀνάπτυξη συμπεραίνουμε:

α) Ἄλλο πρόσωπο εἶναι τό Πνεῦμα, τό Ἅγιον, καί ἄλλος ὁ ἐγείρας τόν Ἰησοῦν, ὁ Πατήρ.

β) Τό Πνεῦμα εἶναι τοῦ ἐγείραντος τόν Ἰησοῦν Πατρός.

γ) Τό Πνεῦμα εἶναι τοῦ Πατρὸς καί ὄχι τοῦ Υἱοῦ.

δ) Τό δεδομένο αὐτό μήπως ἰσοδυναμεῖ μέ τό «ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον (πηγάζον)»;

ε) Γιατί ἀλλιῶς, ἂν ἐκπορευόταν καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ, τί χρειάζοταν ἡ παρέμβαση τοῦ Πατρὸς;

Ἀκολούθως καί λαμβάνοντας ὑπ' ὄψει μας καί τούς σχολιασμούς τῶν πατέρων καί ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, θά λέγαμε: Ἡ θέληση, τό θέλημα, ἡ πρωτοβουλία, ἡ ἐνέργεια τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ξεκινάει ἀπό τόν Πατέρα, σ' Αὐτόν ἔχει τήν ἀρχή της. Ὅμως σ' αὐτά συμφωνοῦν καί συνεργοῦν καί συμμετέχουν ὅλα τά πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀπό κοινοῦ.

Ἐπίσης ἀντιπαραβάλλοντες τούς στίχους Ρωμ. 8,9 καί Ρωμ. 8, 11, μήπως πρέπει νά παρατηρήσουμε καί τήν τοποθέτηση ἢ μή τοῦ ἄρθρου «Τό»; Γιατί ἐνῶ στό στίχο Ρωμ. 8,9 λέει ἀπλῶς «Πνεῦμα Χριστοῦ» ἀντιθέτως στό στίχο Ρωμ. 8,11 λέει «Τό Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος». Δέν λέει τ.ἔ. στό Ρωμ. 8,9: «Τό Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ», ἀλλά «Πνεῦμα Χριστοῦ». Ἐπάρχει διάκριση καί διαφορά. Τό Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς τό ἐκπορευόμενον ἀπό τόν

Πατέρα, λαμβάνει και την προσωνομίαν «Πνεῦμα Χριστοῦ», γιατί πέμπεται, διέρχεται, πρόεισι, προέρχεται (procedit) καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ. Ἴσως καὶ γι' αὐτό εἶναι ἀνά γκη νά τό λαμβάνουμε διὰ τοῦ Υἱοῦ, διὰ τοῦ Χριστοῦ.

Σημ.: Ἴσως κάτι ἀνάλογα πρέπει νά προσεχθοῦν καί σέ ἄλλα σημεῖα τῆς Διασαφήσεως.

Ἐπίμετρον

Παράδειγμα: Πρὸς τό τέλος τῆς Διασαφήσεως γράφεται: «Λοιπόν εἰς τό μυστήριον τῆς σωτηρίας καί εἰς τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας, τό Πνεῦμα μᾶλλον ἐκπληρώνει παρά προεκτείνει τό ἔργον τοῦ Υἱοῦ» (σελ. 22). Ὅμως ἔχουμε τόν ἴδιο τόν Ἰησοῦ Χριστόν, ὁ ὁποῖος λέει πρὸς τούς μαθητές

Του (Ἰω. 16,12-15): «Ἐπι πολλά ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἅρτι· ὅταν δέ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τό πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὀδηγήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάση (εἰς πᾶσαν τήν ἀλήθειαν)· οὐ γάρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει λαλήσει, καί τά ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Ἐκεῖνος ἐμέ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καί ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ ἐμά ἐστιν· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καί ἀναγγελεῖ ὑμῖν». Μήπως, λοιπόν, πρέπει νά προσέξουμε ὅτι ἡ ἀνωτέρω Διασαφήση (τῆς σελ. 22), ἐκτός τοῦ ὅτι δέν ἀποδίδει καλά τό Ἰω. 16,1215, ἔρχεται σέ ἀντίθεση καί μέ τήν προηγουμένη Διασαφήση τῆς σελ. 21, μέ τήν ὁποία ἀσχοληθήκαμε διεξοδικῶς; Ἐνῶ ἀντιθέτως ἐπαληθεύει τά τοῦ Ρωμ. 8,11 καί τά σχόλια τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἡ Καινή Διαθήκη, *Τό πρωτότυπο κείμενο μέ νεοελληνική δημοτική μετάφραση*, ἔκδ. «Βιβλική Ἐταιρεία», Ἀθήνα 1985, σελ. 305.
2. Σ. Ἀγουρίδη κ.ἄ., *ὄπ. παρ.*, σελ. 302.
3. Σ. Ἀγουρίδη κ.ἄ., *ὄπ. παρ.*, σελ. 352-353.
4. Σ. Ἀγουρίδη κ.ἄ., *ὄπ. παρ.*, σελ. 394.
5. Μεγάλου Βασιλείου, *Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, Κεφ. ΚΒ', PG 32,165 D.
6. Ἰω. Χρυσόστομος, *Ἐρμηνεία εἰς τήν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολήν*, PG 60,518-519.
7. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐρμηνεία εἰς τήν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν*, PG 74,820 CD.
8. Θεοδορήτου, Ἐπισκόπου Κύρου, *Ἐρμηνεία τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς*, PG 82,132 C.
9. Οἰκουμενίου, Ἐπισκόπου Τρίκης, Παύλου *Ἐπιστολή πρὸς Ρωμαίους*, PG 118,476 A.
10. *Ὁπ. παρ.*, 476 C.
11. Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας, *Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς ἐξήγησις*, PG 124,440 B.
12. *Ὁπ. παρ.*, 440 CD.
13. Παν. Τρεμπέλα, *Ἡ Καινή Διαθήκη μετά συντόμου ἐρμηνείας, Αἱ ἐπιστολαί καί ἡ Ἀποκάλυψις*, Ἔκδ. 3η, Ἔκδ. «Ζωῆς», Ἀθήνα 1958, σελ. 37.
14. Ἡ Καινή Διαθήκη, *Τό πρωτότυπον κείμενον μέ νεοελληνικὴν μετάφρασιν*, Ἔκδ. Γ', «Ἀποστολική Διακονία», Ἀθήνα 1992, σελ. 310.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Σύστασις και Λειτουργία του Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος «Φροντίδα - Στέγη Φροντίδας Ἀτόμων Τρίτης Ἡλικίας -Μ.Κ.» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Η ΔΙΑΡΚΗΣ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 29 παρ. 2 και 59 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

2. Τὰς ὑποχρεώσεις τῆς Ποιμανούσης Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπό τὰς Εὐαγγελικὰς Ἐπιταγὰς, τοῦ Ἱεροῦ Κανόνας και τοῦ Νόμου τοῦ Κράτους πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα.

3. Τὰς ὑφισταμένας κοινωνικὰς και πνευματικὰς ἀνάγκας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως.

4. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 8/10.10.2011 Ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως.

5. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 26/27.10.2011 Ἀπόφασιν και τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1125/31.10.2011 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβα.

6. Τὴν ἀπὸ 1.11.2011 Γνωμοδότησιν τοῦ Εἰδικοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Συνιστᾷ εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως Ἐκκλησιαστικὸν Ἰδρυμα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «"Φροντίδα" - Στέγη Φροντίδας ἀτόμων τρίτης ἡλικίας - Μ.Κ.» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως, τὸ ὁποῖον θὰ λειτουργῇ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἐπομένου Κανονισμοῦ:

Κανονισμός

Διοικήσεως, Διαχειρίσεως και Λειτουργίας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος «"Φροντίδα" - Στέγη Φροντίδας ἀτόμων τρίτης ἡλικίας - Μ.Κ. τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Ἄρθρον 1

Δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 26/27.10.2011 ΠΡΑΞΕΩΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως και Σταυρου-

πόλεως κ. ΒΑΡΝΑΒΑ και σύμφωνα με τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες συνιστᾶται στὴν περιφέρεια τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως και ὑπὸ τὴν ἐποπτεία και τὴν εὐθύνη αὐτῆς Ἐκκλησιαστικὸν Ἰδρυμα πού θὰ λειτουργῇ ὡς ἐξαρτημένη Ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρα με τὴν ἐπωνυμία «Φροντίδα - Στέγη Φροντίδας Ἀτόμων Τρίτης Ἡλικίας - Μ.Κ.», πού θὰ διέπεται ἀπὸ τίς διατάξεις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ. Ἔδρα τοῦ Ἰδρύματος τούτου εἶναι ὁ Δῆμος Νεαπόλεως Συκεῶν τῆς Περιφερειακῆς Ἐνότητος Θεσσαλονίκης. Τὸ Ἰδρυμα θὰ στεγασθεῖ σὲ κτηριακὸ συγκρότημα πού θὰ κατασκευασθεῖ ἐπὶ οἰκοπέδου τοῦ Δήμου Χορτιάτη - Δ.Δ. Φιλιῦρου ἰδιοκτησίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Τὸ Ἰδρυμα ἔχει δική του σφραγίδα με δύο ἐπάλληλους κύκλους, ἡ ὁποία φέρει στὸ κέντρο τῆς τὴν παράσταση τοῦ Καλοῦ Ποιμένα. Στὸν μὲν ἐξωτερικὸ κύκλον ἀναγράφονται οἱ λέξεις «ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ», στὸν δὲ ἐσωτερικὸ οἱ λέξεις «ΦΡΟΝΤΙΔΑ - ΣΤΕΓΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ - Μ.Κ.».

Ἄρθρον 2

1. Σκοπὸς τοῦ Ἰδρύματος εἶναι ἡ παροχή και ἐξασφάλιση, χωρὶς ἐπίδιωξη ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους, σὲ κατάλληλους και εἰδικὰ ἐξοπλισμένους χώρους του, διαμονῆς, διατροφῆς, ἱατροφαρμακευτικῆς και κάθε ἐν γένει περιθαλψῆς, πνευματικῆς και ψυχολογικῆς ὑποστήριξης και συμπαράστασης, ψυχαγωγίας, ἀπασχόλησης, προσασίας, φροντίδας, στοργῆς, θαληπωρῆς, ἀνακούφισης και ἀγάπης σὲ ὑπερήλικα ἄτομα με συμπληρωμένο τὸ 55ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους (αὐτοεξυπηηρετούμενα ἢ μὴ), ἄνδρες και γυναῖκες, ἀποδεδειγμένα ἄπορα, ἀλλὰ και ἀσφαλισμένα, ἀποδεδειγμένα ἀνασφάλιστα, ἀλλὰ και ἀσφαλισμένα, πού κατοικοῦν ἐντὸς τῆς περιφέρειας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως. Τὰ ἀποδεδειγμένα ἄπορα ἢ ἀνασφάλιστα ἄτομα περιθαλπνται δωρεάν, ἀπαλλασσόμενα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση καταβολῆς τροφείων. Τὰ ὑπόλοιπα ὑπερήλικα ἄτομα καταβάλλουν στὸ Ἰδρυμα ποσὸ τροφείων κατὰ μῆνα, τὸ ὕψος τοῦ ὁποίου προσδιορίζεται πρὸς ἀναλογικὴ κάλυψη τῶν ἐξόδων λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος και μόνο,

σύμφωνα με τη διάταξη των εδαφίων α και β της παραγ.1 του άρθρου 1 της Υ.ΑΠ4/οικ.4690 (Υγείας)/30-08/11.09.1996.

2. Ειδικότερα το Ίδρυμα λειτουργεί ως Μονάδα Φροντίδας Ηλικιωμένων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Μ.Φ.Η.- Μ.Κ.) και εξασφαλίζει υποχρεωτικά στους περιθαλπόμενους τα ακόλουθα:

- Υγιεινή διαμονή προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε κατηγορίας περιθαλπόμενων, καθώς και ασφαλή και άνετη διαβίωσή τους.

- Υγιεινή και έπαρκή διατροφή ανάλογη με την κατάσταση της υγείας κάθε περιθαλπόμενου, με ελάχιστο ημερήσιο όριο τής 1600 θερμίδες τροφής με τη σωστή ποιοτική σύνθεση.

- Συνεχής φροντίδα για την ατομική καθαριότητα των περιθαλπόμενων καθώς και την καθαριότητα των χώρων της Μονάδος.

- Τακτική ιατρική παρακολούθηση καθώς και έγκαιρη και κατάλληλη για κάθε περιθαλπόμενο ιατροφαρμακευτική βοήθεια και πρόσκαιρη νοσηλεία.

- Η νοσηλεία θά περιορίζεται στην έγκαιρη διάγνωση της ασθένειας και τη μέριμνα για την έγκαιρη εισαγωγή στο ένδεδειγμένο νοσηλευτήριο.

- Δυνατότητα αυτοεξυπηρέτησης και αυτοπροστασίας με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων διευκόλυνσης των περιθαλπόμενων (χειρολαβές, χειρολισθήρες, άπληά και ειδικά μπαστούνια, περιπατητήρες κ.λπ.).

- Προσφορά και διευκόλυνση απασχόλησης, ψυχαγωγία, ψυχολογική βοήθεια, ανάλογα με την ηλικία, κατάσταση και περίπτωση του περιθαλπόμενου.

- Φυσικοθεραπεία με την εφαρμογή άπληών φυσικοθεραπευτικών ή κινησιοθεραπευτικών μεθόδων ή μέριμνα για την περαιτέρω ειδική θεραπεία σε φυσικοθεραπευτήρια, με σκοπό τη βελτίωση των δυνατοτήτων αυτοεξυπηρέτησής τους, εφόσον αυτή κρίνεται έπιστημονικώς έφικτή.

- Δυνατότητα άσκησης των θρησκευτικών τους καθηκόντων και συμμετοχή, εφόσον τό έπιτρέπει ή κατάσταση τους, σε πολιτιστικές και καλλιτεχνικές έκδηλώσεις.

- Τόν όφειλόμενο στην ανθρώπινη άξια σεβασμό και ένδιαφέρον, άνεξαρτήτως της σωματικής ή πνευματικής κατάστασης του περιθαλπόμενου.

3. Τό Ίδρυμα όφείλει νά έπιτρέπει στον Κοινωνικό ή Κοινωνική Σύμβουλο πού όρίζεται σε αυτό, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγ. 4 του άρθ. 1 του Ν.2345/1995, την έλευθερη πρόσβαση σε όλους τους χώρους του και νά εξασφαλίζει σε αυτόν - αυτήν την άκώλυτη άσκηση των καθηκόντων έπίβλεψης και συνεχούς παρακολούθησης των ύπηρεσιών πού παρέχονται ως πρός την ποιότητα και την έπαρεια αυτών. Έπίσης ως Μονάδα Φροντίδας Ηλικιωμένων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ύπόκειται, ως πρός την πιστή εφαρμογή των σχετικών κειμένων διατάξεων, στην έποπτεία της κατά νόμο άρμόδιας Περιφερειακής Ένότητας.

4. Τό Ίδρυμα διατηρεί τό δικαίωμα νά άποτυπώνει όπτικά, άκουστικά και όπτικοακουστικά (μέ φωτογραφίες, μαγνητοταινίες, βιντεοταινίες κ.ά.) όποιαδήποτε έκδήλωση πραγματοποιείται στους χώρους του και νά χρησιμοποιεί, σύμφωνα με τό όρθόδοξο χριστιανικό πνεύμα και ήθος, τά μέσα αυτά για την προβολή των δραστηριοτήτων του και την έν γένει προαγωγή των σκοπών του.

Άρθρον 3

Διοίκηση - Διοικητικό Σύμβουλο

1. Τό Ίδρυμα διοικείται από έπταμελές Διοικητικό Σύμβουλο πού άπαρτίζεται από:

α) τόν έκάστοτε Μητροπολίτη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως ως Πρόεδρο, μέ νόμιμο άναπληρωτή του σε περίπτωση άπουσίας ή κωλύματός του, τόν έκάστοτε Πρωτοσύγκελλο ή τόν έκάστοτε Γενικό Έρχιερατικό Έπίτροπο της Έρεās Μητροπόλεως, και έξι μέλη, άνδρες ή γυναίκες, πού κατοικούν έντός της περιφέρειας της Έρεās Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως ή κατάγονται από αυτή και διακρίνονται για την ευσέβεια, τό ήθος, την πνευματική κατάρτιση, την ώριμότητα και τό ένδιαφέρον τους για τη ζωή και τό έργο της Έκκλησίας, διοριζόμενα από τόν Μητροπολίτη, μέ τούς νόμιμους άναπληρωτές τους.

2. Τά παραπάνω έξι μέλη του Δ.Σ. διορίζονται μαζί μέ τά άναπληρωματικά μέλη για μία τριετία από τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως. Τό άξίωμα τους είναι τιμητικό και άμισθο οι δέ χρηματίσσαντες μέλη του Δ.Σ. όχι όμως πέραν των τριών συνεχόμενων περιόδων, μπορούν νά έπαναδιορισθούν.

3. Μέλη του Δ.Σ. πού παραιτούνται ή δέν άνταποκρίνονται στα καθήκοντά τους ή δέν συμμετέχουν άδικαιολόγητα σε περισσότερες από τέσσερις συνεχείς συνεδριάσεις ή προβαίνουν σε ένέργειες πού έρχονται σε αντίθεση με τόν σκοπό του Ίδρύματος, παύονται και αντικαθίστανται μέ νέα μέλη από τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη.

4. Τό Δ.Σ. συγκροτείται σε σώμα κατά την πρώτη συνεδρίασή του και συνέχεται τακτικά κάθε δύο μήνες και έκτάκτως όταν παρίσταται ανάγκη, ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου, ή όποια έμπεριέχει τά θέματα της ήμερήσιας διάταξης ή σε περίπτωση άπουσίας ή κωλύματός του, του νομίμου άναπληρωτή του.

5. Τό Δ.Σ. βρίσκεται σε άπαρτία όταν παρίσταται όπωσδήποτε ό Πρόεδρος ή σε περίπτωση άπουσίας ή κωλύματος αυτού ό νόμιμος άναπληρωτής του και τρία από τά μέλη του, οι δέ άποφάσεις αυτού λαμβάνονται κατά πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ίσοψηφίας ύπερισχύει ή ψήφος του Προέδρου ή σε περίπτωση άπουσίας ή κωλύματος αυτού του νομίμου άναπληρωτή του.

6. Τό Δ.Σ. βρίσκεται σε άπαρτία όταν παρίσταται όπωσδήποτε ό Πρόεδρος ή σε περίπτωση άπουσίας ή κωλύματος αυτού, ό νόμιμος άναπληρωτής του και τρία από τά μέλη του, οι δέ άποφάσεις αυτού λαμβάνονται κατά πλειοψηφία των παρόντων μελών.

οψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου ή σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος αυτού, του νόμιμου αναπληρωτή του.

7. Κατά τις συνεδριάσεις του Δ.Σ. τηρούνται πρακτικά στα οποία καταχωρούνται οι αποφάσεις που λαμβάνονται, αλλά και οι απόψεις των μειοψηφούντων μελών. Τα πρακτικά δέ αυτά υπογράφονται από όλα τα παρόντα μέλη.

8. Στις συνεδριάσεις του Δ.Σ. μετέχει άνευ ψήφου και ο Διευθυντής του Ίδρυματος που διορίζεται από το Δ.Σ., εισηγείται δέ τα θέματα της ημερήσιας διάταξης.

Άρθρον 4

Άρμοδιότητες Διοικητικού Συμβουλίου

Τό Διοικητικό Συμβούλιο του Ίδρυματος έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες: α) σύνταξη έσωτερικού Κανονισμού, ό οποίος θά έγκριθει από τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη και θά ρυθμίζει λεπτομερώς τήν όργάνωση και λειτουργία του Ίδρυματος (π.χ. τήν κατανομή τής εργασίας και τών καθηκόντων του έμμισθου και άμισθου προσωπικού, τυχόν άμοιβές και μισθούς, τήν όργάνωση του Ίδρυματος, ώρARIO ύποδοχής κοινού, άλληληλογραφία κ.λπ.).

β) αποφασίζει για κάθε θέμα που άφορ ά στην όργάνωση, διοίκηση, λειτουργία, διαχείριση και άξιοποίηση τών έν γένει περιουσιακών στοιχείων και διάθεση τών πόρων του Ίδρυματος, καθώς και για κάθε ένέργεια που σχετίζεται με τήν έκπλήρωση του σκοπού αυτού, γ) συνεργάζεται με τό Μητροπολιτικό Συμβούλιο, καθώς και με τά Έκκλησιαστικά Συμβούλια τών Έρων Ναών και τά Ήγουμενοσυμβούλια τών Έρων Μονών τής περιφέρειας τής Έρας Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως, τούς πολιτικούς, έπιστημονικούς, φιλανθρωπικούς κ.ά. Συλλόγους, καθώς και με τή Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τήν Τοπική Αυτοδιοίκηση, τούς τοπικούς φορείς και έν γένει τίς άρμόδιες κρατικές υπηρεσίες για τήν έπίτευξη τών σκοπών του Ίδρυματος, δ) μεριμνά για τήν όρθή, όμαλή και άπρόσκοπτη λειτουργία του Ίδρυματος, ε) καταρτίζει τόν έτήσιο προϋπολογισμό και άπολογισμό του Ίδρυματος, στ) καθορίζει και συνιστά για τήν κάλυψη τών άναγκών του Ίδρυματος τίς θέσεις του προσωπικού (διοικητικού, ιατρικού, νοσηλευτικού, ειδικού και βοηθητικού) και αποφασίζει για τήν πρόσληψη και τήν παύση αυτού, για τά καθήκοντα, τίς άρμοδιότητες και τίς άποδοχές του, καθώς και για τά λοιπά συναφή ζητήματα σύμφωνα πάντα με τίς διατάξεις τής κειμένης νομοθεσίας, ζ) αποφασίζει επί τών αιτήσεων εισαγωγής υπερνηλικών άτόμων στό Ίδρυμα, για τά σχετικά με τήν καταβολή ποσού τροφείων κατά μήνα στίς περιπτώσεις που αυτό προβλέπεται και έν γένει για κάθε άλλο θέμα τό όποίο δέν προβλέπεται στόν παρόντα Κανονισμό.

Άποφασίζει για τήν άποδοχή ή άποποίηση δωρεών, κληρονομιών και κληροδοσιών, καθώς και για τήν ανακήρυξη δωρητών, ευεργετών και μεγάλων ευεργετών του Ίδρυματος.

Άποφασίζει για τή διοργάνωση διαφόρων έκδηλώσεων, που πραγματοποιούνται στούς χώρους του Ίδρυματος σύμφωνα με τούς σκοπούς αυτού.

Όποιοδήποτε θέμα ανακύπτει κατά τήν έφαρμογή του παρόντος Κανονισμού και δέν προβλέπεται ρητώς άπ' αυτόν ρυθμίζεται με άπόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, ή όποία θά ύποβάλλεται πρός έγκριση στόν οικείο Μητροπολίτη.

Άρθρον 5

Άρμοδιότητες του Προέδρου

Ό Πρόεδρος του Δ.Σ. α) έχει τήν έποπτεία όργάνωσης, διοίκησης, λειτουργίας, διαχείρισης και άξιοποίησης έν γένει τών περιουσιακών στοιχείων και διάθεσης τών πόρων του Ίδρυματος και συντονίζει τά μέλη του Δ.Σ. για τήν ύλοποίηση τών σκοπών του Ίδρυματος, β) εκπροσωπεί τό Ίδρυμα ένώπιον κάθε Διοικητικής, Δικαστικής και Έκκλησιαστικής Άρχης και όποιασδήποτε άλλης Άρχης και σε όλες του τίς σχέσεις με άλλα Ίδρύματα, Όργανισμούς, νομικά και φυσικά πρόσωπα, γ) λαμβάνει γνώση όλων τών εισερχομένων και έξερχομένων έγγραφων του Ίδρυματος και υπογράφει όλη τήν άλληληλογραφία, τά οικονομικής φύσης έγγραφα, τά συμβόλαια και τίς συμβάσεις αυτού, δ) συγκαλεί τό Δ.Σ. σε τακτικές και έκτακτες συνεδριάσεις, καταρτίζει τήν ημερήσια διάταξη αυτών και διευθύνει τίς συζητήσεις.

Άρθρον 6

Προσωπικό του Ίδρυματος

1. Τό προσωπικό του Ίδρυματος διακρίνεται σε έμισθο και έθελοντικό. Τό έμισθο προσωπικό προσλαμβάνεται, άπασχολείται, άμείβεται και παύεται άπό τό Δ.Σ. σύμφωνα με τίς διατάξεις τής κειμένης νομοθεσίας. Στό έθελοντικό προσωπικό συγκαταλέγονται όσοι με τή θέλησή τους και άνευ άμοιβής παρέχουν τίς υπηρεσίες τους στό Ίδρυμα.

2. Τό προσωπικό έμισθο και έθελοντικό διακρίνεται περαιτέρω σε Διοικητικό, Ίατρικό, Νοσηλευτικό, Ειδικό και Βοηθητικό. Συνιστώνται δέ για τήν κάλυψη τών άναγκών του Ίδρυματος οι κατά κατηγορία ακόλουθες θέσεις, όπως λεπτομερώς περιγράφονται κατωτέρω:

A. Διοικητικό

I) Μία (1) θέση Διευθυντού, πτυχιούχου τουλάχιστον Άνωτέρας Κρατικής Σχολής, πρακτικής ή θεωρητικής κατεύθυνσης. Στήν έν λόγω θέση δύναται νά διορίζεται άπό τό Δ.Σ. του Ίδρυματος ιερέας, έφημέριος ή συνταξιούχος με τά άνω προσόντα, με έπιμίσθιο κατά συμφωνία και τριετή θητεία, ή όποία ανανεώνεται κατά τήν κρίση του Δ.Σ.. Ό Διευθυντής μεταξύ άλλων έχει τήν κύρια ευθύνη και μεριμνά, συνεργαζόμενος με τόν Πρόεδρο του Ίδρυματος, για τήν όρθή και άπρόσκοπτη όργάνωση και λειτουργία του Ίδρυματος και για όλα τά σχετικά θέματα.

II) Μία (1) θέση Έπιμελητοϋ, πτυχιούχου τουλάχιστον Άνωτέρας Κρατικής Σχολής για άσκηση καθηκόντων

Γραμματέως του Ίδρυματος. Ο Έπιμελητής μεταξύ άλλων τηρεί με τις οδηγίες του Διευθυντού το Βιβλίο Πρωτοκόλλου εισερχομένων και εξερχομένων έγγραφων του Ίδρυματος, συντάσσει όλα τα έγγραφα και γενικώς διεκπεραιώνει όλη την αλληλογραφία του Ίδρυματος περί της οποίας ενημερώνει τον Πρόεδρο και την οποία προωθεί σε αυτόν για υπογραφή. Επίσης τηρεί το Βιβλίο Πρακτικών των συνεδριάσεων του Δ.Σ. του Ίδρυματος, φροντίζει για τη διασφάλιση των αρχείων του Ίδρυματος και τη φύλαξη της σφραγίδας του και τηρεί και τα υπόλοιπα Γενικά Βιβλία και στοιχεία του Ίδρυματος.

III) Μία (1) θέση Διαχειριστού - Λογιστού άποφοίτου Λυκείου ή ΙΕΚ οικονομικής κατεύθυνσης για άσκηση καθηκόντων Ταμιά του Ίδρυματος. Ο Διαχειριστής - Λογιστής μεταξύ άλλων και σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες, υποδείξεις και εντολές του Διευθυντού, ο οποίος έχει την άμεση ευθύνη, α) φροντίζει για την εκτέλεση των αποφάσεων του Δ.Σ. που αφορούν στη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων και στη διάθεση των πόρων του Ίδρυματος, β) τηρεί και φυλάσσει το Βιβλίο Ταμείου καθώς και τα τριπλότυπα Γραμμάτια Εισπράξεων και Έντάλματα Πληρωμών, γ) εισπράττει με τριπλότυπα Γραμμάτια Εισπράξεων, τα οποία συνοπογράφει με τον Πρόεδρο και τον Διευθυντή, κάθε έσοδο του Ίδρυματος και διενεργεί τις πληρωμές που αποφασίζει το Δ.Σ. διά τριπλότυπων Ένταλμάτων Πληρωμών, τα οποία επίσης συνοπογράφει, όπως και όλα τα οικονομικής φύσης έγγραφα, με τον Πρόεδρο και το Διευθυντή, δ) ευθύνεται για τη φύλαξη του περιεχομένου του Ταμείου του Ίδρυματος, των χρηματογράφων και κάθε φύσης αποδεικτικών εγγράφων, καταθέτει το χρηματικό πλεόνασμα από την οικονομική διαχείριση του Ίδρυματος, το οποίο υπερβαίνει το ποσό περί του ύψους του οποίου αποφασίζει το Δ.Σ., για την κάλυψη των τρεχουσών και έκτακτων αναγκών σε μία από τις Τράπεζες που λειτουργούν στη Νεάπολη (σε λογαριασμό Ταμειευτηρίου) στο όνομα του Ίδρυματος και διενεργεί καταθέσεις και αναλήψεις, τις τελευταίες μόνο με έξουσιοδότηση του Προέδρου, ε) φροντίζει για την έγκαιρη σύνταξη εν σχεδίο και υποβολή στο Δ.Σ. του ετήσιου Προϋπολογισμού και Απολογισμού του Ίδρυματος. Ο Προϋπολογισμός και Απολογισμός συντάσσονται από τον Διαχειριστή - Λογιστή και υπογράφονται από τον ίδιο και τον Πρόεδρο του Ίδρυματος, εγκρίνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο και υποβάλλονται στο Μητροπολιτικό Συμβούλιο προς έγκριση. στ) τηρεί και φυλάσσει και τα υπόλοιπα Διαχειριστικά Βιβλία και στοιχεία του Ίδρυματος, ζ) μεριμνά για την προμήθεια εξοπλισμού, τροφίμων κ.ά. του Ίδρυματος.

B. Ιατρικό

Μία (1) θέση Ιατρού, ο οποίος και είναι υπεύθυνος για θέματα υγειονομικής εν γένει φύσης με μερική άπασχόληση ήμερησίως.

Γ. Νοσηλευτικό

I) Μία (1) θέση Προϊσταμένου-ns, κατά προτίμηση άποφοίτου Σχολής τετραετούς φοίτησης Νοσηλευτριών ή Έπισκεπτών-τριών Ύγείας ή τριετούς φοίτησης με διετή τουλάχιστον νοσηλευτική πείρα.

II) Τέσσερις (4) θέσεις Νοσηλευτριών ή Βοηθών Νοσηλευτών.

III) Τέσσερις (4) θέσεις Βοηθών νοσηλευτικού προσωπικού.

IV) Τρεις (3) θέσεις Βοηθών νοσηλευτικού προσωπικού για την κάλυψη του νυκτερινού ωραρίου εργασίας.

Δ. Ειδικό

I) Δύο (2) θέσεις Φυσικοθεραπευτή-τριας

II) Δύο (2) θέσεις Κοινωνικού-ής Λειτουργού.

III) Μία (1) θέση Ψυχολόγου με μερική ήμερησια άπασχόληση.

IV) Μία (1) θέση έργοθεραπευτού-τριας με δίωρη ήμερησια άπασχόληση.

E. Βοηθητικό

I) Μία (1) θέση Μάγειρα-Μαγειρίσσας.

II) Μία (1) θέση Βοηθού Μάγειρα, ο οποίος να καλύπτει το βραδινό ωράριο εργασίας.

III) Πέντε (5) θέσεις Καθαριστριών και Τραπεζοκόμων.

IV) Δύο (2) θέσεις Πλυντριών.

V) Μία (1) θέση τεχνίτη Ηλεκτρολόγου - Ύδραυλικού ως συντηρητή άποφοίτου Έπαγγελματικού Έκπαιδευτηρίου.

3. Η πλήρωση των θέσεων που προαναφέρθηκαν πλην αυτών που σύμφωνα με τις διατάξεις της κειμένης νομοθεσίας επιβάλλεται να πληρωθούν, θά γίνεται σύμφωνα με τις ανάγκες, αλλά και σε συνδυασμό με τις οικονομικές δυνατότητες του Ίδρυματος και κατά τα όριζόμενα για την πρόσληψη εργαζομένων ιδιωτικού δικαίου.

Άρθρον 7

Τηρούμενα Βιβλία

1. Το Ίδρυμα τηρεί με τη μέριμνα του Έπιμελητού τα Γενικά αυτού Βιβλία και στοιχεία, θεωρημένα για κάθε νόμιμη χρήση από την Ίερά Μητρόπολη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως, ήτοι: α) το Βιβλίο Πρωτοκόλλου εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων, β) το Βιβλίο Πρακτικών των Συνεδριάσεων του Δ.Σ., γ) το Ήμερολόγιο εισερχομένων και εξερχομένων περιθαληπομένων και μεταβολών περιθαληψής τους, δ) τους Ατομικούς Φακέλους περιθαληπομένων πλήρως ήμερωμένων, οι οποίοι περιέχουν και καρτέλες φαρμακευτικής άγωγής και διαίτας, όταν υπάρχει ειδικός λόγος. Οι φάκελοι αυτοί θά φυλάσσονται επί μία πενταετία από την καθ' οιονδήποτε τρόπο άποχώρηση του περιθαληπομένου, ε) το Βιβλίο Αποβιούντων, στ) το Μητρώο προσωπικού τηρούμενο κατά κατηγορία προσωπικού (Διοικητικό, Ιατρικό, Νοσηλευτικό, Ειδικό και Βοηθητικό), του οποίου η σχετική κατάσταση θεωρημένη ανά έξάμηνο από την

άρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Έργασίας, θα αναρτάται στο Γραφείο της Διεύθυνσης.

2. Επίσης το Ίδρυμα πού έχει ίδια διαχείριση, τηρεί με μέριμνα του Διαχειριστή-Λογιστή τὰ Διαχειριστικά αυτού βιβλία και στοιχεία, σύμφωνα με τὸ σύστημα τήρησης τῶν λογιστικῶν Βιβλίων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων, θεωρημένα γιά κάθε νόμιμη χρήση ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως, ἤτοι α) τὸ Βιβλίο Ταμείου, στό ὁποῖο καταχωροῦνται κατά χρονολογική σειρά καί με λογιστική τάξη ὅλα τὰ ἔσοδα καί ἔξοδα τοῦ Ἰδρύματος, καθώς καί τὰ ἀριθμημένα κατ' αὐξοντα ἀριθμό τριπλότυπα Γραμμάτια Εἰσπράξεων καί Ἐντάλματα Πληρωμῶν, β) τὸ Βιβλίο Κτηματολογίου, στό ὁποῖο καταγράφεται ὅλη ἡ ἀκίνητη περιουσία τοῦ Ἰδρύματος, γ) τὸ Βιβλίο Ὑλικοῦ (οικοσκευῆς καί ἐξοπλισμοῦ), στό ὁποῖο καταγράφεται ὀδὸκλήρη ἡ κιντῆ περιουσία αὐτοῦ, δ) τὸ Βιβλίο Ἀποθήκης Τροφίμων.

ἄρθρον 8

Πόροι τοῦ Ἰδρύματος καί διάθεσή τους

1) Πόροι τοῦ Ἰδρύματος εἶναι: α) οἱ ἐκάστοτε ἐπιχορηγήσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως καθώς καί οἱ ὑπέρ αὐτοῦ εἰσφορές τῶν Ἱερῶν Ἐνοριακῶν καί Προσκυνηματικῶν Ναῶν καί τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς περιφέρειας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, β) τόκοι ἀπό τίς καταθέσεις τοῦ Ἰδρύματος καί πρόσσοδοι ἀπό τήν ἀξιοποίηση τῆς κιντῆς καί ἀκίνητης περιουσίας αὐτοῦ, γ) κάθε ἄλλη πρόσσοδος σύμφωνα με τὸ ὀρθόδοξο χριστιανικό πνεῦμα, πού προέρχεται ἀπό κάθε νόμιμη πηγή καί δέν κατονομάζεται ρητά στόν παρόντα Κανονισμό, δ) προαιρετικές εἰσφορές σέ εἶδος ἢ σέ χρῆμα φίλων τοῦ Ἰδρύματος, ε) δωρεές ἐν ζωῇ ἢ αἰτία θανάτου κληρονομίες, κληροδοτήματα καί κληροδοσίες κιντῶν καί ἀκινήτων φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων, στ) Κρατικές ἐπιχορηγήσεις, ἐπιχορηγήσεις ἀπό τὰ εἰδικά προγράμματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, ἐπιχορηγήσεις ἐκ μέρους τῆς Νομαρχιακῆς ἢ Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης, Ὄργανισμῶν καί ἄλλων Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, ἐπιχορηγήσεις ἐκ μέρους φυσικῶν προσώπων καί κάθε νόμιμη ἐπιχορήγηση, ζ) τὰ προσδιορισμένα ποσά τροφείων κατά μήνα στίς περιπτώσεις πού ἡ καταβολή αὐτῶν προβλέπεται (εἴτε ἀπό τὰ ἴδια τὰ ὑπερήλικα ἄτομα ἐξ ἰδίων πόρων, εἴτε ἀπό τὰ ἀσφαλιστικά ταμεία τους, εἴτε ἀπό τήν κοινωνική κρατική πρόνοια, εἴτε ἀπό τοὺς οἰκείους τους).

II) Οἱ ἀνωτέρω πόροι διατίθενται με ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος γιά α) τή διαμονή, διατροφή, ἱατροφαρμακευτική καί κάθε ἐν γένει περίθαλψη καί φροντίδα τῶν περιθαλλομένων, β) τήν ἀντιμετώπιση τῶν δαπανῶν συντήρησης, ἐπισκευῆς καί ἀνακαίνισης τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος καί τῶν δαπανῶν κοινοχρήστων, γ) τήν ἀντιμετώπιση τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν διοίκησης καί λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος, δ) τήν προμήθεια τοῦ ἀπαι-

τούμενου ἐξοπλισμοῦ καί λοιπῶν κιντῶν περιουσιακῶν στοιχείων καί ἀναλώσιμων πρὸς κάλυψη τῶν σχετικῶν ἀναγκῶν, ε) τίς ἀμοιβές καί τίς ἀσφαλιστικές ἐργοδοτικές εἰσφορές τοῦ ὑπηρετούντος ἔμμισθου προσωπικοῦ σύμφωνα με τίς διατάξεις τῆς κειμένης νομοθεσίας, στ) τήν ἀπόδοση κάθε ἄλλης ὀφειλῆς τοῦ Ἰδρύματος πού ἀναγράφεται στόν ἐγκεκριμένο προϋπολογισμό καί τήν κάλυψη κάθε ἄλλης δαπάνης πού ἀποσκοπεῖ στήν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἰδρύματος.

ἄρθρον 9

Τὸ παρόν Ἰδρυμα καταργεῖται με ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου κατόπιν αἰτιολογημένης ἀπόφασης τοῦ Δ.Σ. αὐτοῦ, γιά τή λήψη τῆς ὁποίας εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ψήφος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ὡς Προέδρου, ὅταν δέν ἐκπληρῶνει τίς ἐκκλησιολογικές αὐτοῦ προϋποθέσεις καί τήν ἀποστολή του, ὅταν παρεκκλίνει τοῦ σκοποῦ του ἢ καταστῆ ἀνέφικτη ἡ λειτουργία του. Σέ κάθε περίπτωση κατάργησης τοῦ Ἰδρύματος κάθε κιντὸ ἢ ἀκίνητο περιουσιακό αὐτοῦ στοιχεῖο, καθώς καί κάθε δικαίωμα καί ἀξίωση αὐτοῦ ἀνήκει αὐτοδικαίως στό Νομικό Πρόσωπο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως.

ἄρθρον 10

Ὁ παρῶν Κανονισμός τροποποιεῖται ἀπό τή Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο κατόπιν αἰτιολογημένης ἀπόφασης τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος, γιά τή λήψη τῆς ὁποίας εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ψήφος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ὡς Προέδρου.

ἄρθρον 11

Ὁ παρῶν Κανονισμός καθώς καί ἡ ἀπόφαση τροποποιήσεως ἢ καταργήσεως του ἰσχύει ἀπό τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ στό ἐπίσημο Δελτίο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καί στό Φύλλο τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

ἄρθρον 12

Ἡ σύσταση Ἰδρύματος με τίς διατάξεις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ, τὸ ὁποῖο θά λειτουργεῖ σέ ἀκίνητο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καί με τή συνδρομή ἐθελοντῶν συνεργατῶν, δέν προκαλεῖ δαπάνη σέ βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως, ἡ δέ δαπάνη μισθοδοσίας τοῦ μελλοντικοῦ ἔμμισθου προσωπικοῦ θά προέλθει καί θά προσδιοριστεῖ ἀπό τίς κανονιστικές πράξεις τῆς διαδικασίας προσλήψεως τοῦ ἀναγκαίου προσωπικοῦ.

Ἀθῆναι 3.11.2011

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ὁ Διαυθείας Γαβριήλ

Περί Τροποποίησης του Κανονισμού Λειτουργίας
του «Πνευματικού Κέντρου “Γεώργιος Σωτηρίου Σουρλατζής”
Ίερού Ναού Ἀναλήψεως Κυρίου Κορωπίου
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 29 παρ. 2 τοῦ Νόμου 590/1977: «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

2. Τὴν ἀπὸ 22.11.1993 Ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολίτου Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς, περὶ συστάσεως Ἑνοριακοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν Ἀναλήψεως Κυρίου Κορωπίου μέ τὴν ἐπωνυμία «Πνευματικὸ Κέντρο “Γεώργιος Σωτηρίου Σουρλατζής” Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως Κυρίου Κορωπίου» καί τὸν Κανονισμόν λειτουργίας αὐτοῦ (Φ.Ε.Κ. 122/Β'/23.2.1994).

3. Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 7/2010 Πρακτικόν τοῦ Δ.Σ. τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου «Γεώργιος Σ. Σουρλατζής», τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως Κυρίου Κορωπίου.

Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2/28.3.2011 Ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς.

4. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 446/248/6.4.2011 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

ἄρθρον 1

Τροποποιεῖ καί ἀντικαθιστᾷ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Κανονισμοῦ λειτουργίας τοῦ «Πνευματικοῦ Κέντρου “Γεώργιος Σωτηρίου Σουρλατζής” Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως Κυρίου Κορωπίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς» (Φ.Ε.Κ. 122/Β'/23.2.1994) ὡς ἐξῆς:

« ἄρθρον 1
Ἐπωνυμία - Ἔδρα

Εἰς τὸ Κορωπὶ Ἀττικῆς καί εἰς τὴν Ἑνορίαν Ἀναλήψεως Κυρίου συνιστᾶται Ἐκκλησιαστικόν Ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἐξηρητημένην ὑπηρεσίαν τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἑνορίας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως Κυρίου Κορωπίου, αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Πνευματικὸν Κέντρον «Γεώργιος Σ. Σουρλατζής» Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως Κυρίου Κορωπίου. Τὸ συνιστώμενον Πνευματικὸν Κέντρον στεγάζεται εἰς τὸν ἀΐθρονον τοῦ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Δημ. Σουρλατζῆ ἀρ. 2, κτιρίου, τὸ ὁποῖον παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑνορίαν «Ἀναλήψεως Κυρίου» πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὑπὸ τοῦ Σωτ. Σουρλατζῆ, διὰ δωρεᾶς ἐν ζωῇ, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 15943/15.12.1993 Συμβολαιογραφικῆς Πράξεως τῆς Συμβολαιογράφου Κρωπίας κ. Ὑλγας Παπατσούνη.

ἄρθρον 2

Ἡ ἰσχὺς τῆς παρούσης ἀποφάσεως ἰσχύει ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς της εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ Ἀπόφασις αὐτὴ δημοσιεύεται καί εἰς τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ἄρθρον 3

Ἡ ἔκδοσις τῆς παρούσης ἀποφάσεως οὐδεμίαν δαπάνην προκαλεῖ εἰς βᾶρος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς.

Ἀθῆναι 3.11.2011

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ὁ Διαυθείας Γαβριήλ

Κανονισμός 229/2011

«Περί προστασίας των διαληλυμένων και έρημωθεισών
Ίερών Μονών και τών Έκκλησιαστικών Μνημείων»

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έχουσα υπ' όψιν:

1. τās διατάξεις τών άρθρων 3 παρ. 1, 7 παρ. 3 έδαφ. 1, 13, 17 παρ. 1, 111 παρ. 1 Σύντ. 1975, 17, 105 Σύντ. 1952, 19 Σύντ. 1927, 17, 109 Σύντ. 1911, 17, 103 Σύντ. 1864, 12, 103 Σύντ. 1844,
2. τήν διάταξιν του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου τής Ε.Σ.Δ.Α. και τήν απόφασιν Εύρ.Δ.Δ.Α. τής 9.12.1994 Ί. Μοναί κατά Έλλάδος (10/1993/405/483-484)
3. τās διατάξεις τών άρθρων 1 παρ. 4, 3, 4 περ. ε, 9, 29 παρ. 2, 42, 39 πα. 3 έδαφ. 2, 46 παρ. 2 και 62 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί του Καταστατικού Χάρτου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος» (Φ.Ε.Κ. Α΄ 146),
4. τά από 25.9.1833 και υπ' αριθμ. 1/1833 Β.Δ/τά (ΦΕΚ 1/13.2.1833)
5. τά άρθρα 73 παρ. 1 του Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ Α΄ 153), 88 του Ν. 2200/1940 (ΦΕΚ Α΄ 42) και 7 του Ν. 3800/1957 (ΦΕΚ Α΄ 56),
6. τήν ανάγκην θεσπίσεως κανονιστικού πλαισίου διά τήν διάσωσιν τής Ίερότητας και του μνημειακού χαρακτήρος τών διαληλυμένων και έρημωθεισών Ίερών Μονών τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, ως και διά τήν καταγραφήν, διάσωσιν και αξιοποίησιν τής περιουσίας τών, έν όψει τής από πολλού χρόνου εκθέσεως των εις τήν εγκατάλειψιν και διαρπαγήν ένιστε δέ και εις τήν βεβήλωσιν του Ίερού και μνημειακού χαρακτήρος αυτών,
7. τήν από 5.5.2010 γνωμάτευσιν του Είδικοϋ Νομικού Συμβούλου τής Ίερας Συνόδου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος,
8. τήν από 21.4.2010 πρότασιν τής Δ.Ε. τής Ε.Κ.Υ.Ο.
9. τήν από 6.5.2010 απόφασιν τής Δ.Ι.Σ.,

ΨΗΦΙΖΕΙ

Τόν υπ' αριθμ. 229/2011 Κανονισμόν έχοντα οϋτω:

Κανονισμός 229/2011
«Περί προστασίας των διαληλυμένων και
έρημωθεισών Ίερών Μονών και τών
Έκκλησιαστικών Μνημείων»

Άρθρον 1

Πεδίον έφαρμογής

1. «Διαληλυμένοι» καλοϋνται αι Ίεραί Μοναί, τών όποίων η παϋσις τής νομικής προσωπικότητας η τών

όργάνων διοικήσεως τών η η άφαιρέσις τής κυριότητος η διοικήσεως τής περιουσίας τών προεβλήθη καθ' οϊανδήποτε διατύπωσιν μέσφ νομοθετικών η διοικητικών πράξεων του Έλληνικού Κράτους και άνευ συντελέσεως αναγκαστικής απαλλοτριώσεως τής περιουσίας τών διά τής πραγματικής καταβολής άποζημιώσεως.

2. «Έρημωθείσι» καλοϋνται αι Ίεραί Μοναί, τών όποίων, άσχετως του χρόνου ιδρύσεως τών, εξέλιπε η μοναστική Άδελφότης, η εις πάσαν δέ περιπτώσιν εις τās όποιās άμα τή εκλείψει τής Άδελφότητος δέν έχει διορισθῆ Ήγουμενοσυμβούλιον κατ' έφαρμογήν του άρθρου 3 του Ν.Δ/τος 374/1947 η του άρθρου 39 παρ. 5 του Ν. 590/1977.

Άρθρον 2
Διοίκοις

1. Πάν στοιχείον τής κινητής και άκινήτου περιουσίας τών διαληλυμένων και έρημωθεισών Ί. Μονών διοικείται και διαχειρίζεται υπό του έπιχώριου Μητροπολίτου ως περιουσία τής Ί. Μητροπόλεως, όστις υποχρεούται να τό καταγράψη και διαφυλάττη, δικαιούται δέ να τό αξιοποιῆ η να τό καταστήσῃ δι' άποφάσεως του Μετόχιον έτέρας Ί. Μονής τής έπαρχίας του.

2. Ό Μητροπολίτης τηρεῖ και ως πρός αυτάς: α) Κτηματικών Βιβλίον, όπου περιγράφεται πάν άκίνητον κατά τά στοιχεῖα αυτου, β) Δασολόγιον, ως και γ) Άρχεῖον Τίτλων και Τεκμηρίων Ίδιοκτησίας, μέ αντίγραφα συμβολαίων, τίτλων ιδιοκτησίας, δικαστικών άποφάσεων, τοπογραφικών διαγραμμάτων και χαρτών, δημοσίων η ιδιωτικών έγγράφων και έν γένει παντός στοιχείου κρατικής η ιδιωτικής προελεύσεως, άνεξαρτήτως χρόνου εκδόσεως, άποδεικνύοντος τήν ύπαρξιν κυριότητος η τήν άσκησιν νομής παρά τών έν λόγφ Ί. Μονών επί τής περιουσίας τών.

3. Προεχόντως δέον να καταγραφῆ η περιουσία τών διαληλυμένων Ί. Μονών δυνάμει του βασιλικού διατάγματος τής 25 Σεπτεμβρίου 1833, ως και τών λοιπών διαληλυμένων και έρημωθεισών Μονών, και πρός τόν σκοπόν τουτο αξιοποιούνται, ιδίως, τά αρχεία τών κατά τόπον Κτηματικών Ύπηρεσιών του Δημοσίου και οι φάκελλοι «Μοναστριακών» εκ τών κεντρικών και περιφερειακών ύπηρεσιών τών Γενικών Άρχείων του Κράτους.

Έκ παραλήλου, είναι δυνατόν ό έπιχώριος Μητροπολίτης να προβῆ εις έφαρμογήν τών άρθρων 88 του Ν. 2200/1940 και 7 του Ν. 3800/1957.

4. Έξουσιοδοτείται διά του παρόντος ή Δ.Ι.Σ. όπως προβή εις σύστασιν καί κανονίση τά καθήκοντα καί τήν λειτουργίαν Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἢ/καί Περιφερειακῶν Ἐπιτροπῶν (παρ' ἐκάστη Ἱερᾷ Μητροπόλει ἢ Ἱερᾷ Μονῇ καί ὡς ὄργανα αὐτῶν) πρὸς καταγραφὴν τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, δι' ἰδιαίτερας κανονιστικῆς Ἀποφάσεως ἐκδιδόμενης τῇ προτάσει τῇ Δ.Ε. τῆς Ε.Κ.Υ.Ο. ἢ τοῦ ἐπιχώριου Μητροπολίτου ἀντιστοίχως, καί νομίμως δημοσιευομένης. Αἱ Ἐπιτροπαὶ σύγκεινται ἐκ κληρικῶν ἢ/καί λαϊκῶν ἐχόντων καταλλήλους γνώσεις καί ἐμπειρίαν, ἐπὶ τῷ τέλει ὑποβοηθήσεως τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων εἰς τό κατά τήν παρ. 2 ἔργον τῶν.

5. Ἡ παράγραφος 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου δέν ἐφαρμόζεται ἐάν ἡ περιουσία τῶν διαλελυμένων ἢ ἐρημωθεισῶν Ἱερῶν Μονῶν περιῆλθεν ἤδη καθ' οἰονδήποτε συνταγματικῶς νόμιμον τρόπον εἰς ἐτέραν Ἱερῶν Μονῶν.

6. Κατ' ἐξαιρέσιν, δύναται Ἱερός Ναός πάσης ὁποτεδήποτε διαλελυμένος ἢ ἐρημωθείς Ἱερᾶς Μονῆς (μετά τῆς ἀνηκούσης αὐτῆς κινήσεως καί ἀκινήτου περιουσίας), ἀσκέτως νομικοῦ καθεστώτος λειτουργίας του, ἐάν ἔχει τεθῆ εἰς τήν δημόσιαν λατρείαν, νά ἀναγνωρισθῆ ὡς Προσκύνημα κατά τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 59 παρ. 1 καί 2 τοῦ Ν. 590/1977.

ἄρθρον 3

Ἀνασύστασις καί Καταγραφή

1. Εἶναι δυνατή ἡ ἀνασύστασις διαλελυμένους ἢ ἐρημωθείς Ἱερᾶς Μονῆς κατά τήν διαδικασίαν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 39/1972 Κανονισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Α' 103) καί τοῦ ἄρθρου 39 τοῦ Ν. 590/1977, ὡς ἰσχύουσιν.

2. Ἡ κατά τὰ ἀνωτέρω ἀνασύστασις ἐπιτρέπεται καί ἐάν ἡ διαλελυμένη ἢ ἐρημωθείσα Ἱερά Μονή ἔχει περιέλθει ἀναγκαστικῶς, διά νομοθετικῆς ἢ διοικητικῆς πράξεως, ἢ δι' ἀποφάσεως τοῦ ἐπιχώριου Μητροπολίτου εἰς ἐτέραν Ἱεράν Μονήν, μὴ ἀπαιτουμένης τῆς συναιδέσεως τῆς τελευταίας διά τήν ἀνασύστασιν.

3. Δέν ἀπαιτεῖται ἐπανάδρυσις εἰς περίπτωσιν ἐρημωθείς Μονῆς, διά τήν ὁποίαν ὑφίσταται, ἀνευ ρητῆς καταργήσεώς της, νομοθετική ἢ διοικητική πρᾶξις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους περὶ ἰδρύσεώς της.

4. Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν (ἐπικειμένης) ἐπαναληтурγίας Ἱερᾶς Μονῆς ὁ ἐπιχώριος Μητροπολίτης διά ἀποφάσεώς του δύναται νά μεταβιβάζη εἰς τό (ὑπό ἴδρυσιν ἢ) ἰδρυθέν νομικόν πρόσωπον αὐτῆς τό καιῶμα διοικήσεως καί διαχειρίσεώς της (ἄχρι ἐπαναληтурγίας τῆς) διοικουμένης ὑπὸ τοῦ ἰδίου περιουσίας της καί παραδίδει κατόπιν τῆς ἰδρύσεώς της ἅπαντα τὰ ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως τηρούμενα ἀποδεικτικά στοιχεῖα τῶν ἐμπραγμάτων δικαιομάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς.

5. Ὁ ἐπιχώριος Μητροπολίτης ἔχει ἐξουσίαν καί καθῆκον πρὸς ἀνάδειξιν καί προστασίαν ἐναντι πα-

ντός τρίτου τοῦ Ἱεροῦ χαρακτήρος τοῦ Ναοῦ καί περιβόλου τῶν διαλελυμένων καί ἐρημωθεισῶν Μονῶν τῆς ἐπαρχίας του καί τοῦ περιβάλλοντος χώρου αὐτῶν διά παντός νομίμου μέσου. Ὅμοίως προστατεύει καί ἅπαντα τὰ ἐκκλησιαστικά μνημεῖα τῆς ἐπαρχίας τοῦ κατά τήν ἐννοίαν τοῦ Ν. 3028/2002, ὡς ἐκάστοτε ἰσχύει.

6. Ἐξουσιοδοτεῖται διά τοῦ παρόντος ἢ Δ.Ι.Σ. ὅπως συστάσῃ Συμβούλιον Ἐκκλησιαστικῶν Μνημείων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Κεντρικόν ἢ/καί Περιφερειακά, διά ἰδιαίτερας κανονιστικῆς Ἀποφάσεως, ἐκδιδόμενης τῇ προτάσει τῇ Δ.Ε. τῆς Ε.Κ.Υ.Ο. ἢ τοῦ ἐπιχώριου Μητροπολίτου ἀντιστοίχως, καί νομίμως δημοσιευομένης μέ ἀρμοδιότητα τήν ἀναγνώρισιν, καταγραφὴν εἰς σχετικόν τηρούμενον ὑπ' αὐτοῦ μητρώον ἢ μητρώα, τήν ἐκπόνησιν, ἐπεξεργασίαν καί εἰσήγησιν πρὸς τήν Δ.Ι.Σ. προγραμμάτων προστασίας, συντηρήσεως καί ἀναδείξεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν μνημείων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς καί τήν γνημοδότησιν ἐπὶ παντός ζητήματος σχετιζόμενον πρὸς αὐτά.

ἄρθρον 4

Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 88 τοῦ Ν. 2200/1940 καί 7 τοῦ Ν. 3800/1957 ἐφαρμοζόμεναι καί ἐπὶ ἀκινήτου περιουσίας ἀνηκούσης εἰς Ἱερᾶς Μονᾶς ἢ προερχόμενης ἐξ αὐτῶν, διά τήν ὁποίαν δέν ὑφίστανται τίτλοι ἰδιοκτησίας, συνεπάγονται τήν ἐντεῦθεν ὑποχρέωσιν ἐνημερώσεως, ἀναλόγως, τοῦ Κτηματικοῦ Βιβλίου, Δασολογίου ἢ Ἀρχείου Τίτλων καί Τεκμηρίων Ἰδιοκτησίας διά καταχωρίσεως τῶν σχετικῶν συμβολαιογραφικῶν δηλώσεων, διαγραμμάτων κ.λπ.

ἄρθρον 5

1. Ἡ ἰσχύς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Κανονισμός οὗτος δημοσιεύεται καί διά τοῦ ἐπισήμου δελητίου «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. Ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ δέν προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ἄρθρον 6

Κάλυψις δαπάνης.

Ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ δέν προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθήναι, 7 Ὀκτωβρίου 2011

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ὁ Διαυθείας Γαβριήλ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καί Ἐφημερίων», προκειμένου νά πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου Ἀγδινῶν,

Ἁγίου Νικολάου Ἀγ. Σοφίας,

Ἁγίων Ἀναργύρων Ἀγριοβοτάνου,

Ἁγίας Παρασκευῆς Αὐγαριᾶς,

Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου Βασιλικῆ (Β' θέσις),

Ἁγίου Γεωργίου Βούνων,

Ἁγίου Ἀθανασίου Γαλιτσάδων,

Τιμίου Προδρόμου Γαλιτσάνας,

Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου Γλυφάδας,

Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου,

Ἁγίου Παντελεήμονος Καμματριᾶδων,

Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Καστέλλας,

Ἀγ. Τριάδος Κερασιᾶς,

Ἁγίου Ἰωάννου Κοτσικιᾶς,

Προφήτου Ἡλίου Κοτσικιῶν,

Ἁγίου Δημητρίου Κούτουρη,

Ἁγίων Ταξιάρχων Λάμαρης,

Ἁγίου Ἰωάννου Μετοχίου Διρφύων,

Ἁγίου Δημητρίου Μίστρου,

Ἁγίων 12 Ἀποστόλων Ν. Ἀρτάκης (γ' θέσις),

Ἁγίου Τρύφωνος Ν. Λαμψάκου

Ἁγίας Παρασκευῆς Σέττας,

Ἁγίου Δημητρίου Σπαθαρίου,

Ἁγίου Ἰωάννου Σταυροῦ,

Ζωοδόχου Πηγῆς Τσοῦκας,

Εὐβοέων Ἁγίων Χαλκίδος,

Ἁγίου Νεκταρίου Χαλκίδος (β' θέσις),

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Χαλκίδι τῆ 11ῃ Νοεμβρίου 2011

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καί 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977, καί προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς

ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς

Ἁγίου Νικολάου Χαλκίδος,

Ἁγίου Νεκταρίου Χαλκίδος,

Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου Λίμνης,

Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Γλώσσης Σκοπέλου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περί Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καί Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χαλκίδι τῆ 11ῃ Νοεμβρίου 2011

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καί Ἐφημερίων», προκειμένου νά πληρῶσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Νικολάου Τρύφου Ξηρομέρου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ἱερᾷ Πόλει Μεσολογγίου τῆ 8ῃ Νοεμβρίου 2011

† Ὁ Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας ΚΟΣΜΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δρυϊνουπόλεως, Παγωνιανῆς καί Κονίτσας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καί Ἐφημερίων», προκειμένου νά πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίου Νικολάου Βήσσανης,

Γεννήσεως Θεοτόκου Ὁραιοκάστρου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά

καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μινός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τά ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Δελβινακίῳ τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου 2011

† Ὁ Δρυῖνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καί Κονίτσας
ΑΝΔΡΕΑΣ

**Ἱερά Μητρόπολις Βεροίας,
Ναούσης καί Καμπανίας**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ.

2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καί Ἐφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τήν κενήν ὀργανικήν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Προφῆτου Ἡλιοῦ Ταγαροχωρίου,
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τά κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μινός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τά ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Βεροίᾳ τῇ 20ῇ Νοεμβρίου 2011

† Ὁ Βεροίας, Ναούσης καί Καμπανίας
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

*Ἡμερίδα γιά τήν Ἀποστολή καί τό ἔργο
τῶν κληρικῶν στίς Ἱερωμένες Δυνάμεις σήμερα*

Ἡμερίδα γιά τήν Ἀποστολή καί τό ἔργο τῶν κληρικῶν στίς Ἱερωμένες Δυνάμεις σήμερα πραγματοποιήθηκε μέ ἐπιτυχία στίς 3 καί 4 Νοεμβρίου 2011 στήν Κεντρική Αἴθουσα Ἐκδηλώσεων τοῦ Πολεμικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν Πανελλήνιο Συνέδριο γιά τοὺς Κληρικούς πού ὑπηρετοῦν στίς Ἱερωμένες Δυνάμεις, μέ θέμα: «Ἡ ἀποστολή καί τό ἔργο τῶν κληρικῶν στίς Ἱερωμένες Δυνάμεις σήμερα».

Μετά τήν προσευχή, τοὺς συμμετέχοντες Κληρικούς χαιρέτισε μέ Μήνυμα τοῦ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, ἀναφέροντας μεταξύ ἄλλων καί τά ἑξῆς «...Καθὼς τό πνεῦμα μου καί ἡ σκέψη μου βρίσκεται μαζί σας στήν εὐλογημένη αὐτή σύναξη καί Συνέδριο τῶν Κληρικῶν πού ὑπηρετεῖτε στό στρατό, καί ἐνθουσιάζομαι τά πιά πάνω λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου θά ἤθελα νά σᾶς χαιρέτισω μέ αὐτά, καί νά σημειώσω σάν συνέχεια τῶν πρώτων σκέψεών μου στήν Ἡμερίδα πού ἕνα χρόνο περίπου πρῖν, τό Ὀκτώβριο τοῦ 2010 σᾶς εἶχα ἐπισημάνει καί μερικές ἀκόμα σημερινές σκέψεις μου, γνωστές βέβαια σέ ὅλους, ἀλλά πάντα ἐπικαιρες γιά τό ἔργο τῆς Εἰδικῆς Ποιμαντικῆς Διακονίας μας στίς Ἱερωμένες Δυνάμεις. Ἡ ἀλληγορική καί μεταφορική παρομοίωση τοῦ προαναφερθέντος ἀποστολικοῦ λόγου γιά τόν ἀγῶνα, ἀλλά καί τήν ἀγωνία τήν ποιμαντική καί τίς προϋποθέσεις κάτω ἀπό τίς ὁποῖες καταξιώνεται τό ἔργο τῆς ἀποστολῆς καί ἱεραποστολῆς, προσιδιάζει σήμερα ἰδιαιτέρως, στό ἱερό πολύπλευρο καί ἀντικειμενικά δύσκολο ποιμαντικό ἔργο τό ὁποῖο ὁμως ἄσκηνα καί συνειδητά ἐπιτελεῖτε... Ἡ βάση τῆς ὅλης διακονίας εἶναι καταρχήν ἡ ἀγιοπνευματική ὑπαρξη καί ἡ τοποθέτηση τῶν ὁποίων ποιμαντικῶν καί λοιπῶν ἐνεργειῶν μας πάνω στίς ὀρθές ἐκκλησιολογικές ἀρχές. Οἱ στρατιωτικοί ἱερεῖς καί σήμερα, μένο-

ντας συνεπεῖς στόν πνευματικό καί ἀγιαστικό χαρακτήρα τοῦ θεοῦ λειτουργήματός σας, δέν χρησιμοποιοῦτε ὄπλα κατά τῶν ἐχθρῶν. Ἡ ἀποστολή σᾶς εἶναι ἀμιγῶς πνευματική. Ἱερουργεῖτε, ἐξομολογεῖτε, κοινωνεῖτε καί ἐπικοινωνεῖτε καί στηρίζετε τοὺς ἀγωνιζόμενους στρατευμένους νέους μας, πού ὀφείλουν στά πρόσωπά σας νά βλέπουν τήν Ἐκκλησία μας ὡς στήριγμα τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματός τους. Κυρίως, ὁμως, προκινδυνεύετε στήν πρώτη γραμμὴ κάθε μορφῆς μετώπου, μέ τό θυσιαστικό παράδειγμά σας καί συμβάλλετε ἀποφασιστικά στήν ἐνίσχυση τοῦ ἠθικοῦ καί πατριωτικοῦ φρονήματος τῶν νέων στρατιωτῶν καί στή νικηφόρα ἔκβαση κάθε μορφῆς πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.».

Στή συνέχεια, χαιρετισμό ἀπέθυγε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμπτῶ κ. Δανιήλ, Συνοδικός Σύνδεσμος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Θεοσκευτικῆς Ὑπηρεσίας τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Ἀκολούθως ὁ Ὑφυπουργός Ἐθνικῆς Ἀμυνας κ. Κωνσταντῖνος Σπυλιόπουλος, ὁ ὁποῖος μεταξύ τῶν ἄλλων σημείωσε: «Εὐχαριστῶ θερμά τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο κ. Ἱερώνυμο, τόν Πρόεδρο τῆς Εἰδικῆς Σ.Ε., Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεο, τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμπτῶ κ. Δανιήλ, Συνοδικό Σύνδεσμο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Θεοσκευτικῆς Ὑπηρεσίας τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, τά Μέλη καί τόν Γραμματέα τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Επιτροπῆς Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καί Καταστάσεων, καθὼς καί τοὺς Εἰσηγητές γιά τήν πρωτοβουλία καί τήν πραγματοποίηση τοῦ διήμερου αὐτοῦ Συνεδρίου γιά τοὺς στρατιωτικούς ἱερεῖς... Ὡς πολιτική ἡγεσία τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀναγνωρίζω τήν ἀνάγκη νά προβληθεῖ καί νά ἀναλυθεῖ ἡ ἀποστολή καί τό ἔργο τῶν στρατιωτικῶν Ἱερέων. Πρέπει νά καθοδηγεῖ τή σκέψη μας, ὅτι μέ τρόπο ἀγνό καί ἀνιδιοτελεῖ, ἡ Ἐκκλησία καί οἱ Λειτουργοί Της συνεισέφεραν τά μέγιστα στοὺς Ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους πληρώνοντας

βαρύτερο τμήμα κόπου και αίματος και πολλών αυτοθυσιών πλάι στους στρατευομένους αγωνιστές και τό λαό μας. ...Στό καιρό μας ό χώρος τών Ένόπλων Δυνάμεων έξακολουθεϊ νά έχει ανάγκη πνευματικῆς άρωγῆς και διακονίας τών Ίερέων. ...Ό Στρατός προσπαθεϊ νά έμπνεύσει τόσο τήν πίστη στους Νόμους, τήν πειθαρχία και τήν άρετή, όσο και τό θάρρος γιά τήν υπεράσπιση τών συλλογικών δικαίων και τῆς έλευθερίας. Βασικός σύμμαχος οί στρατιωτικοί Ίερείς πού καταπιάνονται μέ τήν ήθική, έθνική και κοινωνική διαπαιδαγώγηση τών νέων...»

Στό δικό του χαιρετισμό ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Έαγίου Βλασίου κ. Ίερόθεος, Πρόεδρος τῆς Εϊδικῆς Συνοδικῆς Έπιτροπῆς επί Εϊδικών Ποιμαντικῶν Θεμάτων και Καταστάσεων, τόνισε ότι «... Οί Κληρικοί πού υπηρετοῦν στό Στράτευμα άνήκουν στήν Έκκλησία, θέλουν νά αισθάνονται συνδεδεμένοι μέ αυτήν, συνεργάζονται άρμονικά μέ τούς κατά τόπους Κληρικούς και εργάζονται ποιμαντικά σέ ένα σημαντικό και εὑαίσθητο τμήμα τών Νέων μας, οί όποιοι ζοῦν κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες και χρειάζονται τήν άγάπη τῆς Έκκλησίας.

Τό έργο τών Κληρικῶν στόν Στρατό είναι μεγάλο, επίπινο και σημαντικό. Καλοῦνται νά προσφέρουν τόν λόγο τῆς Έκκλησίας μέ σύγχρονο τρόπο, χωρίς νά τόν άλλοιώνουν, χωρίς νά τόν ταυτίζουν μέ τίς υπάρχουσες ιδεολογίες, χωρίς νά τόν περιθωριοποιοῦν χάριν τῆς έξυπηρετήσεως άλλων σκοπιμοτήτων. Οί στρατευμένοι Νέοι διέρχονται μία κρίσιμη περίοδο τῆς ζωῆς τους, κάτω από μία πειθαρχία τήν όποία δέν είχαν συνηθίσει, τήν αισθάνονται ως μία άπώλεια τῆς προσωπικῆς τους έλευθερίας και θέλουν νά εντάξουν μέσα σέ αυτήν τήν πραγματικότητα και τόν λόγο τών Κληρικῶν. Δυσανασχετοῦν όταν βλέπουν τούς Κληρικούς ως ένα μέρος τοῦ συστήματος γιά τήν καλλιέργεια άπλῶς τοῦ έθνικοῦ φρονήματος. Αὐτός είναι ό λόγος γιά τόν όποιο τό έργο τών Κληρικῶν είναι δύσκολο και πρέπει νά υπερβαίνει κανείς νοοτροπίες και νά δείχνει τόν άλλο τρόπο ύπαρξης, τήν άλλη γλώσσα, τό έκκλησιαστικό ήθος πού εκφράζεται στήν Έκκλησία. Οί Κληρικοί στόν Στρατό σήμερα εργάζονται μέσα σέ αυτό τό πλαίσιο, αλλά επειδή τό έργο τους είναι μεγάλο, χρειάζονται βοήθεια.

Αὐτός είναι ό σκοπός τοῦ παρόντος Συνεδρίου. Τά μέλη τῆς Εϊδικῆς Συνοδικῆς Έπιτροπῆς επί Εϊδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων και Καταστάσεων άσχολήθηκαν πολλές ώρες γιά τήν καλή διοργάνωση τοῦ παρόντος Συνεδρίου και τήν κατάρτιση τοῦ προγράμματος. Η βάση τοῦ είναι ότι δέν πρέπει νά κινηθεϊ σέ ένα θεωρητικό και οὔτοπιστικό επίπεδο, γι' αυτό και προτίμωσε οί εισηγητές νά προέρχονται μέσα από τό Στράτευμα, εκτός από μία περίπτωση, ώστε ό λόγος τους νά είναι προσγειωμένος και εφαρμόσιμος. Τά θέματα τοῦ Συνεδρίου, αλλά και οί άρμόδιοι εισηγητές, θά βοηθήσουν όλους μας νά θέσουμε τόν δάκτυλο επί τόν τύπο τών ήλων. Άναφέρονται σέ όλες τίς πτυχές τοῦ έργου τών Κληρικῶν στίς Ένοπλες Δυνάμεις τῆς Πατρίδος μας. «Ό μυσταγωγικός χαρακτήρας τῆς άποστολῆς τών Στρατιωτικῶν Ίερέων», θά αναπτυχθεϊ από τόν Θεοφιλέστατο Έπίσκοπο Σεμιατίστε κ. Γεώργιο, ύποστράτηγο, διευθυντή Όρθοδόξου Θεραπευτικῆς Ύπηρεσίας τών Πολωνικῶν Ε.Δ. «Ψυχολογικά και κοινωνικά γνωρίσματα τών στρατευμένων και τών στελεχῶν τών Ένόπλων Δυνάμεων», θά αναπτυχθεϊ από κ. Δημήτριο Κυριαζή, ταξίαρχο έ.ά., ψυχολόγο. «Μέθοδοι και τεχνικές άσκήσεως μίας συγχρόνου ποιμαντικῆς διακονίας στό Στράτευμα», θά παρουσιασθεϊ από τόν Αϊδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερο π. Παντελεήμονα Χανόγλου, ταξίαρχου έ.ά. Οί «Παιδαγωγικές άρχές άσκήσεως τοῦ πνευματικοῦ έργου τών Στρατιωτικῶν Ίερέων σήμερα», θά αναπτυχθεϊ από τόν κ. Άλέξανδρο Καριώτογλου, δρα Θεολογίας. Τέλος, τό θέμα «Η προσωπικότητα τοῦ Στρατιωτικοῦ Ίερέα ως παράγοντος επιτυχίας τοῦ έργου τοῦ σήμερα» θά αναπτύξει ό Αϊδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος Νικόλαος Γουρδούπης, Διευθυντής Σώματος Στρατιωτικῶν Ίερέων».

Τελευταίος χαιρετισμό άπύθυνε ό Διευθυντής Θεραπευτικοῦ ΓΕΕΦ τῆς Κύπρου, Πανοσιολογιώτατος Άρχιμανδριτης κ. Ίωάννης Ίωάννου, ό όποιος άφοῦ εὑχαρίστησε τόν Μακαριώτατο και τούς ύπολοίπους συντελεστές τοῦ Συνεδρίου γιά τήν συμμετοχή τῆς Έκκλησίας τῆς Κύπρου σέ αυτό, μεταξύ τών άλλων έπεσήμανε ότι: «...Ό ρόλος και ή άποστολή τοῦ στρατιωτικοῦ ιερέα είχαν άνέκαθεν διττό χαρακτήρα, όπως διττή είναι και ή φύση τῆς ιδιότητάς του. Και στίς μέρες μας,

ασφαλῶς, ὁ στρατιωτικός ἱερέας ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἀφ' ἑνός ἐκεῖνος πού θεραπεύει τίς πνευματικές ἀνάγκες τῶν στρατευμένων νέων καί ἀφ' ἑτέρου αὐτός πού μέ ἀφοσίωση καί ὑψηλό πατριωτικό φρόνημα ὑπενθυμίζει τήν ἀλήθεια ὅτι, ὅταν ὁ ἀγῶνας μας διεξάγεται «ὄπερ πίστεως καί πατρῖδος», ἔχει ἐξασφαλισμένη τή συμπαράσταση καί εὐλογία τοῦ Βασιλιᾶ τῆς Εἰρήνης παντοδύναμου Θεοῦ... Οἱ στρατευμένοι νέοι βρίσκονται στήν κρίσιμη ἐκείνη φάση, κατά τήν ὁποία καλοῦνται νά πάρουν καθοριστικές ἀποφάσεις γιά τό μέλλον, τίς σπουδές, τήν ἐπαγγελματική ἀποκατάσταση, τό γάμο καί τόσα ἄλλα. Τήν ἴδια στιγμή βρίσκονται στή φάση διαμόρφωσης τοῦ τρόπου ζωῆς, πού θά ἀκολουθήσουν ὡς ἐνήλικες, κάτι ἀσφαλῶς πού δέν εἶναι ἄσχετο μέ τό ἦθος καί τή σχέση τους μέ τόν Θεό. Ὁ στρατιωτικός ἱερέας, μέσω τῆς ἀγάπης, τῶν δεξιότητων ἐπικοινωνίας καί τῆς κατάρτισης πού διαθέτει, μπορεῖ νά παίξει σημαντικώτατο ρόλο στή διαχείριση αὐτῶν τῶν καταστάσεων καί νά ἀποδειχθεῖ πολύτιμος ὁδηγός καί συμπαράστατος. Ἰδιαίτερα σημαντική, ἀσφαλῶς, εἶναι ἡ μέσω τῆς τέλεσης τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, καί δῆ τῶν ἱερῶν μυστηρίων, καί ἡ μέσω τῆς διδασκαλίας, ἀλλά καί τοῦ παραδείγματος, καθοδήγηση τῶν νέων σέ ἕνα τρόπο ζωῆς, πού θά βασίζεται στήν ἐνσυνείδητη ἀνάγκη σύνδεσης μέ τόν Χριστό καί στήν ἀπόκτηση θετικῶν πρακτικῶν, ὠφέλιμων γιά τούς ἴδιους καί τήν κοινωνία γενικότερα. Ὡς ἐξαιρετικῆς σημασίας κρίνεται ἡ ἀποστολή τοῦ στρατιωτικοῦ ἱερέα στόν τομέα τῆς ψυχολογικῆς στήριξης τῶν στρατιωτῶν σέ προσωπικό ἐπίπεδο, μίας καί, ὄχι σπάνια, πολλοί ἀπ' αὐτούς αἰσθάνονται ἀπογοήτευση καί ἀδυνατοῦν νά κατανοήσουν τήν ἀναγκαιότητά του νά ὑποβάλλεται κανεῖς σέ θυσίες γιά χάρη τῆς πατρίδας του. Εἶναι προφανές ὅτι ἡ στήριξη αὐτή δέν πρέπει νά περιορίζεται ἀποκλειστικά στό πλαίσιο τῆς τέλεσης τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολόγησης, ἢ κατά τό χρόνο μίας θρησκευτικοῦ περιεχομένου ὁμιλίας, ἀλλά νά ἐκδηλώνεται μέσω τῆς συνεχοῦς ἀναστροφῆς, τοῦ διαλόγου καί τῆς φιλικῆς διάθεσης, πού θά διαθέτουν, βέβαια, τό στοιχεῖο τῆς ἱεροπρέπειας. Μέ τόν τρόπο αὐτό οἱ νέοι ἀναγνωρίζουν στό πρόσωπο τοῦ ἱερέα, καί εὐρύτερα στό θεσμό τῆς Ἐκκλησίας, τό ρόλο τοῦ ἐμπυχωτῆ καί ἐνισχυτῆ καί τοῦ φορέα ἀρχῶν καί

ἀξιῶν, γιά τή διατήρηση τῶν ὁποίων ἀξίζει κανεῖς νά ὑποβληθεῖ σέ ὁποιαδήποτε θυσία...».

Στήν διάρκεια τοῦ Διήμερου Πανελληνίου Συνεδρίου πραγματοποιήθηκαν οἱ ἀκόλουθες εἰσηγήσεις:

1. *Εἰσαγωγική Ὁμιλία*: «Ὁ μυσταγωγικός χαρακτήρας τῆς ἀποστολῆς τῶν Στρατιωτικῶν Ἱερέων». *Εἰσηγητής*: Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σεμιατίστε κ. Γεώργιος (Pankowski). Ὑποστράτηγος, Διευθυντής Ὁρθοδόξου Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τῶν Πολωνικῶν Ε.Δ.

2. *Α' Εἰσήγηση-Θέμα*: «Ψυχολογικά καί κοινωνικά γνωρίσματα τῶν στρατευμένων καί τῶν στελεχῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων». *Εἰσηγητής*: Κυριαζῆς Δημήτριος, Τξχος ἐ.ἀ., Ψυχολόγος.

3. *Β' Εἰσήγηση-Θέμα*: «Μέθοδοι καί τεχνικές ἀσκήσεως μίας συγχρόνου Ποιμαντικῆς Διακονίας στό Στράτευμα». *Εἰσηγητής*: Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος Παντελεῆμων Χανόγλου, Τξχος ἐ.ἀ.

4. *Γ' Εἰσήγηση-Θέμα*: «Παιδαγωγικές ἀρχές ἀσκήσεως τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῶν Στρατιωτικῶν Ἱερέων σήμερα» *Εἰσηγητής*: κ. Καριώτογλου Ἀλέξανδρος, Δρα Θεολογίας.

5. *Δ' Εἰσήγηση-Θέμα*: «Ἡ προσωπικότητα τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἱερέα ὡς παράγοντος ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου τοῦ σήμερα». *Εἰσηγητής*: Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος Νικόλαος Γουρδούπης, Διευθυντής Σώματος Στρατιωτικῶν Ἱερέων

Ἀμέσως μετά τίς εἰσηγήσεις, ἀκολούθησε συζήτηση σέ ὁμάδες ἐργασίας καί γόνιμος διάλογος, πού ὁδήγησε στήν ἐξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων, τά ὁποῖα θά κατατεθοῦν ἀπό τήν Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή ὑπό τή μορφή Πορισμάτων στήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιά περαιτέρω μελέτη καί ἀξιοποίησή τους.

Τό Δίήμερο Συνέδριο ὁλοκληρώθηκε μέ τήν ἐπίσκεψη στό νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως καί μέ τήν παράθεση γευμάτων τήν 3η καί 4η Νοεμβρίου ἐκ μέρους τῆς Ἱεραῆς Συνόδου πρὸς τούς συνέδρους, ἐνῶ πραγματοποιήθηκε καί Σύσκεψη τοῦ Διευθυντῆ Θρησκευτικοῦ ΓΕΕΘΑ μέ ὅλους τους παριστάμενους στρατιωτικούς ἱερεῖς.

Ἐκ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

*Ἐθιμοτυπική συνάντηση τοῦ Μακαριωτάτου
μέ τόν Ἄν. Ὑπουργό Παιδείας,
Διά Βίου Μάθησης καί Θρησκευμάτων
κ. Κ. Ἀρβανιτόπουλο*

Ἐθιμοτυπική συνάντηση εἶχε στίς 21.11.2011 στήν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος μέ τόν Ἄν. Ὑπουργό Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης καί Θρησκευμάτων κ. Κ. Ἀρβανιτόπουλο.

Τόν κ. Ἀρβανιτόπουλο ὑποδέχθηκε ἀρχικά ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ι.Α.Α., Πανσο. Ἀρχιμ. π. Μάξιμος Παπαγιάννης. Στή συνέχεια ὁ Ὑπουργός εἶχε συνάντηση περίπου μίας ὥρας μέ τόν Μακαριώτατο καί τοῦ εὐχήθηκε καλή δύναμη στή νέα του καθήκοντα γιά νά προχωρήσουμε τά ἔργα τῆς πατρίδας μας.

Μετά τό πέρας τῆς συνάντησης ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος δήλωσε τά ἀκόλουθα:

“Θεώρησα ὑποχρέωσή μου μέ τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων τοῦ Ἀναπληρωτοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης καί Θρησκευμάτων, νά ἐπισκεφθῶ τόν Μακαριώτατο καί εἶχαμε τήν εὐκαιρία νά ἀνταλλάξουμε ἀπόψεις γιά τίς μεγάλες δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζει ἡ πατρίδα μας, τά μέγαρα καί δύσβατα προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν οἱ πολῖτες καί τόν ρόλο τῆς Πολιτείας καί τῆς Ἐκκλησίας στήν ἀντιμετώπιση αὐτῶν τῶν προβλημάτων. Ἦταν μία πρώτη ἐθιμοτυπική ἐπίσκεψη, ἀλλά προσβλέπω στήν πολύ στενή συνεργασία μέ τήν Ἐκκλησία καί τούς συνεργάτες τοῦ Ἀρχιεπισκόπου γιά τήν περαιτέρω συζήτηση ὄλων τῶν θεμάτων”.

Ὁ Μακαριώτατος ἀπό τήν πλευρά τοῦ σημείωσε: “Καί ἐγώ θά ἤθελα νά ἐκφράσω τή χαρά μου σήμερα γιατί εἶναι κοντά μας ὁ Ἄν. Ὑπουργός τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅπως ὅλοι ξέρουμε ὅτι περνᾶμε δύσκολες ὥρες καί ὑπάρχουν πολλά προβλήματα. Ὁχι μόνο ἀπό πλευρᾶς Πολιτείας ἀλλά καί μέσα στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχουν δυσκολίες. Καλούμαστε ὅλοι μας σήμερα νά ἐργαστοῦμε γιά τό καλό τῆς Ἐκκλησίας, γιά τήν πρόοδο τῆς Πολιτείας, γιά τό καλό τοῦ λαοῦ μας. Πρέπει νά κάνουμε ὅ,τι

μποροῦμε περισσότερο καί καλύτερο. Γι’ αὐτό εἶπα μέ τόν κ. Ἀρβανιτόπουλο νά ἔχουμε μία στενή συνεργασία. Γιατί πολλά θέματα χρειάζεται νά τά ἀντιμετωπίσουμε μέ σύνεση καί μεθοδικότητα”.

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ὑποτροφίες σέ ἄπορους φοιτητές

Πρῖν ἀπό τό τέλος τῆς Θεῆς Λειτουργίας κατά τήν ὁποία ἐόρτασε καί τά ὀνομαστήριά του στίς 13.11.2011, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος προσέφερε ὀκτώ νέες ὑποτροφίες σέ ἰσάριθμους νεοεισαχθέντες σέ Α.Ε.Ι. φοιτητές τῆς περιοχῆς, λέγοντάς τους «ἀπό ἐσᾶς δέν περιμένουμε τίποτα ἄλλο ἐκτός ἀπό τήν πρόοδό σας».

Τά τραπεζικά βιβλιάρια προσέφεραν στούς φοιτητές οἱ φιλοξενούμενοι Μητροπολίτες, Μαντινείας Ἀλέξανδρος, Διδυμοτείχου Δαμασκηνός, Σύρου Δωρόθεος, Ἰλίου Ἀθηναγόρας, ὁ Δήμαρχος Καλαμάτας Παναγιώτης Νίκας, ὁ πρόεδρος τῶν ΤΕΙ Καλαμάτας Ἀνδρέας Κανάκης, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ναοῦ τῆς Ὑπαπαντῆς Πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Γιαννακόπουλος καί ὁ πρόεδρος τοῦ Μανιατακείου Ἰδρύματος Δημήτριος Μανιατάκης. Ὁ Μητροπολίτης εὐχαρίστησε γιά τήν συνεισφορά τους στό «Ταμεῖο ἀρωγῆς ἀπόρων Μεσσηνίων φοιτητῶν τῆς Μητροπόλεως Μεσσηνίας», τόν Ναό τῆς Ὑπαπαντῆς καί τό Μανιατάκειο ἴδρυμα, ἐνῶ ἀνέφερε πῶς τό σύνολο τῶν εἰσπράξεων τῶν προσκηνυματικῶν Ναῶν τῆς Ἁγίας Βαρβάρας Καλαμάτας καί Παναγίας Ἐλεήστριας Κορώνης, κατατίθενται ὑπέρ τῶν σκοπῶν τοῦ ἐν λόγω ταμεῖου.

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

*Ὁ Μακαριώτατος ἐγκαινίασε
τό Ἐκκλησιαστικό Λύκειο*

«Ὁ τόπος μας, ἰδιαίτερα σήμερα, χρειάζεται τή συνεργασία Ἐκκλησίας καί Πολιτείας» ἐπισήμανε, μεταξύ ἄλλων, στίς 14.11.2011 ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος κατά τήν τελετή ἐγκαινίων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λυκείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πατρῶν.

«Πρέπει», ὑπογράμμισε, «ἡ Ἐκκλησία νά ὑπερβεῖ τίς δυσκολίες καί νά σταθεῖ πλάι στήν Πολιτεία

καί ἡ Πολιτεία νά μὴν βάλει στό περιθώριο, οὔτε νά ἐξοστρακίζει τίς παραδόσεις καί τὴν ἐκκλησιαστική ζωή».

Καί συνέχισε: «Θά πῶ μία σκέψη πού πρέπει ιδιαίτερα νά καλλιεργηθεῖ τὸν καιρὸ αὐτό. Δέν θά πολιτικολογήσω. Παρακολουθήσαμε τὰ γεγονότα καί τίς προσπάθειες πού ἔγιναν γιὰ συναίνεση, ἕνα αἴτημα πού ἀκουγόταν ἀπὸ παντοῦ. Μά δέ μποροῦν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι νά κάτσουν ὅλοι μαζί νά βροῦν μία λύση καί νά προχωρήσουμε; Πρέπει νά προχωρήσουμε πρὸ πέρα. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἐδῶ πέρα ἕναν οὐσιαστικό λόγο». «᾿Ωραία ἡ κομματική συναίνεση, ἀλλὰ δέν ἔχει διάρκεια. Θά περάσουν οἱ δυσκολίες καί θά ξαναρχίσουμε τὰ ἴδια. Τί λέει ἡ Ἐκκλησία; Καλή ἡ κομματική συναίνεση, ἀλλὰ πρὸ καλή καί ἄριστη ἡ κοινωνική συναίνεση, πέρα ἀπὸ αὐτὰ πού μᾶς χωρίζουν. Ὅλοι μας λαχταροῦμε νά εἴμαστε μία οἰκογένεια, νά κάνουμε ἕναν ἀγῶνα. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι καί τὸ μῆνυμα τῆς Ἐκκλησίας, κι αὐτὸ μπορεῖ νά δώσει σήμερα ὅχι μὲ λόγια, μὲ πράξη».

Αὐτὴ τὴ συναίνεση, τὴ συνεργασία Κράτους καί Ἐκκλησίας, συνέχισε ὁ Μακαριώτατος, πρέπει νά τὴ νιώθουν τὰ παιδιά μας, σέ ὅλα τὰ σχολεῖα καί σ' ὅλες τίς ἐκφάνσεις καί τίς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. «Τὸ πρὸ καλὸ σημάδι εἶναι ὅταν συνεργαζόμαστε ὅλοι μαζί γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ» τόνισε.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑπογράμμισε ἐπίσης πὺς ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶναι ἡμέρα - σταθμὸς γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐκπαίδευση. «Εἶμαι συγκινημένος γιὰ αὐτὸ τὸ ἔργο ἦρθε στὴν πρὸ κατάλληλη ὥρα, σέ μία περίοδο πού πρέπει νά προσανατολιστοῦμε καί νά χαράξουμε καινούριες γραμμές. Νά μάθουμε ὅλοι πὺς πρέπει νά εἴμαστε μπροστά, νά πρωταγωνιστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ ἔργα πού ἔχουν καλὸ σκοπὸ».

«Βρισκόμαστε», πρόσθεσε ὁ Μακαριώτατος, «σέ μία περίοδο πού πρέπει νά διαπιστώσουμε ὅτι ἡ κρίση εἶναι ἀποτέλεσμα πνευματικῆς καί ἠθικῆς κρίσης. Ἄν δέν τὸ καταλάβουμε αὐτὸ δέν μποροῦμε νά πάρουμε τὸ κατάλληλο φάρμακο».

Ἔδωσε ἀπάντηση καί σέ ὅσους διερωτῶνται ποιά εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σχολείου σήμερα. «Ἀκοῦμε γύρω μας ὅτι τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι κάτι περίσσιο στό σχολεῖο καί καλὸ θά εἶναι νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς

μάθησης» σημείωσε. Καί συνέχισε: «Ἀκοῦμε καί μερικές “παλαβές” ιδέες, ἂν μου ἐπιτρέπεται νά χρησιμοποιήσω αὐτὴ τὴν ἔκφραση, ὅτι τὸ ὑπουργεῖο δέν θά πρέπει νά λέγεται Παιδείας καί Θρησκευμάτων καί γιὰ τὰ θρησκευτικὰ θέματα νά ἀσχολεῖται μία ὑπηρεσία, μία γραμματεία σέ ἕνα ὑπουργεῖο. Νά εἶναι δηλαδή ἡ Ὁρθοδοξία ὅπως εἶναι ὁ ἰσλαμισμὸς καί ἄλλες θρησκείες στὴν Ἑλλάδα». Δέν θά ὑπάρξει πρὸ τραγικὸ πρᾶγμα, ἐπισήμανε ὁ Μακαριώτατος, ἂν ἀποφασίσουν νά κάνουν κάτι τέτοιο πράξη, διότι, ὅπως εἶπε, διαμαρτύρεται ἡ καρδιά καί ἡ ψυχὴ τοῦ Καποδίστρια πού πιστεῦε πὺς σέ αὐτὸν τὸν τόπο θρησκεία καί δημόσια ἐκπαίδευση ἔχουν κοινὴ πορεία.

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως

*Ἡμερίδα γιὰ τὸν Ἅγιο Λουκά,
Ἀρχιεπίσκοπο Συμφερουπόλεως*

Στὸ Ἀμφιθέατρο τοῦ 424 Γ.Σ.Ν.Ε. πραγματοποιήθηκε ἡ Ἡμερίδα πού διοργάνωσαν ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως καί τὸ 424 Στρατιωτικὸ Νοσοκομεῖο Θεσσαλονίκης, μὲ θέμα: «Ἅγιος Λουκάς ὁ Ἱατρός, Ἀρχιεπίσκοπος Συμφερουπόλεως καί Κριμαίας: Ἡ ἐπιστημονικὴ καί ἀνθρώπινη διάσταση τοῦ ἔργου του».

Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς κ. Νικόλαος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε στὴν «Ανακουφιστικὴ φροντίδα ἀσθενῶν μὲ νευρομυϊκὲς παθήσεις», ὁ διάδοχος τοῦ Ἁγίου, Ἀρχιεπίσκοπος Συμφερουπόλεως καί Κριμαίας κ. Λάζαρος, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ιδιαίτερη εὐλογία νά πραγματοποιήσει τὴν ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων του, καθὼς καί ἄνθρωποι, κληρικοί καί λαϊκοί, πού γνώρισαν τὸν Ἅγιο Λουκά καί κατέθεσαν μαρτυρίες καί βιωματικὲς ἐμπειρίες.

Τὴν Ἡμερίδα χαιρέτησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας, ὁ ὁποῖος, ἀναφερόμενος στό σκοπὸ τῆς ἐκδήλωσης, διευκρίνησε ὅτι στόχος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας εἶναι «νά πληροφορήσει τὸ λαὸ τῆς ἀλλὰ καί κάθε καλόπιστο συνομιλητὴ γιὰ τὴν εὐεργετικὴ παρουσία σύγχρονων φωτισμένων ἁγίων, κι ἀκόμη ὅτι ἡ Ἐκκλησία, παρὰ τὰ ὅσα ἀβασάνιστα λέγονται σέ βάρος τῆς, θά στέκεται δίπλα σέ κάθε ἀσθενῆ, ἀδύναμο, ἀπροστάτευτο καί ἐνδεῆ ἄνθρωπο». Χαιρε-

τισμό ἀπνύθηνε ἐπίσης καί ὁ Διευθυντής τοῦ 424 Γ.Σ.Ν.Ε. Ὑποστράτηγος κ. Θωμᾶς Καρανάσσοσ, ἐνῶ μῆνυμα ἀπέστειλε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων ὑπογράμμισε πὼς ὁ ἅγιος Λουκᾶς «ἐγίνε δοχεῖο τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Φέρει τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Ἁγίου καί τὰ φέρει σέ ἀναμέτρηση μέ τή δική μας ἐποχή, καταφάσκοντας τήν ἐπιστήμην καί τήν πρόοδο καί προκαλώντας μέ τή σταυροαναστάσιμην ζωὴ Του προκλήσεις ἱερέσ».

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας

Τό νέο Ἐγκόλπιο Ἡμερολόγιο τοῦ 2012

Στήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 εἶναι ἀφιερωμένο τό νέο ἐγκόλπιο Ἡμερολόγιο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας γιά τό ἔτος 2012. Ἰδιαίτερη ἀναφορά γίνεται στήν προσφορά στόν Ἀγῶνα τοῦ Μητροπολίτου Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας Ἱεροθέου Α΄, τοῦ Ἀριστάρχου, τοῦ ἀπό Παροναξίας. Περιλαμβάνει ἐπίσης τό ἐορτολόγιο καί τὰ ἀγιογραφικά ἀναγνώσματα ἐκάστου μηνός, καθὼς ἐπίσης τούς τηλεφωνικούς ἀριθμούς καί τίς ἠλεκτρονικές διευθύνσεις τῶν διοικητικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἱερά Μητρόπολις Ναυπάκτου καί Ἀγίου Βλασίου

*Μνημόσυνο καί Ἡμερίδα
γιά τόν π. Ἰωάννη Ρωμανίδη*

Τήν Κυριακή 13 Νοεμβρίου τ.ἔ. πραγματοποιήθηκε στή Ναύπακτο Ἀρχιερατικό Μνημόσυνο μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως δέκα ἐτῶν ἀπό τήν κοίμηση τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ τῆς Δογματικῆς Ἰωάννου Ρωμανίδη. Ὁ π. Ἰωάννης κατά τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἦταν ἐγγεγραμμένος στόν Ἱερατικό κατάλογο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Τό Συλλεΐτουργο καί τό μνημόσυνο ἐτέλεσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Ἄρτης κ. Ἰγνάτιος καί Ναυπάκτου κ. Ἱεροθέος. Ἀκολούθησε Ἐπιστημονική Ἡμερίδα στό Πνευματικό Κέντρο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως μέ γενικό τίτλο «Τό ἔργο καί ἡ διδασκαλία τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη» καί μέ Πρόεδρο τόν

Σεβασμιώτατο κ. Ἱεροθεο. Εἰσηγήσεις παρουσίασαν οἱ ἀκόλουθοι ἐπιστήμονες: Πρωτοπρ. Γεώργιος Μεταλλινός, Ὁμότιμος Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Δέσπω Λιάλιου, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Α.Π.Θ., Ἀντώνιος Παπαδόπουλος, Ὁμότιμος Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ., Σταῦρος Γιαγκάζογλου, Σύμβουλος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Λάμπρος Σιάσος, καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καί π. Γεώργιος Δράγας, Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης. Χαιρετισμούς ἀπνύθηναν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἄρτης κ. Ἰγνάτιος καί ὁ Πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου κ. Παντελῆς Πατούκας. Ἡ Ἡμερίδα κατέδειξε ὅτι ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης ὅταν ἔνας κορυφαῖος θεολόγος τοῦ 20οῦ αἰῶνος μέ οἰκουμενικό κύρος, ὁ ὁποῖος διετύπωσε σέ καιρία θέματα τήν θεολογία τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων καί ἁγίων Πατέρων.

Ἱερά Μητρόπολις Βεροίας καί Ναούσης

*Ἐτιμήθη ὁ Ἅγιος Κλήμης
Ἀρχιεπίσκοπος Ἀρχίδος*

Τό Σάββατο 27 Νοεμβρίου 2011 στόν κῶρο τοῦ Παυλείου Πολιτιστικοῦ Κέντρου Βεροίας ἔλαβε χώρα ἡ ἡμερίδα πού ἀφοροῦσε τόν μεγάλο φωτιστή τῶν Σλάβων Ἅγιο Κλήμεντα μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς μνήμης του.

Ἡ κέρα τοῦ Ἁγίου φυλάσσεται στήν Ἱερά Μονή τοῦ Προδρόμου στήν κοιλάδα τοῦ Ἀλιάκμονα.

Τή διοργάνωση ἀνέλαβε ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀρχιμ. Πορφύριος Μπατσαράς.

Τήν ἡμερίδα χαιρέτισε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βεροίας καί Ναούσης κ. Παντελεῆμων παρομοιάζοντας τίς πολλές λιτανεῖες τῆς Τιμίας Κέρας στίς διάφορες περιοχές μέ τήν ἡμερίδα αὐτή πρός τιμήν του ὡς μία νοερή λιτανεῖα πού θά φέρει τή γνώση πτυχῶν τῆς ζωῆς τοῦ Ἁγίου.

Τήν πρώτη εἰσηγήση ἔκανε ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀρχιμ. Πορφύριος ἀναφερόμενος σέ γενικές πληροφορίες τῶν τοπικῶν παραδόσεων ἀπό ὅσα ἄκουσε στή γενέτειρά του κωμόπολη τοῦ Πολυδενδρίου.

Ἀκολούθησε ὁ ἡγουμενοσύμβουλος τῆς Μονῆς Ὁσιώτατος μοναχός Παντελεῆμων ὁ ὁποῖος καί

παρουσίασε σύγχρονα θαύματα τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος στή Μονή τοῦ Προδρόμου.

Τέλος κλήθηκε νά μιλήσει ὁ ἠγούμενος τῆς Μονῆς Θεοτόκου Καλλιπέτρας Ἄρχιμ. Παλαμᾶς Κυριλλίδης, ὁ ὁποῖος ἐκτός τοῦ ὅτι εἶχε διατελέσει παλιότερα ἐφημέριος τῆς Μονῆς Προδρόμου, ἔχει συγγράψει τόν ἑλληνικό βίο τοῦ Ἁγίου.

Ὁ τελευταῖος ὁμιλητής ἀναφέρθηκε στή τιμή πρὸς τόν Ἅγιο πού “δῆλον ποιεῖ” τό μέγεθος τῆς Ἁγιότητος τοῦ Ἱεράρχου Κλήμεντος.

Ἱερά Μητρόπολις Κερκύρας

*Ἡ δεξιὰ Χεὶρ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος
σὴν Ρουμανία*

Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κάτω Δουνάβεως κ. Κασσιανοῦ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξῶν καί Διαποντίων Νήσων κ. Νεκτάριος μετέβη στήν πόλη Γαλάτσι τῆς Ρουμανίας, συνοδευόμενος τό ἱερό λείψανο τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ Ἁγίου καί Θαυματουργοῦ Σπυρίδωνος. Ἡ ὑποδοχή τοῦ ἱεροῦ λειψάνου ἐγένετο στίς 25 Νοεμβρίου, ἐνῶ τό τμήμα τοῦ ἱεροῦ λειψάνου παρέμεινε σέ προσκύνηση στόν καθεδρικό Ἱερό Ναό Ἁγίου Ἀνδρέου στό Γαλάτσι. Πλήθος κόσμου, παρά τό κρύο, ἔμεινε ἐπὶ ὥρες στήν οὐρά, περιμένοντας νά λάβει τήν εὐλογία ἀπό τόν Ἅγιο. Κατά τήν ἐορτή τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου στήν Θεία Λειτουργία τῆς ἐκεῖ πανηγύρεως προέστη ὁ Μακ. Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Δανιήλ, ἐνῶ τόν θεῖο λόγο κήρυξε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας κ. Νεκτάριος. Τό τμήμα τοῦ ἱεροῦ λειψάνου ἐπέστρεψε στή Κέρκυρα τήν Πέμπτη 1 Δεκεμβρίου 2011.

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ

*Ὁ Χρυσός Σταυρός ἀπενεμήθη
στόν Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη*

Τήν Ἀνώτατη Τιμητική Διάκριση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, τόν Χρυσό Σταυρό μετά Διπλώματος, ἀπένευμε στόν Σεβ. Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη (Ζηζιούλα), Ἱεράρχη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί Ἀκαδημαϊκό, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, κατά τήν Θεία Λειτουργία τήν Κυριακή 30 Ὀκτωβρίου

στόν Ἱερό Ναό Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ Βόλου. Ἡ βράβευση ἐγένετο στό πλαίσιο τοῦ διημέρου Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως γιά τό ἔργο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Περγάμου.

Στήν προσφώνησή του ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, μεταξύ ἄλλων, σημείωσε: «Στό πρόσωπο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννη Ζηζιούλα ἀναγνωρίζουμε καί τιμοῦμε μία μεγάλη ἐκκλησιαστική, θεολογική καί πνευματική φυσιογνωμία τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ καιροῦ μας. Μία φυσιογνωμία πού γνωρίζει νά συνδυάζει ἄρμονικά τήν πιστότητα στήν Παράδοση μέ τό αἷτημα τῆς ἀνανέωσης· μία προσωπικότητα τῆς ὁποίας τό κῶρος καί ἡ ἀπήκηση ξεπερνῶν κατά πολύ τά ὅρια τῆς πατρίδας μας, τῆς Ἑλλάδος, τά ὅρια τοῦ ἑλληνόφωνου χριστιανισμοῦ, ἀκόμη καί τά ὁμολογιακά ὅρια τῆς Ὁρθοδοξίας, καθώς ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης εἶναι πρόσωπο σεβαστό, ἀγαπητό καί ὑπολογίσιμο πρωτίστως στό κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά καί μεταξύ τῶν ἄλλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως καί τῶν ἄλλων τῶν χριστιανικῶν παραδόσεων...»

Ἀπό τήν πλευρά του ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης, δήλωσε φορτισμένος συναισθηματικά καθώς, κατά τό τελευταῖο τριήμερο τιμήθηκε καί ὡς Θεολόγος - Διδάσκαλος καί ὡς Ἀρχιερεῦς. Στή συνέχεια ἀναφέρθηκε στήν πορεία τῆς ζωῆς του, τήν ὁποία χαρακτήρισε «σταυρική», καθότι, ὅπως τόνισε, «εἶναι δύσκολο νά ὁμιλεῖ κανεῖς Θεολογικά στόν σύγχρονο κόσμο καί νά εἶναι, ταυτόχρονα Ἀρχιερέας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τό ὁποῖο διαγράφει μαρτυρική πορεία στόν χρόνο»

Τῆς Θείας Λειτουργίας προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης, τόν ὁποῖο πλαισίωσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Μιλῆτου κ. Ἀπόστολος, Βελεστίνου κ. Δαμασκηνός, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Μπρανιτέβου κ. Ἰγνάτιος καί Δυτικῆς Ἀμερικῆς κ. Μάξιμος, ἀμφότεροι Ἱεράρχες τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας καί ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, ἐνῶ συμπροσευχόμενος παρέστη ὁ Ἀρχιεραματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς.

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ

Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον

Ἡ χειροτονία τοῦ νέου Μητροπολίτου Αὐστρίας

Μέ τήν δέουσα Τάξη τῆς Μεγάλης του Χριστοῦ Ἐκκλησίας γιορτάστηκε στίς 30 Νοεμβρίου στό Φανάρι ἡ Θρονική Ἐορτή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπί τή μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.

Τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Θ. Λειτουργίας προεξῆρχε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, καί κατά τήν Θ.Λειτουργία τελέσθηκε ἡ χειροτονία τοῦ νέου Μητροπολίτου Αὐστρίας Ἀρσενίου.

Παρέστησαν: Ἱεράρχες τοῦ Θρόνου καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ὑφυπουργός Δικαιοσύνης Γιώργος Πεταλωτής, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης, Ἀντιπροσωπεία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπό τόν Καρδινάλιο Κούρτ Κόχ, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλοι καί πλῆθος πιστῶν ἀπό τήν Ἑλλάδα καί τό ἔξωτερικό.

Ἐκκλησία τῆς Κύπρου

*Ὁ Ἀρχιμανδριτής Χρυσόστομος Κυκκώτης
ἐξελέγη Μητροπολίτης Κυρηνείας*

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία συνῆλθε τό πρωί τῆς Πέμπτης, 24 Νοεμβρίου 2011, στό μικρό Συνοδικό γιά ἀνάδειξη Μητροπολίτη Κυρηνείας, μετά τήν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας στόν Καθεδρικό Ναό Ἁγίου Ἰωάννου, ἐξελέξε τόν Ἀρχιμανδριτή Χρυσόστομο Κυκκώτη ὡς νέο Μητροπολίτη Κυρηνείας. Ὁ Ἀρχιμανδριτής Χρυσόστομος Κυκκώτης, σύμφωνα μέ τά ἀποτελέσματα τῆς ψηφοφορίας, συγκέντρωσε ἑννέα ψήφους ἔναντι ἕξι τοῦ Ἐπισκόπου Μεσαορίας Γρηγορίου καί μιᾶς τοῦ Ἀρχιμανδριτοῦ Βενέδικτου Ἰωάννου.

Ἡ χειροτονία τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Κυρηνείας θά γίνει τό Σάββατο 10 Δεκεμβρίου, τό πρωί στόν Ἱερό Ναό Παναγίας Εὐαγγελίστριας στήν Παλλουριώπισσα καί στίς 4 τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας θά γίνει ἡ ἐνθρόνισή του στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα στήν Κοκκινότριμιθιά.

Μετά τή γνωστοποίηση τοῦ ἀποτελέσματος, ὁ Ἀρχιμανδριτής Χρυσόστομος Κυκκώτης, στίς πρώτες του δηλώσεις, ἐξέφρασε τήν ἐμπιστοσύνη του πρὸς τήν Ἱερά Σύνοδο καί εὐχαρίστησε τό λαό τῆς Κυρηνείας γιά τήν ἐμπιστοσύνη πού ἔδειξε πρὸς τό πρόσωπό του ἀναφέροντας ὅτι θά δώσει ὅλη τή δύναμη τῆς ψυχῆς του γιά τή Μητρόπολη Κυρηνείας.

Βατικανό

*Τῆ Μικτῆ Ἀντιπροσωπεία τοῦ Φόρουμ
Διαλόγου Ὁρθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικῶν
δέχθηκε ὁ Πάπας*

Τήν Μικτή Ἀντιπροσωπεία τοῦ Φόρουμ Διαλόγου μεταξύ τῶν τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (CCEE) τῆς Γηραιᾶς ἠπείρου, δέχθηκε σέ ἐπίσημη ἀκρόαση, στίς 23 Νοεμβρίου, στήν αἴθουσα «Πάπας Παῦλος Στ'» τοῦ Βατικανοῦ, ὁ Πάπας Ρώμης Βενέδικτος 16ος. Ἡ ἐπίσκεψη ἔγινε μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπιδόσεως στόν Προκαθήμενο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ προσφάτως ἐκδοθέντος βιβλίου μέ τίτλο: «Σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας ἀπό ἱστορικῆς καί θεολογικῆς ἐπόψεως». Στήν ἔκδοση αὐτή περιλαμβάνονται τά πορίσματα καί οἱ εἰσηγήσεις τοῦ Β' Φόρουμ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν πού συνῆλθε τήν περασμένη χρονιά, στήν Ρόδο, ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου.

Ἐπικεφαλῆς τῶν Ὁρθοδόξων μελῶν τῆς Μικτῆς Ἀντιπροσωπείας, πού ἐπισκέφθηκαν τό Βατικανό, ἦταν ὁ Ἱεράρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Μητροπολίτης Σασίμων Γεννάδιος, Ὁρθόδοξος Συμπρόεδρος τοῦ Φόρουμ, καί συμμετεῖχαν οἱ Μητροπολίτες Βολοκολάμσκ Ἰλαρίων, τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας καί Μεσσηνίας Χρυσόστομος ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καθώς καί ὁ Τριτεῶν τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων Θεόδωρος Μεϊμάρης, Ὁρθόδοξος Γραμματεὺς τοῦ Φόρουμ. Ἐκ μέρους τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν μελῶν τῆς Ἀντιπροσωπείας, ἐπικεφαλῆς ἦταν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Esztergom-Βουδαπέστης καί Πριμᾶτος Οὐγγαρίας, Καρδινάλιος Peter Erdo, Ρωμαιοκαθολικός Συμπρόεδρος τοῦ Φόρουμ, συνοδευόμενος ἀπό τους Ἀντιπροέδρους τοῦ CCEE, Καρδινάλιο Angelo Bagnasco καί τόν Ἐπίσκοπο Josef Michalik, καθώς ἐπίσης καί ἀπό τά μέλη τοῦ Φόρουμ Ἀρχιεπισκόπους Μίνσκ Tadeusz Kondrusiewicz, Ντιζόν Ronald Minnerath καί τῶν ἐν Ἀθήναις Ρωμαιοκαθολικῶν Νικόλαο Φώσκολο. Ἐπίσης συμμετεῖχαν ὁ Ρωμαιοκαθολικός Ἐπίσκοπος Σαράγιεβο Pero Sudar καί ὁ π. Duarte de Cunha, Γραμματέας τοῦ CCEE.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΤΟΥΣ

Περιεχόμενα Περιοδικού «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τοῦ Τόμου ΠΗ' (2011)

Ἐπιμέλεια: Βασίλειος Δ. Τζέροπος, Δρ. Θ.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ

Σελ. 4, 68, 148, 212, 292, 356, 420, 484, 580, 660, 740.

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΣ

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Εὐχαριστήριος χαιρετισμός τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν Πρόεδρο τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, σελ. 149. Ἀνακοινωθέν τῆς 26ης Φεβρουαρίου 2011, σελ. 149.

ΠΙΝΑΞ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ

Σελ. 5, 151, 489.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Περὶ τῶν Ἱερατικῶν Κλίσεων, σελ. 69. Ἡ Φιλανθρωπικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ἀπὸ τὸ φυλλάδιο ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ, ἀριθμ. 45), σελ. 153. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐπανάσταση τοῦ '21 (Ἀπὸ τὸ φυλλάδιο ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ, ἀριθμ. 46), σελ. 157. Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πρᾶξις περὶ Ἀναγνώρισεως τοῦ Ὁσίου Ἐφραίμ, σελ. 358. Ἐνημέρωσις περὶ τῆς καταχωρίσεως ἐν ταῖς Ἁγιολογικαῖς δέλτοις τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Ὁσιομάρτυρος Ἐφραίμ τοῦ νέου, σελ. 359. Περὶ τοῦ τρόπου ἀποστολῆς τῶν Περιοδικῶν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» σελ. 741.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, Ἐόρτιος Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμον, σελ. 6. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Ἐόρτιος Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖον, σελ. 8. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Διαμαρτυρία πρὸς τὸν Πρόεδρο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς κ. Μπαρόζο, σελ. 71. **Γραφεῖο Προέδρου Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς κ. Μπαρόζο**, Ἀπάντησις γιὰ τὴν ἔκδοσις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἡμερο-

λογίου (16.3.2011), σελ. 152. **Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου**, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα, σελ. 213. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Πασχάλιος Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖον, σελ. 218. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου Β'**, Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, σελ. 220. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐπιστολὴ Συμμεταστάσεως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, σελ. 221. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσας κ. Ἀνδρέαν, σελ. 222. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πανιερώτατον Μητροπολίτην Ἀχαΐας κ. Ἀθανάσιον, Διευθυντὴν τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν, σελ. 223. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Λάμπην Ταγματάρχην, Διευθύνοντα Σύμβουλο τῆς ΕΡΤ ΑΕ, σελ. 224. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἐκπρόσωπον τῆς Κινήσεως Πολιτῶν γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν τυχερῶν παιγνίων, σελ. 225. **Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου**, Ἐπιστολὴ συμμεταστάσεως γιὰ ταχεῖα ἀνάρρωσις πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο, σελ. 293. **Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Θεοφίλου**, Ἐπιστολὴ συμμεταστάσεως στὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο, σελ. 294. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου**, Ἐδέξις πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο, σελ. 295. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐπιστολὴ Συμμεταστάσεως πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας, σελ. 296. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τὴν Ἀναγνώρισιν τοῦ Ὁσίου Ἐφραίμ, σελ. 357. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Συγχαρητήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Μάριον Μπέγγσον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του εἰς τὴν θέσιν τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, σελ. 421. **Ἱερᾶς Συνόδου**

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Συγχαρητήριοις ἐπιστολῆς πρὸς τὸν κ. Χρυσόστομον Σταμούλιν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του εἰς τὴν θέσιν τοῦ Προέδρου τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σελ. 423. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Ἐπιστολὴ Συμπαραστάσεως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, σελ. 491. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου Β΄**, Ἐδχαριστήριοις Ἐπιστολῆς, σελ. 492.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα, σελ. 213. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα, σελ. 215. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Πρὸς τὴν Μοναστικὴν Ἡμερίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας μὲ θέμα: “Μοναχισμὸς καὶ κόσμος”, σελ. 297. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Διὰ τὴν πέμπτην ἐπέτειον τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πράγας καὶ Μητροπολίτου τῶν χωρῶν πάσης Τσεχίας καὶ Σλοβακίας, σελ. 299. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Εἰς τὰ ἀποκαλυπτήρια ἀνδριάντος τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κυροῦ Μακαρίου Γ΄, σελ. 360. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Περιβάλλοντος, σελ. 362. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Μήνυμα πρὸς τὴν Ἡμερίδα τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικοῦ Ἔργου (Πεντέλη, 16.6.2011), σελ. 425. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Μήνυμα γιὰ τὴν Ἡμέρα κατὰ τῶν ναρκωτικῶν, σελ. 427. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Ἐπὶ τῇ τεσσαρακοναετηρίδι τῆς Πατριαρχίας τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Σόφιας καὶ Πατριάρχου πάσης Βουλγαρίας κ. Μαξίμου, σελ. 493. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Μήνυμα πρὸς τὸ ἸΓ΄ Λειτουργικὸν Συμπόσιον (Τῆνος, 20.9.2011), σελ. 581. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Ἡ Ποιμαντικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἓνα μεταβαλλόμενον πληθυσμὸν κρατουμένων, σελ. 661.

ΟΜΙΛΙΑΙ-ΛΟΓΟΙ

Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, “Τὸ ὄνομα εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραμματεῖαν καὶ τέχνην διὰ μέσου τῶν αἰώνων”. Εἰσή-

γνησιὸν ἐπὶ τῇ Διημερίδι τῆς Ἑλληνικῆς Ὀνοματολογικῆς Ἐταιρείας (Μέγαρον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 11-12 Νοεμβρίου 2010), σελ. 10. **Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἱκαρίας κ. Εὐσεβίου**, Ἐπιμνημόσυνος Λόγος (κατὰ τὸ τριετές Ἀρχιεπισκοπικὸ καὶ Συνοδικὸ ἱερόν Μνημόσυνο τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Χριστοδούλου, Ἰ. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλαίου Φαλήρου, Κυριακὴ 23.1.2011), σελ. 83. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Θεολογία καὶ Τέχνη (Εἰσήγηση ἐπὶ τῇ ἡμερίδι Θεολόγων Ἐκπαιδευτικῶν τῆς Ἰ. Μ. Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως, 15.2.2011), σελ. 161. **Σεβ. Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ κ. Δανιὴλ**, Ὁ θρίαμβος τῆς Ἐκκλησίας (Ὁμιλία ἐπὶ τῷ Συνοδικῷ Ἀρχιερατικῷ Συλλεϊτουργῷ γιὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, Ἰ. Ν. Ἁγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, 13.3.2011), σελ. 163. **Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσόστομου** (Προέδρου τοῦ Συνοδικοῦ Γραφείου Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων, Χαιρετισμὸς ἐπὶ τῷ Παγκόσμιῳ Συνέδριῳ Τουρισμοῦ, Ἀνδρόρα 6-7 Μαρτίου 2011), σελ. 170. **Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου Τιμοθέου Ἀνθῆ**, Ὁ Ἀπόστολος τῆς Ἀγάπης (Ὁμιλία κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Πανηγυρικοῦ Συνοδικοῦ Ἐσπερινοῦ ἐπὶ τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀποστόλου Παύλου, ὁδοῦ Ψαρῶν Ἀθηνῶν, 28.6.2011), σελ. 499. **Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου Ἀδαμαντίου Ἀγγουσιῆ**, Ὁ ξεπεσμός καὶ ἡ ὑποτέλεια δὲν ἀρμόζουν ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον! (Ὁμιλία ἐπὶ τῷ Πανηγυρικῷ Ἐσπερινῷ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τῷ Ἀρειο Πάγῳ, 29.6.2011), σελ. 503.

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου Νικολάου Γουρδούπη, Δ/νοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ ΓΕΕΘΑ, Χαιρετισμὸς ἐπὶ τῷ Συνέδριῳ τῶν Στρατιωτικῶν Ἱερέων (Ἡμερίδα Στρατιωτικῶν Ἱερέων τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων, Πεντέλη, 21.10.2010), σελ. 12. **Σεβ. Μητροπολίτου Κορωνεΐας κ. Παντελεήμονος**, Κατευθύνσεις ὁμιλητικῆς γιὰ στρατιωτικὰ ἀκροατήρια (Εἰσήγηση ἐπὶ τῇ Ἡμερίδι Στρατιωτικῶν Ἱερέων τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων, Πεντέλη, 21.10.2010), σελ. 14. **Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου Μελετίου Κουράκλη**, Ἀναδρομὴ ἐπὶ τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς παρουσίας κληρικῶν ἐπὶ τὸ ἑλληνικὸ στράτευμα καὶ ὁ θεσμὸς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ὑπηρεσίας τῶν Ε.Δ. ἐπὶ διεθνὲς ἐπίπεδο σήμερον (Εἰσήγηση ἐπὶ τῇ Ἡμερίδι Στρατιωτικῶν Ἱερέων τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων, Πεντέλη, 21.10.2010), σελ. 20. **Ἀλεξάνδρου Σταυροπούλου**, Οἱ Ἐκκλησιολογικὲς Βάσεις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τὸ Στράτευμα (Εἰσήγηση ἐπὶ τῇ Ἡμερίδι Στρατιωτικῶν Ἱερέων τῆς Εἰδικῆς Συνο-

δικῆς Ἐπιτροπῆς Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων, Πεντέλη, 21.10.2010), σελ. 31. Ὁ ἑορτασμός τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Φωτίου, σελ. 87. **Παναγιώτου Ὑφανῆ**, Οἱ χειρισμοὶ τοῦ στή θεολογικῆ σκέψης τοῦ ἱεροῦ Φωτίου (Πεντέλη, 6.2.2011), σελ. 89. **Πανσο. Ἀρχιμανδρίτου Τιμοθέου Ἄνθης**, Προέδρου τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Μεταναστῶν, Προσφύγων καὶ Παλιννοστούντων, Ποιμαντικῆ Οἰκογενείας Μεταναστῶν (Ὁμιλία στὴν Ἱερά Μητρόπολη Δημητριάδος, Συνεδριακὸ Θεσσαλίας, Βόλος, 10-12 Νοεμβρίου 2010), σελ. 172. Ἐγκριθεῖσαι καὶ μὴ Ἱεραὶ Ἀκολουθίαι κατὰ τὸ ἔτος 2010, σελ. 226. Ἐγκριθεῖσαι καὶ μὴ Ἱεραὶ Ἀκολουθίαι κατὰ τὸ ἔτος 2011, σελ. 228. **Εὐαγγελίας Δουρίδα**, Ἐπιστημονικῆς Συνεργάτιδος τοῦ Κέντρου Συμπαράστασως Παλιννοστούντων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συνεργάζεται γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς ἐμπορίας ἀνθρώπων, σελ. 229. Προοπτικὲς ἀναβαθμίσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Εκπαιδεύσεως (Ἡμερίδα στὴ Ριζάρειο Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή, 3.5.2011), σελ. 311. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Χαιρετισμός στὴν Ἡμερίδα γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση, σελ. 313. **Υπουργοῦ Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης καὶ Θρησκευμάτων κ. Ἄννας Διαμαντοπούλου**, Χαιρετισμός στὴν Ἡμερίδα γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐκπαίδευση, σελ. 316. **Σεβ. Μητροπολίτου Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Νικοδήμου**, (Προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου), Ἐνημέρωσις ἐπὶ τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν τελευταίων ἐκπαιδευτικῶν μεταρρυθμίσεων, σελ. 317. “Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ” (Ἰωάννου 3,8). Ὁρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ - Σύγχρονοι ποιμαντικοὶ προβληματισμοὶ (Πρόγραμμα Ἡμερίδος), σελ. 322. **Πανσο. Ἀρχιμανδρίτου Νικοδήμου Σκρέπα**, Κολλυβάδες καὶ Θεία Λατρεία, σελ. 363. **Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου Χρυσοστόμου Νάσση**, Αὐτοκρατορικὴ ἐθιμοτυπία καὶ λατρεία. Συνοπτικὴ παρουσίασις τῶν σχετικῶν πηγῶν, σελ. 398. **Θεοδώρου Ξ. Γιάνκου**, Κανονικὴ Παράδοση καὶ Λατρεία, σελ. 435. **Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου Βασιλείου Θεομοῦ**, Οὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς: μία ἢ πολλὰς πνευματικότητες;, σελ. 445. **Σεβ. Μητροπολίτου Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Κωνσταντίνου**, Εἰσαγωγικὲς σκέψεις (Εἰσήγηση στὴν Ἡμερίδα τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικοῦ Ἔργου, Πεντέλη, 16.6.2011), σελ. 508. **Αἰδεσιμ. Πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Παπαθανασίου**, Ἡ ἄσκηση τῶν μακαρισμῶν τοῦ Κυρίου ὡς ἔκφραση πνευματικῆς ζωῆς (Εἰσήγηση στὴν Ἡμερίδα τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικοῦ Ἔργου, Πεντέλη, 16.6.2011), σελ. 510. **Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου Δημητρίου Β.**

Τζέρπου, Ἡ συμβολὴ τῶν Μεγάλων Πατέρων στὴ διαμόρφωση τῆς Χριστιανικῆς Λατρείας κατὰ τοὺς Δ΄ καὶ Ε΄ αἰῶνες - Ἡ περίπτωση τοῦ Μ. Βασιλείου, σελ. 608. **Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου Βασιλείου Ἰ. Καλλιανῆ**, Σημαντικοὶ ἐκπρόσωποι τῆς Ἱστορίας καὶ Θεολογίας τῆς Λατρείας κατὰ τὸν εἰκοστὸ αἰῶνα, σελ. 684. **π. Θεοδώρου Ἰ. Κουμαριανοῦ**, Ἡ Λειτουργικὴ Ἑρμηνευτικὴ (Μυσταγωγικὰ Ὑπομνήματα) ἀπὸ τὸν ΣΤ΄ ἕως τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα, σελ. 751. **Γεωργίου Ν. Φίλια**, Ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴν Λατρεία, σελ. 761. **Παναγιώτη Ἰ. Σκαλιτοῦ**, Ἡ προσευχὴ ὡς ἔκφραση τῆς πνευματικῆς ζωῆς, σελ. 764. **Μάριου Μπέγζου**, Ἐτίσιος Ἀπολογισμὸς 2011 (Ἰανουάριος - Ὀκτώβριος) Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σελ. 771.

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ἡ ἔκτακτη Σύγκλησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας (17.1.2011), σελ. 73. Προσφώνησις τοῦ **Μακαριωτάτου Προέδρου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου** στὴν Ἐκτακτὴ Σύγκλησις τῆς Ι.Σ.Ι (17.1.2011), σελ. 75. Ἀντιφώνησις τοῦ **Σεβ. Μητροπολίτου Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ**, Ἀντιπροέδρου τῆς Ι.Σ.Ι. στὴν Ἐκτακτὴ Σύγκλησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας (17.1.2011), σελ. 76. Εἰσήγησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἐφραίμ ἐνώπιον τοῦ Σώματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτοῦ (17.1.2011), σελ. 77. Σύνοδος τῶν Ἐφήβων 2011, σελ. 179. Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος - Ἐτίσιος Ἀπολογισμὸς 2010, σελ. 183. Οἱ ἐργασίαι τοῦ Διαχριστιανικοῦ Συνεδρίου: “Παῦλος-Φίλιπποι: Δύο χιλιετίες. Τὸ εὐρωπαϊκὸ ὄραμα τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν”, σελ. 300. **Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου**, Ὁμιλία κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν Θεῖαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ἱερόν Βαπτιστηριακὸν Ναόν τῆς Ἁγίας Λυδίας, σελ. 302. **Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εὐσεβίου**, Χαιρετισμός πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον, σελ. 305. **Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου**, Προσφώνησις κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ὑποδοχῇ τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, σελ. 306. **Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου**, Χαιρετισμός κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, σελ. 309. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν Ἀθήνα γιὰ τὰ Special Olympics, σελ. 429. Πατριαρχικὴ Θεία Λειτουργία στὸν Ἱερόν Ναὸ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀμαρουσίου, σελ. 431. **Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου**, Ὁμιλία στὴ Βουλὴ γιὰ τὰ Special Olympics, σελ. 433. Συγκρότησις τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου 155ης Συ-

νοδικής Περιόδου, σελ. 485. Οί έργασίες τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς 4.10.2011., σελ. 582. Οί έργασίες τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς 5.10.2011, σελ. 584. Οί έργασίες τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς 6.10.2011, σελ. 585. Οί έργασίες τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς 7.10.2011 καί ἡ ἐκλογή νέων Ἐπισκόπων, σελ. 586. Ἀνακοινωθέν τῆς Ι.Σ.Ι. γιά τήν οἰκονομική κρίση, σελ. 588. Βιογραφικόν Σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου, σελ. 590. Βιογραφικόν Σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Διονυσίου Δ', σελ. 591. Βιογραφικόν Σημείωμα τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Διαυλείας κ. Γαβριήλ, σελ. 592. **Μακαριωτάτου Προέδρου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Πρός ἀναθεώρηση καί ἀναδιοργάνωση τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας πραγμάτων (Εἰσήγηση ἐνώπιον τῆς τακτικῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 4.10.2011), σελ. 593. **Σεβ. Μητροπολίτου Παροναξίας κ. Καλλινίκου**, Ἡ κατά Χριστόν Ἀγωγή τῶν Παίδων (Εἰσήγηση ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 5.10.2011), σελ. 662. **Σεβ. Μητροπολίτου Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καί Πετρουπόλεως κ. Ἀθναγόρου**, Προετοιμασία γιά τό μυστήριο τοῦ γάμου καί τή δημιουργία μιᾶς χριστιανικῆς οἰκογένειας (Εἰσήγηση ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 5.10.2011), σελ. 670. **Σεβ. Μητροπολίτου Λαγκαδά, Ἀπῆς καί Ρενίνης κ. Ἰωάννου**, Συζυγία-Οἰκογένεια. Ὁρθόδοξα πνευματικά καί σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα (Εἰσήγηση ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 5.10.2011), σελ. 679. **Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου**, Ὁ σταυρικός καί ἀναστάσιμος χαρακτήρας τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας, 742. **Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Διονυσίου**, Ἐνθρονιστήριος Λόγος, 745. **Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου**, Ὁ σταυρικός καί ἀναστάσιμος χαρακτήρας τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας (Ἐνθρονιστήριος Λόγος), σελ. 742. **Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Διονυσίου**, Ἐνθρονιστήριος Λόγος, σελ. 745.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ

Ἐπίσκεψη τοῦ **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου** στό Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας: Ἡ εἰρηνική ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στό Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας, σελ. 99. **Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου**, Ἀντιφώνηση πρός τόν Πατριάρχη Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιον (Θεία Λειτουργία σπὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Δαμασκοῦ, 30.1.2011), σελ. 107. Ἐπίσκεψη τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στά Γρεβενά: Πρόγραμμα Ἐπισήμου Ἐπισκέψεως στά Γρεβενά

τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, σελ. 603. **Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου**, Ὁμιλία στήν πλατεῖα Ἐθνομάρτυρος Αἰμιλιανοῦ, σελ. 604. **Σεβ. Μητροπολίτου Γρεβενῶν κ. Σεργίου**, Προσφώνησις κατά τήν Πατριαρχικήν καί Πολυαρχιερατικήν Λειτουργίαν, σελ. 606.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἐπιστολή τοῦ Ἐθνοἰερομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' πρός τόν Ἐπίσκοπον Σαλῶνων Ἡσαΐαν, σελ. 232.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ

Κωνσταντίνου Β. Ζορμπά, Ἡ Θρησκεία στήν Εὐρώπη καί στίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες Ἀμερικῆς (Η.Π.Α.), σελ. 110.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΙΣ

Ψήφισμα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου 2011 σχετικά μέ τήν κατάσταση τῶν Χριστιανῶν στό πλαίσιο τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκείας, σελ. 233.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Θεοδώρου Παπαγεωργίου, Ἐφαρμογή τοῦ ν. 1611/1950 καί τοῦ ν. 2216/1994 ἐπί τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τῶν ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, σελ. 36. **Γεωργίου Ἰ. Μποτῆ**, Βαθμοί τῆς Ἱερωσύνης - Ἀρμοδιότητες Μητροπολιτῶν καί Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων (Μέρος Α'), σελ. 237. (Μέρος Β'), σελ. 324. **Παναγιώτου Μπούμπη**, Τό Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς («Τό ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον»), σελ. 775.

ΕΚΔΗΜΙΑΙ

Ἐκοιμήθη ὁ Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κυρός Διονύσιος (Μπαϊρακτάρης), σελ. 495.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Σελ. 43, 116, 188, 240, 333, 409, 451, 534, 627, 693, 779.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ - ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ

Σελ. 53, 136, 194, 273, 342, 409, 473, 564, 640, 722, 787.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Σελ. 56, 139, 198, 275, 344, 410, 474, 566, 646, 726, 789.

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ

Σελ. 61, 144, 204, 284, 350, 416, 480, 574, 656, 734, 796.